

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan sisällytettäväksi valtion virkamieslakiin eräitä valtion ylintä virkamiesjohtoa koskevia säännöksiä. Valtion ylimpien virkamiesten virkaan ilmoittautumismenettelystä luovutettiin ja siirryttiin yleiseen viran hakumenettelyyn. Lakiin lisättäisiin säännös ylimmän johdon nimittämisestä aina määräajaksi ja pääsääntöisesti yhtenäisistä viiden vuoden määräajoista. Lisäksi säädettäisiin ylimmän johdon yhteisistä kelpoisuusvaatimuksista. Muualla lain tasolla säädetyt ylimmän johdon kelpoisuusvaatimukset kumottaisiin pääosin. Edelleen lakiin lisättäisiin läpinäkyvyyden lisäämiseksi säännökset ylimmän johdon sidonnaisuuksien ja sivutointen julkaisemisesta yleisessä tietoverkossa.

Esityksessä ehdotetaan myös kaikkiin virkoihin ja virkasuhteisiin liittyviä muutoksia. Viran hakumenettelyn pääsäännöistä säädettäisiin lain tasolla nykyisen asetuksella säätämisen sijaan. Lisäksi lakiin lisättäisiin säännös, joka mahdollistaa sopimuksen tekemisen erityisestä rajoitusajasta ja sen ajalta maksettavasta korvauksesta. Valtion virkamiesten muutoksenhakua ja muutoksenhaun rajoituksia koskevat säännökset siirrettäisiin kokonaisuudessaan valtion virkamieslakiin. Valtion virkaehtosopimuksen ulkopuolella olevan virkamiehen mahdollisuutta tehdä oikaisuvaatimus laajennettaisiin.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2015.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 NYKYTILA.....	4
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
1.2 Kansainvälinen kehitys ja lainsäädäntö.....	11
1.2.1 Ylimmän virkamiesjohdon järjestelmien kehitys Euroopassa.....	11
1.2.2 Virkamiehen siirtyminen toisen työnantajan palvelukseen.....	14
2 NYKYTILAN ARVIOINTI.....	16
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	20
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	23
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	23
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	23
4.3 Henkilöstöön kohdistuvat vaikutukset.....	23
4.4 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen.....	23
5 ASIAN VALMISTELU.....	23
5.1 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	24
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	25
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	26
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	26
1.1 Valtion virkamieslaki.....	26
1.2 Valtion virkaehtosopimuslaki.....	35
1.3 Laki poliisin hallinnosta.....	35
1.4 Eräiden muiden lakien muuttaminen.....	35
2 VOIMAANTULO.....	36
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	36
LAKIEHDOTUKSET.....	37
1. Laki valtion virkamieslain muuttamisesta.....	37
2. Laki valtion virkaehtosopimuslain muuttamisesta.....	41
3. Laki hätäkeskustoiminnasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta.....	41
4. Laki Verohallinnosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta.....	42
5. Laki aluehallintovirastoista annetun lain 14 §:n muuttamisesta.....	43
6. Laki Geologian tutkimuskeskuksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta.....	43
7. Laki Energiavirastosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta.....	44
8. Laki Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain 4 §:n kumoamisesta.....	44
9. Laki Maanmittauslaitoksesta annetun lain 8 §:n kumoamisesta.....	45
10. Laki Luonnonvarakeskuksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta.....	45
11. Laki poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta.....	46
LIITE.....	47
RINNAKKAISTEKSTIT.....	47
1. Laki valtion virkamieslain muuttamisesta.....	47
2. Laki valtion virkaehtosopimuslain muuttamisesta.....	55
3. Laki hätäkeskustoiminnasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta.....	56
4. Laki Verohallinnosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta.....	57
5. Laki aluehallintovirastoista annetun lain 14 §:n muuttamisesta.....	58
6. Laki Geologian tutkimuskeskuksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta.....	59
7. Laki Energiavirastosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta.....	60

10. Laki Luonnonvarakeskuksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta.....61

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Valtion ylin virkamiesjohto

Nimitysperusteet ja kelpoisuusvaatimukset

Valtion virkamiesten nimittämistä koskevat perussäännökset ovat perustuslaissa, valtion virkamieslaissa (750/1994), jäljempänä *virkamieslaki* ja valtion virkamiesasetuksessa (971/1994), jäljempänä *virkamiesasetus*. Perustuslain 125 §:n 2 momentin mukaan valtion virkoja koskevat yleiset nimitysperusteet ovat taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto. Samansisältöinen säännös oli perustuslailla kumotussa 1919 hallitusmuodossa. Mainituille käsitteille on oikeuskäytännössä ja hallintomenettelyssä muodostunut vakiintunut sisältö.

Virkamieslain 3 luvussa säädetään nimityksestä ja yleisistä kelpoisuusvaatimuksista. Säännökset koskevat tasapuolisen kohtelun vaatimusta nimittämisen yhteydessä, Suomen kansalaisuutta edellyttäviä virkoja, virkaan nimittämisen ikärajaa, ylimpien virkamiesten sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuutta, viranhakijan velvollisuutta toimittaa viranomaiselle terveydentilatietoja ennen nimitystä sekä määrääjäksi nimittämisen perusteita.

Virkamieslain 8 §:n 2 momentissa säädetään kelpoisuusvaatimuksista. Jollei valtion virkaan vaadittavista tutkinnoista ja muista vastaavista erityisistä kelpoisuusvaatimuksista ole laissa säädetty, niistä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella, jos se on asianomaiseen virkaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi perusteltua. Valtioneuvosto voi muiden kuin tuomarin virkojen osalta erityisistä syistä antaa erivapauden asetuksella säädettyistä kelpoisuusvaatimuksista. Asetuksella säädettäviä kelpoisuusvaatimuksia ovat esimerkiksi määrätty tutkinto tai määritelty koulutuksen taso tai osaaminen (ylempi korkeakoulututkinto, korkeakoulututkinto, perehtyneisyys viran tehtävälleen).

Virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettuihin ylimpiin johtamisvirkoihin on säädetty syys-

kuun 1997 alusta vaatimukseksi ylempi korkeakoulututkinto, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus varsinaisesta johtamistehtävästä. Ministeriöiden johtoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 43 §:ssä. Aiemmin ohjesäännössä ollut vaatimus perehtyneisyydestä hallinnonalan toimintaan tai tätä vastaava muu vaatimus perehtyneisyydestä toimintaan korvattiin vuonna 2011 (520/2011) tehtävän edellyttämällä monipuolisella kokemuksella, jolla tarkoitetaan työkokemusta erilaisissa tehtävissä ja eri organisaatioissa. Virastopäälliköiden kelpoisuusvaatimukset ovat pääsääntöisesti samat kuin ministeriön johdon ja sisältyvät asianomaiseen hallintolakiin tai asetukseen. Valtiovarainministeriö on 6.5.2011 antanut ohjeen Ylimmän johdon valintaperusteiden määrittely, VM/728/00.00.00/2011, jossa kelpoisuusvaatimusten sisällöt määritellään yksilöidysti. Ohjeen tarkoituksena on edistää vaatimusten yhdenmukaista tulkintaa ja hakijoiden ansioiden nykyistä yhtenäisempää vertailua nimittämistilanteessa.

Virantäyttömenettely

Ylimmän virkamiesjohdon virat on sijoitettu ministeriöihin ja virastoihin. Virkamiesasetuksessa säädetään viran haku- ja täyttömenettelystä. Virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettut virat voidaan täyttää myös ilmoittautumismenettelyllä, joka on käytännössä samanlainen kuin hakumenettely. Viran täyttömenettely on avoin ja julkinen. Asianomainen viranomaispäättää, millä tavoin tieto avoimesta virasta julkaistaan.

Hakemuksen tai ilmoittautumisen on saatava viranomaiselle määrääjässä, jotta se voidaan ottaa huomioon. Haku- ja ilmoittautumisajasta ei ole säännöksiä. Käytännön ohjeena on kuitenkin se, että oikeuskanslerin virasto edellyttää valtioneuvoston esittelyssä oleviin virkoihin noin kahden viikon haku- ja ilmoittautumisaikaa, jotta kaikilla halukkailla olisi tosiasiallinen mahdollisuus hakea virkaa. Muuten asianomainen ministeriö määrää hakuajan pituuden ylimmän johdon nimityksissä.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, mukaan hakemus tai ilmoittautuminen virkaan on julkinen. Julkisuuslain 7 §:n mukaan asiakirjat ovat pääsäännön mukaan julkisia heti, kun viranomainen on ne saanut. Hakemuksen tai ilmoittautumisen ja käytännössä niiden liitteiden tiedot voivat olla salassa pidettäviä julkisuuslain 24.1 §:n 25, 31 ja 32 kohtien perusteella eli tietojen koskiessa muun muassa henkilön terveydentilaa, vammaa, henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista, salaista puhelinnumeroa tai turvakiellon piirissä olevaa osoitetta tai perhe-elämää tai muuta yksityisyyden suojan piiriin kuuluvaa asiaa. Käytännössä virkaa hakenut tai siihen ilmoittautunut on voinut esittää toivomuksensa, että hänen tietojansa ei annettaisi julkisuuteen. Tiedotusvälineet ovat pääsääntöisesti noudattaneet tällaisia toiveita. Tiedotusvälineillä ei kuitenkaan ole velvoitetta virkaa hakeneiden tai siihen ilmoittautuneiden nimien julkaisematta jättämiseen ja hakijoiden nimiä löydetään nykyisin myös yksityishenkilöiden ja eturyhmien internetsivuilta.

Valtiovarainministeriön henkilöstö- ja hallintopolitiikkaosasto on antanut ohjeen virantäytössä noudatettavista periaatteista (VM/2165/00.00.00/2011) ensimmäisen kerran jo vuonna 1998. Ohjetta on uusittu vuosina 2000 ja 2009. Se on tarkoitettu käytännön avuksi nimityksiä valmisteltaessa sekä soveltuvuusarviointimenettelyä harkittaessa ja käytettäessä.

Vuonna 2011 valtiovarainministeriön henkilöstö- ja hallintopolitiikkaosasto antoi ohjeen (VM/728/00.00.00/2011) valtion ylimmän johdon valintaperusteiden määrittelystä. Ohjeella täsmennetään valtioneuvoston valtiotieteiden johtajapolitiikasta 30.4.2011 tekemän periaatepäätöksen linjausta ylimmän johdon valintaperusteista. Lisäksi siinä myös määritellään käytännössä osoitetun johtamistaidon, johtamiskokemuksen ja tehtävän edellyttämän monipuolisen kokemuksen sisällöt. Ohjeen tarkoituksena on ohjata virkanimitysten yhteydessä tehtävää virkaan ilmoittautuneiden vertailua ja yhdenmukaistaa valtioneuvoston nimittämismenettelyä näiltä osin. Vuonna 2013 valtiovarainministeriö julkaisi oppaan *Valitse oikein – opas valtion-*

hallinnon johtajien ja asiantuntijoiden rekrytointiin. Oppaassa nostetaan erikseen esille johtajien ja esimiesten rekrytointiin liittyvät erityiskysymykset.

Nimittäminen virkaan määräajaksi

Virkamieslain 9 §:n 2 momentin mukaan virkaan voidaan nimittää määräajaksi tai muuten rajoitetuksi ajaksi, jos siihen on viran luonteeseen tai viraston toimintaan liittyvä perusteltu syy. Valtion ylimmät virkamiehet voidaan nimittää määräajaksi tämän säännöksen nojalla viran luonteen perusteella.

Valtioneuvosto teki vuonna 2008 periaatepäätöksen valtionhallinnon johtajapolitiikasta. Sen mukaan ylimmän johdon virkoja täytettäessä on joka kerran harkittava, olisiko virkaan nimitettävä määräajaksi. Ylimmän johdon virkaan määräajaksi nimitettyjen virkakausien pituudet ovat vaihdelleet kolmesta vuodesta kahdeksaan vuoteen pääosan ollessa 5–7 vuotta. Kausien määrää samassa johdon virassa ei ole rajoitettu. Voidaan todeta, että uudet nimitykset ovat lähes poikkeuksetta määräajaksi, mutta aiemmin tehtyjä toistaiseksi olevia nimityksiä on edelleen.

Valtiovarainministeriön henkilöstö- ja hallintopolitiikkaosaston syyskuussa 2013 tekemän selvityksen mukaan valtion ylimmän johdon virkamiehistä 53 prosenttia oli nimitetty virkaan toistaiseksi ja määräajaksi nimitetty virkaan tai virkasuhteeseen oli nimitetty 47 prosenttia. Määräajaisuuden syynä oli 27 prosentilla säädöspäätös, 12 prosentilla työn luonne ja kuudella prosentilla sijaisuus.

Huhtikuussa 2014 valtiovarainministeriön henkilöstö- ja hallintopolitiikkaosasto teki ylimmälle virkamiesjohdolle palvelussuhteen kestoa ja määräajaisuutta koskevan kyselyn. Kyselyn vastausprosentti oli 74.

Kaikki ministeriöiden kansliapäälliköt on nimitetty määräajaksi virkaan. Ministeriöiden osastopäälliköistä tai vastaavan tasoista tehtävistä määräajaksi virkaan on nimitetty 64 prosenttia virkamiehistä ja toistaiseksi voimassa oleva palvelussuhde on 22 prosentilla virkamiehistä. Virastopäälliköistä määräajaksi virkaan on nimitetty 76 prosenttia ja toistaiseksi voimassa oleva virkasuhde on 25 prosentilla virkamiehistä. Määräajan pituus oli viisi vuotta 39 prosentilla vastaajista

ja seitsemän vuotta 24 prosentilla vastaajista. Noin neljällä prosentilla määräaika oli lyhyempi kuin viisi vuotta ja noin viidellä prosentilla pidempi kuin seitsemän vuotta.

Nimitystoimivalta

Perustuslain 126 §:n mukaan valtioneuvosto nimittää valtion virkoihin, jollei nimitystä ole säädetty tasavallan presidentin, ministeriön tai muun viranomaisen tehtäväksi. Virkamieslain 26 §:ssä mainituista viroista tasavallan presidentti nimittää perustuslain 69 §:n nojalla oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin sekä puolustusvoimista annetun lain 38 §:n nojalla puolustusvoimain komentajan. Virkamieslain 26 §:ssä mainittuihin ministeriön virkoihin nimittää valtioneuvosto valtioneuvoston ohjesäännön 42 §:n nojalla. Virastopäälliköiden virkojen osalta valtioneuvoston nimitystoimivaltaa sisältyy pääsääntöisesti asianomaiseen hallintolaikiin tai -asetukseen.

Sidonnaisuudet

Virkamieslain 8 a §:n mukaan virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettuun virkaan nimitettäväksi esitettävän henkilön on ennen nimitystä annettava selvitys elinkeinotoiminnastaan, omistuksistaan yrityksissä ja muusta varallisuudesta sekä kyseiseen virkaan kuulumattomista tehtävistään, virkamieslain 18 §:ssä tarkoitetuista sivutoimistaan ja muista sidonnaisuuksistaan, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen edellytyksiään hoitaa täytettävänä olevan viran tehtäviä. Virkaan nimityksen jälkeen virkamiehen on viivytyksettä ilmoitettava tiedoissa tapahtuneet muutokset ja niissä havaitut puutteet sekä myös muutoin annettava vastaava selvitys asianomaisen viranomaisen sitä pyytäessä. Viranomaiselle annetut henkilön taloudellista asemaa koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä. Tarkemmat ilmoituksen antamista koskevat säännökset annetaan asetuksella.

Virkamiesasetuksen 19 a §:n mukaan virkamieslain 8 a §:ssä tarkoitettu ilmoitus sidonnaisuuksista annetaan asianomaiselle ministeriölle. Valtioneuvoston oikeuskansleri ja

apulaisoikeuskansleri antavat kuitenkin ilmoituksen oikeusministeriölle.

Virkamieslain 18 §:n mukaan virkamies ei saa ottaa vastaan eikä pitää sivutointa, joka edellyttää työajan käyttämistä sivutoimeen kuuluvien tehtävien hoitamiseen, ellei asianomainen viranomainen hakemuksesta myöntä hänelle siihen lupaa. Sivutoimella tarkoitetaan virkamieslain 18 §:ssä virkaa sekä palkattua työtä ja tehtävää, joista virkamiehellä on oikeus kieltäytyä, samoin kuin ammattia, elinkeinoa ja liikettä. Sivutoimilupa voidaan antaa myös määräajaksi ja rajoitettuna. Sivutoimilupa voidaan peruuttaa, kun siihen on syytä.

Harkittaessa sivutoimiluvan myöntämistä on otettava huomioon, että virkamies ei saa tulla esteelliseksi virkatehtävissään. Sivutoimi ei myöskään saa vaarantaa luottamusta tasapuolisuuteen tehtävän hoidossa tai muutenkaan haitata tehtävän asianmukaista hoitamista taikka kilpailevana toimintana ilmeisesti vahingoittaa työnantajaa. Jos sivutoimi ei edellytä työajan käyttämistä siihen kuuluvien tehtävien hoitoon, on virkamiehen tehtävä kuitenkin siitä asianomaiselle viranomaiselle sivutoimi-ilmoitus. Viranomainen voi kieltää tällaisen sivutoimen vastaanottamisen ja pitämisen samoilla perusteilla kuin sivutoimiluvan.

Virkamieslain 18 a §:n mukaan harkittaessa virkamiehen määräämistä valtion omistajavallan käyttöön tai muuhun ohjaukseen tai valvontaan liittyvään edustajantehtävään on otettava huomioon, että virkamies ei saa tulla edustajan tehtävän vuoksi muutoin kuin satunnaisesti tai tilapäisesti esteelliseksi keskeisissä virkatehtävissään.

Sen lisäksi, mitä virkamieslaissa säädetään, on noudatettava laissa tai asetuksessa eri hallinnonaloilla sivutoimista annettuja erityissäännöksiä.

Valtiovarainministeriö on antanut virkamiesten sivutoimia koskevan ohjeen 23.8.2010 (VM/1591/00.00.00/2010). Sivutoimia koskevan sääntelyn tavoitteena on, että kaikki virastot tietävät virkamiestensä sivutoimet. Tämän tarkoituksena on varmistaa se, että sivutoimien asiallisuus ja sallittavuus tulee aina viranomaisen harkittavaksi. Virkamiesten sivutoimiin liittyen rajoitusten tarkoituksena on osaltaan turvata hyvän hallin-

non toteutumista. Rajoitusten alainen sivutoimi on esimerkiksi virka- tai työsuhte muuhun työnantajaan kuin omaan virastoon, muu palvelussuhde sekä yksityisten asiamestehtävien harjoittaminen. Sivutoimia eivät ole virkatehtäviin kuuluvat työt eivätkä sellaiset luottamustehtävät, joista henkilö ei voi kieltäytyä. Tavanomainen jäsenyys yhdistys- tai muussa toiminnassa ja siitä maksettava vähäinen kokouspalkkio ei myöskään ole rajoitusten alainen sivutoimi. Jos asianomainen viranomaisena määrää virkamiehen tai esittää tätä tehtävään, kysymyksessä ei ole lupaa tai ilmoitusta edellyttävä sivutoimi.

Sivutoimen sallittavuutta harkittaessa on erityisesti otettava huomioon, että yksittäisen virkamiehen sivutoimi voi vaikuttaa siihen julkisuuskuvaan, jonka ulkopuoliset saavat viraston toiminnasta. Tämä koskee erityisesti ylimpiä virkamiehiä.

Virkavapaus

Virkamieslain 65 §:n 1 momentin mukaan virkamies katsotaan eronneeksi aikaisemmasta virasta siitä ajankohdasta, josta hänet on muutoin kuin määräajaksi nimitetty toiseen valtion virkaan.

Kun virkamies nimitetään määräajaksi toiseen valtion virkaan, hän voi hakea tätä varten virkavapautta. Virkamieslain 23 §:n mukaan virkamies saa keskeyttää työnteon, jos asianomainen viranomaislain hakemuksesta myöntää hänelle virkavapauden taikka hän on suoraan lain nojalla virkavapautena. Virkavapauden myöntäminen toisen viran hoitamista varten on pääsääntöisesti viranomaisen harkinnassa. Virkamiesasetuksen 21 §:n mukaan virkavapaudesta, johon virkamiehellä on muun lain kuin virkamieslain nojalla tai virkaehtosopimuksen nojalla oikeus, sekä muusta enintään vuoden kestävästä virkavapaudesta päättää virastopäälliköiden osalta se ministeriö, jonka hallinnonalaan virasto kuuluu. Tasavallan presidentin tai valtioneuvoston yleisistunnon nimittämän virkamiehen enintään kahden vuoden kestävästä virkavapaudesta päättää niin ikään ministeriö. Muissa tapauksissa virkavapaudesta päättää nimitävä viranomaislain eli ylimmän virkamiesjohdon osalta pääsääntöisesti valtioneuvosto.

Virkamieslain 23 §:n mukaan asetuksella säädetään ne virat, joihin määräajaksi nimitetty on virkavapautena muusta virasta, johon hänet on ennen kyseistä nimitystä nimitetty muutoin kuin määräajaksi. Asetuksessa aina määräajaksi täyttävistä viroista (1060/1994) on säädetty ne virat, joihin nimitetään määräajaksi, pääsääntöisesti enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Näistä osa on virkamieslain 26 §:n soveltamisalaan kuuluvia virkoja. Asetuksessa säädettyyn virkaan tai ministeriön kansliapäällikön, valtiosihteerin tai alivaltiosihteerin virkaan määräajaksi nimitetty on virkavapautena muusta virasta, johon hänet ennen asetuksessa tarkoitettua nimitystä on nimitetty muutoin kuin määräajaksi. Tämä ei koske virkamiestä, joka ennestään on nimitetty virkaan määräajaksi tai muutoin rajoitettuna ajaksi.

Valtiovarainministeriön henkilöstö- ja hallintopolitiikkaosaston ylimmälle virkamiesjohdolle tekemän kyselyn mukaan noin puolella määräaikaiseen ylimmän johdon virkaan tai virkasuhteeseen nimitetyistä ei tällä hetkellä ole taustavirkaa ko. määräajaksi.

Valtiovarainministeriö teki vuonna 2009 päätöksen valtion ylimmän virkamiesjohdon erokorvauksesta (VM/2783/01.03.00.01/2009), jonka mukaan erokorvausta voidaan tietyn edellytyksin maksaa virkamiehelle, joka on nimitetty määräajaksi johdon virkaan ja joka ei ole tämän määräaikaisen palvelussuhteen päättyessä virkavapautena muusta virasta tai tehtävästä. Erokorvauksen määrä on enintään 10 kuukauden palkkaa vastaava määrä virkasuhteen päättymishetkellä. Korvauksen suuruutta harkittaessa otetaan huomioon muun muassa virkamiehen ikä sekä hänen mahdollisuutensa työllistyä uudestaan. Asianomainen ministeriö tekee valtioneuvoston ministeriölle esityksen korvauksen maksamisesta. Tähän mennessä erokorvauksia ei ole maksettu.

Virkamieslain 22 §:n mukaan virkamies, jonka nimittää tasavallan presidentti, valtioneuvosto tai ministeriö, voidaan asettaa enintään kahden vuoden ajaksi valtioneuvoston käyttäväksi silloin, kun siihen on valtion tehtävien hoitamiseen perustuva pätevä syy. Kahden vuoden määräaikaa voidaan samoin edellytyksin jatkaa enintään kahdella vuodella. Käytettäväksi asetettu virkamies on vel-

vollinen suorittamaan valtioneuvoston tai sen määräämän viranomaisen määräämiä tehtäviä.

Virkojen haku- ja ilmoittautumismenettely

Valtion virkojen haku- ja ilmoittautumismenettelyn pääsäännöstä säädetään virkamiesasetuksessa. Virkamiesasetuksen 7 §:n 1 momentin mukaan virka on ennen sen täyttämistä julistettava haettavaksi ja hakuilmoitus on julkaistava asianmukaisella tavalla. Virkamiesasetuksen 7 a §:n 2 momentin mukaan viranomaisen tulee julistaessaan viran avoimeksi samalla määrätä hakuajan pituus ja mainita, onko virka perustettu tiettyyn yksikköön vai onko se viraston yhteinen, sekä virkaan valittavan tehtävät.

Virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettu tai virka-asemaltaan vastaava virka voidaan kuitenkin täyttää haettavaksi julistamatta ilmoittautumismenettelyä käyttäen. Virkamieslain 26 §:n virkoja virka-asemaltaan vastaavista viroista säädetään virkamiesasetuksen 28 §:ssä.

Ilmoittautumismenettelyssäkin viran avoinna olemisesta on ennen viran täyttämistä ilmoitettava. Virkamiesasetuksen 7 a §:n ja 8 §:n 1 momentin mukaan virkaan ilmoittautuminen on tehtävä kirjallisesti ja viranomaisen ilmoittaman määräajan kuluessa. Ilmoittautumiskirje on vapaamuotoinen ja siihen liitetään tarvittavat selvitykset.

Lisäksi virkamiesasetuksen 7 §:n 2 momentin mukaan valtiosihteerin virka ja ministerin erityisavustajan määräaikainen virkasuhde täytetään sitä haettavaksi julistamatta tai sen avoinna olemisesta ilmoittamatta. Samoin virkamiesasetuksen 7 §:n 3 momentin mukaan myös puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen, poliisitoimen ja ulkoasiainhallinnon virkojen, tuomarin virkojen, korkeakoulun professorin ja ulkomaalaiselle tarkoitettujen lehtorin virkojen ja Suomen Akatemian tutkimusvirkojen täyttämistä haettavaksi julistamatta säädetään erikseen lailla tai asetuksella.

Viran täyttäminen haettavaksi julistamatta on mahdollista vain, jos siitä säädetään erikseen. Asiasta säädetään virkamiesasetuksen 10 §:ssä. Sen mukaan työsopimussuhteisen tehtävän tai määräaikaisen virkasuhteen tilal-

le perustettu virka voidaan ensi kertaa täytetäessä täyttää virkaa haettavaksi julistamatta, jos virkaan nimitetään kyseistä tehtävää hoitava työntekijä tai kyseisessä määräaikaisessa virkasuhteessa työskentelevä virkamies. Virka voidaan lisäksi täyttää haettavaksi julistamatta, jos virkaan nimitetään virkamieslain 27 §:n 4 momentin nojalla uudelleensijoittamistilanteissa tai virkamieslain 32 §:n nojalla aikaisemmin irtisanottu henkilö otetaan takaisin palvelukseen tai virkamieslain 5 c §:n mukaan eräissä valtioneuvoston uudelleenjärjestämistilanteissa.

Virkamiesasetuksen 12 §:n mukaan virkaan voidaan nimittää vain sitä hakenut, erikseen säädetyissä tapauksissa virkaan ilmoittautunut henkilö, tai jos virka muuten saadaan täyttää sitä haettavaksi julistamatta myös henkilö, joka on antanut nimittämiseen muulla tavoin suostumuksensa.

Virkamiesasetuksen 13 §:n perusteella virkaan nimitetyn hakemukselta nimittävä viranomaislainen voi peruuttaa nimityksen ennen sitä ajankohtaa, josta lukien asianomainen on virkaan nimitetty. Tällöin toinen virkaa hakenut tai siihen ilmoittautunut henkilö saadaan nimittää virkaan ilmoittamatta sitä uudelleen haettavaksi tai avoimeksi.

Virkamiesasetuksen 14 §:n mukaan nimityspäätöksen tehneen viranomaisen on viivytyksettä kirjallisesti ilmoitettava nimityksestä niille, jotka ovat virkaa hakeneet tai siihen ilmoittautuneet.

Virkasuhde alkaa virkamiesasetuksen 15 §:n mukaan siitä ajankohdasta, josta lukien asianomainen on nimitetty virkaan tai virkamieheksi.

Määräaikaista virkasuhdetta koskevasta hakumenettelystä ei ole säännöksiä. Valtiovarainministeriön ohjeen (VM 1/01/2009) suositus on, että hakumenettelyn koskiessa määräaikaiseen virkasuhteeseen nimittämistä yli vuodeksi, noudatetaan samoja periaatteita kuin nimitettäessä virkaan.

Sopimus palvelussuhteen ehdoista

Virkamiesten palvelussuhteen ehtojen ensisijainen määräytymisperuste on virkaehtosopimus. Osa virkamiesten yleisistä palvelussuhteen ehdoista määräytyy suoraan lainsäädännön kautta. Viraston toimivalta päättää

virkamiestensä palvelussuhteen ehoista sisältyy valtion virkaehtosopimuslain (664/1970), jäljempänä *virkaehtosopimuslaki*, 5 §:ään.

Virkamieslain 44 §:n mukaan virasto voi tehdä virkamiehen kanssa kirjallisen sopimuksen palvelussuhteessa noudatettavista ehoista. Virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettujen virkamiesten kanssa sopimuksen tekee valtioneuvosto. Virkamiehen kanssa tehtävällä sopimuksella sovittavat asiat on rajattu virkaehtosopimuslaissa säädettyihin sopimuksenvaraisiin asioihin. Sopimuksessa ei saa sopia asiasta, joka virkaehtosopimuslain 2 §:n mukaan ei ole sopimuksenvarainen. Sopia ei saa myöskään virkaehtosopimuksessa sovittuja palvelussuhteen ehtoja huonommista ehoista. Mitä virkamieslain 44 §:ssä säädetään, ei koske tuomarin virkaa eikä tuomaria.

Valtiovarainministeriö on 4.6.2012 antanut ohjeen virkamiehen siirtymisestä pois valtion palveluksesta (VM/1007/00.00.00/2012). Ohjeen mukaan virastojen tulee arvioida tarve tehdä virkamieslain mukainen virkasopimus myös virkasuhteen päättymisen jälkeen erikseen sovittavan karenssiajan keston aikana maksettavasta palkkauksesta. Ohjeen mukaan virastojen tulee arvioida tarve solmia sopimus palvelussuhteen ehoista niiden virkamiesten kanssa, jotka ovat tekemisissä valtion intressien tai yritystoiminnan kannalta erityisen arkaluonteisten tietojen kanssa. Kysymys on tilanteista, joissa virkamiehelle hänen siirtyessään valtionhallinnosta muuhun tehtävään avautuu tilaisuus käyttää hyödyksi virka-asemassaan saamia tietoja esimerkiksi kilpailevista yrityksistä tai kyseisen toimialan olosuhteista tai markkinoista.

Sopimuksen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon perustuslain 18 §:n 1 momentin mukainen oikeus työhön ja elinkeinovapaus. Mahdollinen tarve virkasopimuksen solmimiseen tulee arvioida jo rekrytointivaiheessa. Jos virkasopimuksen tekeminen todetaan tarkoituksenmukaiseksi, se tulisi solmia lähtökohtaisesti virkasuhteen alussa. Palvelussuhteen voimassa ollessa virkasopimus tulisi solmia ennen kuin virkamiehen tehtävät muutetaan sellaisiksi, joissa virkamies on tekemisissä erityisen arkaluonteisten tietojen parissa.

Sopimuksessa sovitaan virkamiehen palkkauksesta virkasuhteen päättymisen jälkeen erikseen sovittavan rajoitusajan keston aikana. Tämän palkan vastineeksi virkamies sitoutuu virkasuhteen päättymisen jälkeen karenssi aikaan, jonka aikana hän ei voi työkennellä uuden työnantajan palveluksessa. Karenssi ajan enimmäisaika on yksi vuosi. Virasto maksaa virkamiehelle palkan karenssi ajan keston ajan. Karenssi ajan palkka maksetaan viraston määrärahoista.

Virkamieslain 44 §:n mukainen sopimus palvelussuhteen ehoista on julkisoikeudellinen sopimus. Sopimuksen sisältöön kohdistuva erimielisyys on saatettavissa hallinto-oikeuden tutkittavaksi hallintoriita-asiana. Tilanteissa, joissa virkamies katsoo, ettei viranomaisen ole antanut hänelle palvelussuhteesta johtuvaa taloudellista etuutta sellaisena kuin se olisi ollut hänelle suoritettava, myös virkamieslain 52 §:n mukainen oikaisuvaatimusmenettely saattaa tulla sovellettavaksi.

Virkamieslain 17 §:n mukaan virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta on voimassa, mitä julkisuuslaissa ja muussa laissa säädetään. Virkamiehen vaitiolovelvollisuus ulottuu osin myös virkasuhteen jälkeiselle ajalle. Vaitiolovelvollisuuden ajallisesta ulottuvuudesta säädetään julkisuuslain 23 §:n 1 momentissa. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta viranomaisessa tai tehtävän hoitaminen viranomaisen lukuun on päättynyt. Hallituksen esityksen perusteluissa julkisuuslaiksi (30/1998) täsmennetään asiaa toteamalla, että vaitiolovelvollisuus jatkuu senkin jälkeen, kun palvelussuhde, luottamustehtävän hoito, toimeksiantotehtävän suorittaminen tai viranomaisessa toimiminen on päättynyt. Tietojen hyväksikäyttökiellosta säädetään julkisuuslain 23 §:n 3 momentissa. Vaitiolovelvollinen ei saa käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Rikoslain (39/1889) 40 luvun 5 §:ssä ovat säännökset virkasalaisuuden rikkomisesta ja tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta. Virkamies on tuomittava virkasalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä. Tuot-

tamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta virkamies voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Virkasuhteessa voidaan joutua myös tilanteisiin, joita koskee rikoslain 30 luvun 5 §:ssä säädetty rangaistus yrityssalaisuuden rikkomisesta. Säännöksen mukaan yrityssalaisuuden rikkomisesta on kyse silloin, kun henkilö oikeudettomasti ilmaisee tai käyttää yrityssalaisuutta hankkiakseen itselleen tai toiselle taloudellista hyötyä tai toista vahingoittaakseen. Pykälän mukaan henkilö on voinut saada yrityssalaisuuden tietoonsa esimerkiksi ollessaan toisen palveluksessa tai toimiessaan yhteisön tai säätiön hallintoneuvoston tai hallituksen jäsenenä, toimitusjohtajana, tilintarkastajana tai selvitysmiehenä tai niihin rinnastettavissa tehtävissä. Rikoslain 30 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan salassapitovelvollisuus päättyy kahden vuoden kuluttua palvelusajan päättymisestä, jos henkilö on saanut yrityssalaisuuden tietoonsa ollessaan toisen palveluksessa. Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain (1061/1978) 4 §:ssä säädetään liikesalaisuuden oikeudettomasta hankkimisesta ja näin saadun tiedon hyväksikäytön ja ilmaisemisen kiellosta. Liikesalaisuuden suoja ei ole rajoitettu ajallisesti.

Virkamiehen taloudellista etuutta koskeva muutoksenhaku

Virkaehtosopimuslain 25 §:n mukaan virkamies ei saa valittamalla hakea muutosta virkaehtosopimuslain 2 §:ssä tarkoitetuissa asioissa taikka saattaa niitä oikaisuvaatimuksin käsiteltäväksi, jos hänellä tai virkamiesyhdistyksellä on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa. Virkaehtosopimuslain 2 §:n mukaisilla asioilla tarkoitetaan niitä palvelussuhteen ehtoja, joista on sovittu virkaehtosopimuksella. Virkaehtosopimuslain 25 §:n perusteluissa todetaan, että ei ole asianmukaista, että samassa asiassa olisi käytettävissä kaksi erilaista oikaisukeinoa. Tämän vuoksi säännöksen tarkoituksena on sulkea pois mahdollisuus valittaa virkaehtosopimuslain 2 §:n mukaisessa sopimuksenväisessä asiassa, jos virkamiesyhdistyksellä tai virkamiehellä olisi oikeus panna asiaa koskeva kanne vireille työtuomioistuimessa.

Virkamieslain 52 §:n perusteella virkamies, joka katsoo, ettei viranomaisen ole antanut hänelle palvelussuhteesta johtuvaa taloudellista etuutta sellaisena kuin se olisi ollut hänelle suoritettava, saa, jollei laissa tai asetuksessa toisin säädetä, kirjallisesti vaatia siihen oikaisua asianomaiselta viranomaiselta. Oikaisuvaatimukseen annettuun viranomaisen päätökseen saadaan hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Oikaisuvaatimusta ei saa kuitenkaan tehdä asiassa, joka kuuluu työtuomioistuimen toimivaltaan, jollei työtuomioistuin työtuomioistuimesta annetun lain 1 §:n 2 momentin nojalla ole päättänyt olla ratkaisematta asiaa.

Virkaehtosopimuslaki ja virkamieslaki sisältävät käytännössä valtion virkaehtosopimuksen ulkopuolella olevan valtion virkamiehen osalta valituskiellot ja kysymyksessä olevan virkamiehen oikeus saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi on työtuomioistuimen toimivaltaan kuuluvissa asioissa osin oikeuskäytännön varassa.

Korkein hallinto-oikeus (KHO) on tulkinut virkaehtosopimuslain 25 §:ää ja virkamieslain 52 §:ää päätöksessään KHO 2005:51. KHO totesi, että kun otetaan huomioon perustuslain 21.1 §, virkamieslain 52 §:n 1 momentti ja virkaehtosopimuslain 25 §, säännöksiä on tulkittava siten, että virkamies, joka katsoo, ettei viranomaisen ole antanut hänelle palvelussuhteesta johtuvaa taloudellista etuutta sellaisena kuin se olisi ollut hänelle suoritettava, saa tehdä virkamieslain 52 §:n 1 momentissa tarkoitettua oikaisuvaatimuksen ja 2 momentissa tarkoitettua valituksen hallintotuomioistuimeen tähän annetusta päätöksestä, vaikka vaatimuksen ratkaiseminen edellyttää virkaehtosopimuksen tulkintaa, jos virkamies ei sen vuoksi, mitä työtuomioistuimesta annetun lain (646/1974) 13 §:ssä on säädetty, voi saattaa asiaa työtuomioistuimen ratkaistavaksi. KHO on tätä ennen samoin myös tuomiossaan KHO 1999:79 todennut, että virkamieslain 52 §:n 1 momentin ja virkaehtosopimuslain 25 §:n säännöstä oli tulkittava siten, että virkamies, joka katsoo, ettei viranomaisen ole antanut hänelle palvelussuhteesta johtuvaa taloudellista etuutta sellaisena kuin se olisi ollut hänelle suoritettava, saa tehdä virkamieslain 52 §:n 1 momentissa tarkoitettua oi-

kaisuvaatimuksen ja 2 momentissa tarkoitettua valituksen hallintotuomioistuimeen tähän annettua päätöksestä, vaikka vaatimuksen ratkaiseminen edellyttää virkaehtosopimuksen tulkintaa, jos virkamies ei työtuomioistuimesta annetun lain 13 §:n vuoksi voi saattaa asiaa työtuomioistuimen ratkaistavaksi.

Muutoksenhakuaika virkamieslain 27 §:n perusteella tehtyyn irtisanomispäätökseen

Virkamieslain 14 luvun 57 §:n mukaan valtioneuvoston tai viraston tekemään virkamiestä koskevaan päätökseen virkamies saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallintolainkäyttölain 5 luvun 22 §:n mukaan valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Virkamiehellä on mahdollisuus valittaa virkamieslain 27 §:n perusteella tehdystä irtisanomispäätöksestä virkamieslain 57 §:n perusteella. Viranomaisen irtisanoessa virkamiestä, irtisanomisaika on virkamieslain 7 luvun 30 §:n perusteella 1—6 kuukautta, palvelussuhteen kestosta riippuen. Valitusaika on hallintolainkäyttölain 22 §:n mukainen 30 päivää irtisanomispäätöksen tiedoksisaannista.

Virantoimituksesta pidättäminen

Virkamieslain 40 §:n mukaan, jos virkamiestä koskeva päätös ei ole saanut lainvoimaa silloin, kun irtisanomisaika on kulunut loppuun, hänet on pidätettävä virantoimituksesta, jollei hallinto-oikeus tai, jos hallinto-oikeuden päätöksestä on tehty valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen, korkein hallinto-oikeus erityisestä syystä toisin määrää.

1.2 Kansainvälinen kehitys ja lainsäädäntö

1.2.1 Ylimmän virkamiesjohdon järjestelmien kehitys Euroopassa

Yleispiirteet

Ylimmän johdon urajärjestelmien tarkastelussa voidaan käyttää kolmiportaista luoki-

tusta 1) ura- eli karriäärijärjestelmä (career-based system), 2) tehtäväperusteinen järjestelmä (position-based system) ja 3) yhdistelmä- eli hybridimalli (hybrid system). On havaittavissa, että siirtymää kohti hybridimallia tapahtuu sekä perinteisistä urajärjestelmistä että tehtäväperusteisen järjestelmän maista. Urajärjestelmää toteuttavissa maissa halutaan enenevässä määrin siirtyä kohti kokemukseen ja näyttöön perustuvaa rekrytointia (esim. Belgia ja Portugali). Vahvimmin tämä painotus näkyy kuitenkin Alankomaiden, Iso-Britannian ja Irlannin uusimmissa ylemmän virkamiesjohdon kehittämislinjauksissa. Myös tehtäviin nimityksiä määrääjäksi pyritään lisäämään. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että virkamiesjohtaja palkataan pysyvällä sopimuksella valtion palvelukseen mutta määrääjäksi tiettyyn tehtävään. Tämän jälkeen hän voi maan lainsäädännöstä riippuen saada joko jatkokauden tai siirtyä suoraan muihin tehtäviin. Eräissä maissa (esimerkiksi Puola, Alankomaat ja Viro) sovelletaan niin sanottua henkilöstöresurssipoolia, josta johtavat virkamiehet nimitetään tiettyyn tehtävään ja johon he määrääjän jälkeen myös saattavat palata. Yhdistelmämallin mukaisia joustoja muutoin jäykkään uramalliin tuovat myös pyrkimykset soveltaa tulosperusteisia palkitsemiskriteereitä (esim. Belgia) tai kasvavat vaatimukset avata johtotehtäviä myös virkarakenteen ulkopuolisille hakijoille (esim. Bulgaria).

Kun urajärjestelmissä siirtymät kohti yhdistelmämallia merkitsevät aikaisempaa joustavampien käytäntöjen ottamista käyttöön, niin tehtäväperusteisissa järjestelmissä vastaava siirtymä tarkoittaa urakäytäntöjen systematisointia, henkilöstöjohtamisen eri osalueiden keskittämistä ja urasuunnittelun ennustettavuuden lisäämistä. Ruotsin ja Viron viimeaikaisissa ylimmän johdon uudistuksissa on korostettu nimenomaan järjestelmällistä urasuunnittelua osaavien (nykyisten ja tulevien) johtajien motivoimiseksi. Puolan ja Alankomaiden uudistuksissa on lisätty joustoja määräaikaisten tehtävämääräysten päättymisen jälkeen ja Alankomaissa ja Britanniassa henkilöstöjohtamisen toimintoja on keskitetty. Alankomaissa ylimmän johdon nimitysten valmistelusta vastaa de Algemene Bestuursdienst (ABD). ABD:n ratkaisuun

vaikuttavat asianomaisen ministerin kanta ja erillisen valintalautakunnan suositukset. Iso-Britanniassa Constitutional Reform and Governance Act vuodelta 2010 määrittelee ylimmän virkamiesjohdon valinnan ja urasuunnittelun periaatteet. Valintakäytäntöjä ohjaavat Cabinet Office ja Civil Service Commission.

Tässä vertailussa tarkastellaan Viron, Ruotsin, Alankomaiden ja Iso-Britannian järjestelmiä ja niihin liittyviä viimeaikaisia uudistuksia. Jokaisessa neljässä maassa on viime vuosien aikana toteutettu merkittäviä valtion henkilöstöhallinnon uudistuksia, joilla on ollut vaikutuksia myös ylimmän johdon urajärjestelmään. Ruotsia lukuun ottamatta näissä maissa on erillinen valintalautakunta, -paneeli tai -komissio, joka haastattelee hakijat, käy hakijoiden taustat läpi, testaa heidän osaamistaan ja tietämystään sekä laatii niin sanottuja lyhyt-listoja kärkihakijoista (short lists). Menettelyn katsotaan näissä maissa tuovan valintaprosessiin jäntevyyttä, puolueettomuutta ja ammattimaisuutta.

Viro

Viron ylimmän virkavirkamiesjohdon urajärjestelmä on luonteeltaan tehtäväperusteinen ja Alankomaiden tapaan vielä korostetusti näyttöön ja saavutuksiin perustuva (merit-based). Ylimmän virkamiesjohdon urajärjestelmä on ollut kiinteästi kytköksissä Viron julkishallinnon uudistuksiin.

Virossa ylimmän virkamiesjohdon rekrytoinnin tukena on ollut erillinen valintakomitea jo vuodesta 1996 lähtien. Vuonna 2010 valintakomitean tueksi valtioneuvoston kanslian (*Riigikantselei*) alaisuuteen perustettiin erillinen, ylimmän johdon rekrytointeja valmisteleva, sihteeristö (*Tippjuhtide kompetentsikeskus* tai *Excellence Center*).

Virossa ylimmät johtajat ministeriöissä ja virastoissa nimitetään aina määräajaksi viiden vuoden mittaiseen virkasuhteeseen. Määräajan päätyttyä ylimmän johdon virkamiehet voivat hakea jatkokautta mutta vain kilpailun kautta. Virkaa yhden kauden hoitanut on samassa asemassa muiden hakijoiden kanssa, mutta hänen ei enää tarvitse suorittaa kaikkia testejä. Mikäli virkamiestä ei valita, hän huolehtii itse jatkotyöllistymisestään joko valti-

onhallinnossa tai sen ulkopuolelta. Siirtymäajan palkkaa tai niin sanottuja kultaisia kädenpuristuksia ei tunneta.

Ruotsi

Ruotsissa ylimmän johdon valinta on pitkälti asianomaisen ministeriön ”department” tai viraston vastuulla. Keskushallinnon yhteinen yksikkö Regeringskansliet vastaa hallinnon kehittämisen ja henkilöstöhallinnon yleisistä suuntalinjoista. Ruotsin mallia voi, erotuksena Viroon, Iso-Britanniaan ja Alankomaihin, kutsua pitkälti hajautetuksi järjestelmäksi. Ylimmän virkamiesjohdon lainsäädännöllinen asema ei poikkea muun henkilöstön asemasta eikä ylintä johtoa varten ole erillistä koordinaatio- ja kehittämisyksikköä.

Vuoden 2006 jälkeen uudistettiin ylimmän virkamiesjohdon valintakriteereitä ja hakumenettelyjä. Keskeinen uudistus oli johtajien hakumenettelyn avaaminen myös hallinnon ulkopuolisille hakijoille kuten elinkeinoelämän edustajille. Ruotsin ominaispiirteinä ovat poliittisin perustein nimitetyt valtiosihteerit, joita ministeriöiden koosta ja poliittisesta painoarvosta riippuen on 1–3 ministeriötä kohti. Ministeriöiden kansliapäälliköt ja ylijohtajat nimittää maan hallitus. Maan noin 200 virastoa ovat hyvin itsenäisiä ja vastaavat omasta henkilöstöpolitiikastaan, virkanimityksistä ja irtisanomisista.

Ylimmät virkamiehet valitaan määräaikaisiin, yleisesti kuuden vuoden mittaisiin tehtäviin. Kuuden vuoden kauden jälkeen heillä on mahdollisuus jatkaa kolme vuoden ajan. Näin virkasuhde yhdessä ministeriössä voi kestää yhteensä enintään yhdeksän vuotta. Tämän jälkeen johtajien täytyy siirtyä toisiin tehtäviin. Johtajaa ei voida ilman erityisen painavia perusteita (esimerkiksi julkisten varojen väärinkäyttö tai vastaava) sanoa irti määräaikaisen palvelussuhteen kuluessa.

Järjestelmä edellyttää, että virkamiehet ovat itse aktiivisia siirtyessään toisiin tehtäviin. Mikäli uutta ylimmän johdon tehtävää ei löydy, johtajat voivat siirtyä valtionhallinnosta alue- tai paikallishallintoon tai kokonaan julkisen sektorin ulkopuolelle. Ylimmästä johdosta poiketen keskijohto ja valti-

onhallinnon muu henkilöstö nimitetään tavallisesti pysyviin palvelussuhteisiin.

Alankomaat

Alankomaita on viime vuosina pidetty malliesimerkkinä virtaviivaisesta ja tuloshakuisesta julkisesta hallinnosta. Alankomaat on Viron tapaan tyypillinen esimerkki tehtäväperusteisesta (tai näyttöihin ja tuloksiin perustuvasta) ylimmän virkamiesjohdon järjestelmästä. Ylimmän johdon virat täytetään lähes poikkeuksetta avoimen kilpailun kautta, ja niissä on mukana huippuhakijoita sekä hallinnon sisältä että ulkopuolelta. Viime vuosina ulkopuolisia kandidaatteja on erityisesti kannustettu hakemaan huippuvirkoja.

Alankomaissa ylimmän johdon rekrytointien koordinaatiosta, osaamisen kehittämisestä, johdon suoritusarvioinneista, koulutuksesta ja liikkuvuudesta vastaa *“de Algemene Bestuursdienst”* (ABD), joka perustettiin vuonna 1995.

Ylimmät virkamiehet muodostavat niin sanotun Top Management Groupin, jonka valintamenettely ja palvelussuhteen ehdot poikkeavat muista keskushallinnon virkamiehistä. Kaikki johtavat henkilöt nimitetään virkasuhteeseen. Valinnassa painavat aikaisemmat näytöt, kokemus ja ansiot myös valtionhallinnon ulkopuolelta. Vuosina 2012–2013 otettiin käyttöön ylimmän johdon uudet valintakriteerit, joiden mukaan jokaisella ylimpiin virkoihin nimitettävällä tulee olla kokemusta vähintään osasta seuraavista:

- 1) työkokemus toisesta ministeriöstä/hallinnonalasta
- 2) työkokemus jostain toisesta operatiivisesta tehtävästä keskushallinnon sisällä
- 3) työkokemus elinkeinoelämästä / yksityiseltä sektorilta
- 4) työkokemus kansainvälisestä organisaatiosta tai EU-instituutiosta.

Kaikkein ylimmän tason virkoihin hakevilta edellytetään kokemusta vähintään kolmelta edellä mainitulta alueelta ja seuraavan tason virkoihin hakevilta vähintään kahdelta alueelta. Alankomaissa ylimmän johdon virkanimitykset ovat enintään seitsemän vuoden pituisia. Yleensä nimitys tehdään ensin viideksi vuodeksi ja sen jälkeen virkamiehellä on mahdollisuus saada kahden vuoden lisäai-

ka vuodeksi kerrallaan. Jos virkamies haluaa jatkaa toiselle kaudelle, hänen on osallistuttava uuteen kilpailuun. Mikäli virkamies ei osallistu uuteen kilpailuun tai tule valituksi virkaan uudelleen, hänet siirretään niin sanottuun resurssipooliin. Yleisimmin ylimmät virkamiehet saavat viiden tai seitsemän vuoden jälkeen vastattavakseen hallinnon kannalta strategisen projektin tai ohjelman. Heitä kannustetaan myös hankkimaan lisämeriittiä yksityiseltä sektorilta ja sen jälkeen palamaan takaisin valtionhallintoon.

Iso-Britannia

Iso-Britannia edustaa ylimmän virkamiesjohdon osalta merit-based -urajärjestelmää puhtaimmillaan. Vahva ja riippumaton virkamieskunta on ollut brittiläisen julkishallinnon perusta jo 1900-luvun alusta saakka. Virkamiesura on ollut arvostettu ja houkutteleva vaihtoehto ja sen vuoksi Iso-Britannian hallinto on kyennyt kilpailemaan parhaista asiantuntijoista ja osaajista yksityisen sektorin kanssa.

Viimeisin Iso-Britannian valtionhallinnon uudistus käynnistettiin vuonna 2012 teemalla *“An exceptional Civil Service delivering the best for Britain: more skilled, less bureaucratic and more unified.”* Uudistuksen osana kehitetään myös ylimmän virkamiesjohdon taitoja ja liikkuvuutta. Johtotehtäviin sopivat lahjakkaat virkamiehet pyritään tunnistamaan aikaisessa vaiheessa ja heidän vahvuuksiaan pyritään analysoimaan muun muassa psykologisiin arvioin sekä löytämään keinoja niiden edelleen kehittämiseksi.

Uudistusprosessin aikana on havaittu, että hallinnon on syytä pitää kiinni erityyppisistä johtajista ja pyrkiä kehittämään heille ominaisia erilaisia vahvuuksia. Ohjelmassa on mukana myös tehtävään määräyksiä merkittäviin pörssiyhtiöihin, joilla halutaan osaltaan kasvattaa laaja-alaisuutta, osaltaan poliittista näkyvyyttä poliittisen johdon suuntaan.

Iso-Britanniassa ylimmän johdon erityisasema muodostettiin huhtikuussa 1996. Samalla Cabinet Officen yhteyteen perustettiin ylimmän johdon yksikkö, jonka tehtäväksi muodostui Alankomaiden tapaan ylimmän johdon valintojen valmistelu, osaamisen ke-

hittäminen, tehtäväliikkuvuuden edistäminen ja suoritusten arviointimenettelyjen kehittäminen.

Iso-Britanniassa on parhaillaan siirtymävaihe pysyvien virkanimitysten ja määrättyä kautta koskevien nimitysten kohdalla. Yleensä hallinnon sisältä tulevat johtajat saavat määräaikaisten palveluksensa päätyttyä siirron toisiin tehtäviin. Suurimmalla osalla tämän mahdollistaa niin sanottu mobility clause (liikkuvuuslauseke) heidän sopimuksessaan. Johdon ohjelmien tavoitteena on lahjakkaiden virkamiesjohtajien liikkuminen joustavasti organisaation sisällä eri ministeriöissä ja virastoissa. Todellisuudessa vain osa nimityksistä toteutuu näin, sillä ministereiden näkemykset ylimmän johdon valinnoissa vaikuttavat asiaan. Ulkopuolelta tulevien hakijoiden kohdalla jatko ei ole samalla tavalla sopimukseen perustuva. Usein nämä johtajat lähtevät hallinnosta määräaikaisten tehtävien päätyttyä tai hakevat uutta tehtävää avoimen kilpailun kautta. Useimmat määräaikaiset tehtävät ovat viiden vuoden mittaisia ja määräaika on mahdollista jatkaa tarvittaessa. Cabinet Officella on myös mahdollisuus maksaa ylimmän johdon virkamiehille erillinen eroraha, mikäli se haluaa tehdä vaihdoksia ylimmän johdon viroissa.

1.2.2 Virkamiehen siirtyminen toisen työnantajan palvelukseen

Yleistä

Virkamiehen siirtyminen toisen työnantajan palvelukseen on kysymys, jota on käsitelty muun muassa Euroopan unionin, OECD:n ja GRECO:n (Group of States against Corruption) selvityksissä. Pohjoismaissa julkisen palvelussuhteen jälkeisiin rajoituksiin liittyvä käytäntö on suhteellisen samanlaista, mutta esimerkiksi Iso-Britanniassa menettely on pidemmälle säänneltyä ja palvelussuhteen jälkeiset rajoitukset kohdistuvat kaikkiin virkamiehiin.

Ruotsi

Ruotsissa virkamiesten siirtymistä toisen työnantajan palvelukseen ei ole rajoitettu lu-

kuun ottamatta keskuspankin (Riksbanken) johtajia, jotka saavat palkkaa vuoden ajalta, jolloin he eivät voi siirtyä uuden työnantajan palvelukseen. Myös Ruotsissa käydään jatkuvaa keskustelua siitä tulisiko tiettyjen, kuten rahoitustarkastukseen ja puolustusvoimien materiaalihankeisiin liittyvien, virkamiesten asemaa tarkemmin säännellä. Ruotsissa kuitenkin kannustetaan työvoiman liikkuvuuteen eri sektoreiden välillä, joten suuret muutokset tai rajoitusten laajentaminen arvioidaan epätodennäköiseksi.

Norja

Norjassa voimassa olevat poliitikkojen (Informasjonsplikt, karantene og saksforbud for politikere) ja virkamiesten (Retningslinjer for karantene og saksforbud ved overgang til ny stilling m.v. utenfor statsforvaltningen) siirtymistä toisen työnantajan palvelukseen koskevat suositukset on annettu vuonna 2005. Ne käsittelevät toimenpiteitä, jotka seuraavat poliitikkojen (ministerien, valtiosihteerien ja poliittisten erityisavustajien) ja virkamiesten siirtymisestä toisen työnantajan palvelukseen. Suositukset sisältävät muun muassa ohjeita karensista ja tietyistä oikeudellisista velvoitteista. Karensi voi suosituksen mukaan kestää kuusi kuukautta virasta eroamisesta lukien. Oikeudellisilla velvoitteilla tarkoitetaan muun muassa kieltoa vuoden aikana eroamisesta osallistua sellaisen asian käsittelyyn, joka on liittynyt poliitikon tai virkamiehen vastualueeseen. Karensi ja muut rajoitukset ovat sallittuja, jos ne on otettu mukaan virkamiehen sopimukseen. Lausekkeet karensista ja tietyistä oikeudellisista velvoitteista otetaan sopimukseen virkasuhteen alussa, jos viran luonne sitä edellyttää.

Norjassa asetettiin vuonna 2011 komitea arvioimaan voimassa olevia suosituksia poliitikon ja virkamiehen siirtymisestä toisen työnantajan palvelukseen. Komitean laatiman arvioinnin perusteella (NOU 2012:12) Norjassa on valmisteilla lakiesitys, jossa ehdotetaan säädettäväksi karensiajasta sekä muista oikeudellisista velvoitteista poliitikkojen ja virkamiesten siirtyessä valtionhallinnon ulkopuolisiin tehtäviin.

Tanska

Tanskan rikoslain ja hallintolain mukaan salassapitovelvollisuus koskee myös julkisessa palvelussuhteessa työskenteleviä. Salassapitovelvollisuus velvoittaa palvelussuhteen aikana ja sen jälkeen. Salassapitovelvollisuuden rikkomisesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen korkeintaan kuuden kuukauden ajaksi.

Salassapitovelvollisuussäännösten lisäksi Tanskassa ei ole muita rajoitteita, jotka velvoittaisivat palvelussuhteen päättymisen jälkeen.

Iso-Britannia

Iso-Britanniassa virkamiehiä velvoittaa nimittämistä koskevat säännöt (the Business Appointment Rules for Civil Servants) virkasuhteen päätyttyä korkeintaan kahden vuoden ajan. Säännöillä tuetaan virkamieslainsäädännön keskeisiä arvoja. Sääntöjä noudatetaan kaikkiin nykyisiin ja entisiin virkamiehiin kahden vuoden ajan viimeisestä palkallisesta työpäivästä lukien. Nimittämissäännöt muun muassa edellyttävät, että jokaisen virkamiehen tulee arvioida ennen uuden työn vastaanottamista, tarvitaanko työn vastaanottamiseen hyväksyntä. Jos hakemusta edellytetään, uutta työtä ei saa ottaa vastaan ennen kuin se on hyväksytty. Hakemusten hyväksyntämenettelyyn vaikuttaa virkamiehen asema. Pääministerin nimeämä riippumaton neuvoa antava komitea (the Advisory Committee on Business Appointments) antaa ohjeita nimittämistä koskevien sääntöjen soveltamisesta ylimpien virkamiesten osalta ja vastaa hyväksyntämenettelystä. Useimmat nimittämissäännön soveltamisalaan kuuluvat nimitykset hyväksytään ilman ehtoja. Joissakin tilanteissa hyväksyntään saattaa liittyä karenssi-aika tai muita ehtoja.

Nimittämissäännön tarkoituksena on ylläpitää luottamusta virkamiehiin ja välttää mahdolliset epäilykset, että virkamiesten neuvoihin ja päätöksiin vaikuttaisi muun muassa odotukset siirtyä tietyn yrityksen tai organisaation palvelukseen.

Euroopan unioni

EU-virkamiesten oikeudet ja velvollisuudet on koottu henkilöstösääntöihin (Euroopan talousyhteisön ja Euroopan atomienergiajärjestön virkamiehiin sovellettavien henkilöstösääntöjen ja näiden yhteisöjen muuta henkilöstöä koskevien palvelussuhteen ehtojen vahvistamisesta annettu asetus N:o 31). Henkilöstösääntöjen 16 artiklan mukaan virkamiehen on palvelussuhteensa päätyttyä edelleen noudatettava kunniallisuutta ja pidättyvyyttä hyväksyessään tiettyjä tehtäviä tai etuja.

Lisäksi 16 artiklassa säädetään virkamiehelle, joka aikoo harjoittaa vastikkeellista tai vastikkeetonta ammattitoimintaa palvelussuhteensa päättymistä seuraavien kahden vuoden kuluessa, velvollisuus ilmoittaa siitä toimielimelle. Jos tämä toiminta liittyy työhön, jota virkamies on tehnyt palvelussuhteensa viimeisten kolmen vuoden aikana, ja jos on vaarana, että se on yhteensopimaton toimielimen oikeutetun edun kanssa, nimittävä viranomainen voi yksikön edun nimissä joko kieltää virkamiestä ottamasta vastaan tätä tehtävää tai velvoittaa virkamiehen noudattamaan aiheelliseksi katsottuja edellytyksiä. Toimielimen on annettava päätöksensä tiedoksi 30 päivän kuluessa kyseisen tiedon saamisesta kuultuaan pariteettikomiteaa. Jos tiedoksianto ei ole tehty kyseisen ajan kuluessa, tämä katsotaan hiljaiseksi hyväksynnäksi.

Henkilöstösääntöjen 17 artiklassa myös säädetään virkamiehen velvollisuudesta pidättäytyä tehtäviensä myötä saamien tietojen luvattomasta luovuttamisesta, jollei tietoja ole jo julkistettu tai jolleivät ne ole yleisesti saatavilla. Velvollisuutta tulee noudattaa myös palvelussuhteen päätyttyä.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 339 artiklan mukaan unionin virkamies tai muu sen henkilöstöön kuuluva ei saa, tehtävänsä päätyttyäkään, ilmaista salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja eikä varsinkaan tietoja yrityksistä taikka niiden liikesuhteista tai kustannustekijöistä.

Euroopan komission virkamiehiin sovelletaan myös komission päätöstä viranhoidon ulkopuolisesta toiminnasta ja toimeksiantoista (C (2004) 1597). Päätöksellä muun

muassa velvoitetaan virkamiehet allekirjoittamaan julistus, jossa todetaan, että virkamiehen velvollisuudet komissioon säilyvät.

Yhdysvallat

Yhdysvalloissa on käytössä yleisesti sovellettavien liittovaltion virkamiehiä koskevien rajoitusten lisäksi joitakin tiettyihin aloihin liittyviä lisärajoituksia. Lähtökohtaisesti Yhdysvalloissa ei ole käytössä laajoja rajoituksia pois lähteville virkamiehille vaan enemmänkin erityissäännöksiä muun muassa rajoituksista vielä palvelussuhteessa oleville virkamiehille neuvotella uusista työpaikoista. Lisäksi on tiettyjä rajoituksia siitä, mitä virkamiehet voivat tehdä tietynä aikana palvelussuhteen päättymisen jälkeen. Sen sijaan sitä, kenen palvelukseen virkamiehet siirtyvät, ei ole rajoitettu. Yhdysvalloissa rajoitukset painottuvatkin entisen virkamiehen toimiin suhteessa hallitukseen ja hallintoon. Vuonna 2007 säädettiin laki (the Honest Leadership and Open Government Act), jossa lisättiin palvelussuhteen jälkeisiä rajoitteita muun muassa pidentämällä tiettyjen ylimpien virkamiesten karenssi-aikaa vuodesta kahteen vuoteen.

2 Nykytilan arviointi

Valtion ylin virkamiesjohto

Ylimmän johdon kelpoisuusvaatimuksista säädetään nykyisin ministeriöiden virkamiesten osalta valtioneuvoston ohjesäännössä ja ministeriöitä koskevissa valtioneuvoston asetuksissa sekä virastopäälliköiden osalta pääsääntöisesti virastoa koskevassa hallintoasetuksessa. Poikkeuksellisesti joidenkin virastopäälliköiden kelpoisuusvaatimuksista on säädetty asianomaista virastoa koskevassa laissa. Näitä on alle kymmenen esityksen kohderyhmään kuuluvien virastojen piirissä. Käytäntö on ollut jonkin verran vaihtelevaa sen suhteen, säädetäänkö vaatimukset laissa vai asetuksessa. Käytännössä valtiovarainministeriön toteuttama yhtenäisten kelpoisuusvaatimusten uudistaminen on aiheuttanut valtioneuvoston ohjesäännön ja niiden ministeriö- ja virastosäännösten muuttamistarpeen,

joissa on säädetty asiasta. Voimassa olevien säännösten tarkastelun perusteella voidaan todeta, että esityksen piiriin kuuluvan ylimmän johdon kelpoisuusvaatimukset ovat suurelta osin valtiovarainministeriön vuonna 2011 toteuttaman uudistuksen mukaiset. Ministeriöitä ja parhaillaan uudistettavina olevia virastoja mukaan laskematta tässä tarkoitettuja virastoja on lähes 50.

Säännösten hajanaisuus sekä säätämistason osalta että organisaatiokohtaisesti ei ole tarkoituksenmukaista. Keskitetysti toteutettujen uudistusten viemisen hallinnonalojen säännöksiin ei myöskään voida arvioida toimineen tarkoitettulla tavalla. Koska kelpoisuusvaatimukset ovat yksi ylimmän virkamiesjohdon asemaa ja valintaa yhtenäistävä tekijä ja koska pääsääntöisesti samat vaatimukset koskevat kaikkia ylimpiä virkamiehiä, on perusteltua ja selkeää, että ne säädetään vain yhdessä paikassa. Virastokohtaisista säännöksistä voidaan samalla luopua, jollei ole tarpeen säätää yhteisten vaatimusten lisäksi tarkentavia erityisvaatimuksia.

Nimitys virkaan määräajaksi

Ylimmän johdon virkoihin nimitetään pääsääntöisesti määräajaksi, mutta määräajat vaihtelevat kolmesta seitsemään vuoteen. Määräaikojen pituuden vaihtelu johtuu siitä, ettei asiasta ole säädetty vaan nimittävällä viranomaisella on toimivalta päättää määräajan pituudesta. Suuret vaihtelut määräaikojen pituudessa eivät tue tavoitetta valtion johtajapolitiikan toteutuksesta yhdenmukaisesti. Pääsääntöisesti samanpituiset virkakaudet kaikille olisivat nykyistä parempi vaihtoehto myös liikkuvuuden edistämisen ja ennakoitavuuden kannalta, mikä on yksi johtajapolitiikan tavoitteista. Jotta joustavuus erilaisissa virastojen tilanteissa säilyisi, esitetään, että nimittävä viranomainen voisi jatkaa määräaikaa enintään vuodella ilman uutta hakumenettelyä.

Virkavapaus

Ylimpiin virkoihin nimitetyt virkamiehet voivat saada virkavapauden nimityshetkellä voimassa olevasta valtion palvelussuhteesta määräajaksi nimittämisen perusteella joko

suoraan asetuksen perusteella (asetus aina määräajaksi täytettävistä viroista, 1060/1994) tai hakemuksen perusteella, jolloin kysymyksessä on harkinnanvarainen virkavapaus. Virkavapaudet voivat kestää hyvin pitkään, usean määräaikaisjakson ajan, ja käytännössä virkamies palaa hyvin harvoin takaisin taustavirkaansa. Epäkohtana on, ettei virkamiehen vakinaista taustavirkaa voida täyttää, vaan tehtävään nimitetään sijainen, ja tämä johtaa usean tason virkavapausketjuihin. Tämä on ongelmallista virastojen toiminnan jatkuvuuden kannalta sekä sijaisina pitkään toimivien virkamiesten tehtävään sitoutumisen ja motivaation kannalta. Lisäksi valtion sisältä nimitetyt virkamiehet ovat eri asemassa kuin muilta sektoreilta rekrytoidut, joilla pääsääntöisesti ei ole taustavirkaa tai tehtävää, johon olisi mahdollisuus palata. Ylintä johtoa koskevien yhtenäisten toimintatapojen kehittäminen edellyttäisi nykyistä suurempaa yhdenmukaisuutta myös virkavapauskäytännössä.

Toisaalta on otettava huomioon, että ylimmät johtajat nimitetään määräajaksi, kun valtion muu henkilöstö on pääsääntöisesti vakinaisessa palvelussuhteessa. Tämän vuoksi ylimmän johdon virkoihin nimitetyillä on muuta henkilöstöä heikompi suoja palvelussuhteen jatkuvuuden osalta, kun otetaan huomioon myös ylimpien johtamistehtävien vaativuus.

Sidonnaisuudet

Tällä hetkellä puuttuu kokonaiskuva ja läpinäkyvyys siitä, missä määrin valtion ylimmällä virkamiesjohdolla on erilaisia sidonnaisuuksia ja sivutoimia, koska sidonnaisuudet ilmoitetaan sekä sivutoimiluvat haetaan ja myönnetään ministeriökohtaisesti.

Valtiovarainministeriö teki syyskuussa 2014 kyselyn valtion ylimmille virkamiehille heidän sivutoimistaan ja -ansioistaan. Kysely lähetettiin 124 virkamiehelle ja vastausprosentti oli noin 55. Saatujen vastausten perusteella valtion ylimmällä virkamiesjohdolla sivutoimilupaa edellyttävien sivutoimien sekä virka-asemaan perustuvien ulkopuolisten tehtävien määrä on vähäinen. Samoin on saatujen vastausten perusteella tilanne myös muiden virkamieslain 8 a §:ssä tarkoitettujen

sidonnaisuuksien osalta. Sivutoimista ja muista virka-asemaan perustuvista ulkopuolisista tehtävistä kertyneet tulot vaihtelivat etenkin sivutoimista kertyneiden tulojen osalta.

Valtion virkamieseettisen toimikunnan 7.2.2014 julkaistussa raportissa (Valtiovarainministeriön julkaisuja 3/2014) on suosituksia toimenpiteiksi, joilla virkamiesetiikan korkeaa tasoa pidetään yllä. Toimikunta esitti yhtenä suosituksena, että avoimuuden edistämiseksi ylimpien virkamiesten sidonnaisuusilmoitukset, siltä osin kuin ne ovat julkisia, sekä sivutoimiluvat ja -ilmoitukset julkaistaan yhdessä paikassa verkossa. Näiden tietojen keräämisestä ja julkistamisesta on tarpeen säätää virkamieslaissa. Virkamieslakiin ei sisälly säännöksiä sivuansioiden ilmoittamisesta asianomaiselle viranomaiselle. Siten valtion työnantajapolitiikan sekä kokonaispalkinnan arvioinnin kannalta puuttuu keskitetty tieto siitä, miten paljon valtion ylimmälle johdolle maksetaan kuukausipalkan lisäksi sivuansioita niistä tehtävistä, joihin heillä on virkamieslain mukainen sivutoimilupa, tai virka-aseman perusteella tulleista muista ulkopuolisista tehtävistä mahdollisesti kertyvästä tulosta.

Valtion ylimmän virkamiesjohdon osalta palkkatoimivalta on virkamieslain 44 §:n nojalla valtioneuvostolla ja virkaehtosopimuslain 5 §:n 4 momentin nojalla valtiovarainministeriöllä. Tämän tehtävän hoitamista varten valtiovarainministeriö ylläpitää tietorekisteriä, jossa on lähinnä ylimmän virkamiesjohdon palkkatiedot. Tarkoituksena on, että rekisteriin tallennettaisiin jatkossa myös tieto ylimmän johdon sivutoimista kertyvistä sivutuloista sekä virka-asemaan perustuvista ulkopuolisista tehtävistä kertyneistä tuloista. Nämä tiedot ovat virkamieslain mukaan salassa pidettäviä.

Virantäyttöä koskevista pääsäännöistä säättäminen

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Säännöksen todeksi taan perustuslain esitöissä (HE 1/1998 vp) kattavan myös virkamiesten oikeusaseman perusteet. Perustuslakivaliokunta on lausun-

nossaan (PeVL 19/2011 vp) todennut, että valtion virantäyttöä koskevan sääntelyn kannalta on perusteltua, että virantäyttöä koskeva pääsääntö viran haettavaksi julistamisesta säädetään lain tasolla eikä asetuksessa kuten nykyisin.

Viran hakumenettelystä ja virkasuhteen alkamisesta säädetään tällä hetkellä virkamiesasetuksessa, eikä tilanne vastaa perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esittämää vaatimusta lain tasolla säätämisestä. Virkamiesasetuksessa ei säädetä täsmällisesti viran tai virkasuhteen hakuajan pituudesta tai viran haettavaksi julistamisesta. Määräaikaista virkasuhdetta koskevasta hakumenettelystä ei ole lainkaan säännöksiä.

Virkamiesasetuksen 7 a §:ssä säädetty ylimpien virkojen ilmoittaminen avoimiksi ja siihen liittyvä virkaan ilmoittautumismenettely vastaavat viran haettavaksi julistamista ja viran hakemista. Menettelyiden välillä ei ole käytännössä muuta eroa kuin erilaiset käsitteet. Menettelyiden ero perustuu historialliseen kehitykseen. Erilaisia käsitteitä ylimmän johdon ja muiden virkojen hakumenettelyn välillä pidettiin perusteltuna, kun ylimpiin virkoihin aikaisemmin liittynyt mahdollisuus ilmoittautua virkaan ilman määräaikaa muutettiin nykymuotoon vuonna 1997. Kahden samanlaisen menettelyn ylläpitämiseen ei ole kuitenkaan enää perusteita.

Sopimus palvelussuhteen ehdoista

Virkamieslain 44 §:n mukainen sopimus palvelussuhteen ehdoista koskee lähtökohtaisesti virkasuhteen aikaisia ehtoja. Virkamiehen irtisanomisesta tai virkasuhteen purkamista pidetään tämän seurauksena samalla palvelussuhteen ehdoista tehdyn sopimuksen irtisanomisena. Tietyissä tilanteissa on kuitenkin perusteltu tarve sopia myös palvelussuhteen jälkeisistä asioista, kuten palvelussuhteen päättymisen jälkeen sijoittuvasta rajoitusajasta siirtyä muihin tehtäviin. Kysymys on silloin tilanteista, joissa virkamies on tekemässä valtion erityisten intressien tai yritystoiminnan kannalta erityisen arkaluonteisten tietojen parissa ja hänen siirtyessään valtionhallinnosta muuhun tehtävään avautuu tilaisuus käyttää hyödyksi virka-asemassaan

saamiaan tietoja esimerkiksi kilpailevista yrityksistä tai kyseisen toimialan olosuhteista tai markkinoista. Virkamieslaissa ei säädetä mahdollisuudesta tehdä palvelussuhteen jälkeiseen aikaan kohdistuva sopimus. Virkasuhteen jälkeisestä ajasta, rajoitusajasta, sopiminen perustuu valtiovarainministeriön 4.6.2012 antamaan ohjeeseen (VM/1007/00.00.00/2012) ja sen perusteella tehtyyn sopimukseen.

Virkamieslain säännöstä palvelussuhteen ehdoista tehtävästä sopimuksesta tulisi muuttaa niin, että lainsäädäntö mahdollistaa nykyistä selkeämmin sopimuksen solmimisen palvelussuhteen jälkeisistä asioista.

Virkamiehen taloudellista etuutta koskeva muutoksenhaku

Valtion virkaehtosopimuksen ulkopuolella oleva valtion virkamies ei voi hakea muutosta taikka saattaa oikaisuvaatimuksin käsiteltäväksi palvelussuhteen ehtoja, joista on sovittu virkaehtosopimuksella, jos virkamiesyhdistyksellä on oikeus panna asia viireille työtuomioistuimessa. Virkaehtosopimuksen ulkopuolella olevalla virkamiehellä tarkoitetaan järjestäytymätöntä virkamiestä tai toiseen liittoon, joka ei ole virkaehtosopimukseen sidottu, järjestäytynyttä virkamiestä, ja johon valtion virkaehtosopimusta sovelletaan virkaehtosopimuslain 5 §:n 6 momentin säännösten nojalla.

Virkaehtosopimukseen osallinen virkamiesyhdistys ajaa kannetta työtuomioistuimessa omissa nimissään niidenkin virkamiesten osalta, jotka eivät ole virkaehtosopimukseen sidottuja, mutta joiden kanssa tekemässään virkaehtosopimuksessa työnantaja on virkaehtosopimuslain 5 §:n 6 momentin nojalla velvollinen noudattamaan virkaehtosopimuksen määräyksiä. Virkamiesyhdistyksellä on aina mahdollisuus panna asia viireille työtuomioistuimessa, mutta valtion virkaehtosopimuksen ulkopuolella olevalla valtion virkamiehellä ei ole oikeutta vaatia virkaehtosopimukseen osallisena sidottua yhdistystä nostamaan kannetta puolestaan työtuomioistuimessa. Valtion virkaehtosopimuksen ulkopuolella olevalla virkamiehellä ei ole myöskään toissijaista kanneoikeutta, joten

hän ei voi itse ajaa kannetta työtuomioistuimessa.

Perustuslain 21 §:ssä edellytetään, että jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Säädöstasolla valtion virkaehtosopimuksen ulkopuolella olevan valtion virkamiehen kannalta oikeusturvaa ei voida pitää perustuslain 21 §:n mukaisena. Virkaehtosopimuslain 25 §:n ja virkamieslain 52 §:n asioita koskevat valituskiellot muodostavat valtion virkaehtosopimuksen ulkopuolella olevalle valtion virkamiehelle esteen saattaa päätös kaikissa tilanteissa riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

KHO on ottanut kantaa asiaan tuomiois- saan 2005:51 ja 1999:79 ja todennut, että virkamieslain 52 §:n 1 momentin ja virkaehtosopimuslain 25 §:n säännöstä oli tulkittava siten, että virkamies, joka katsoo, ettei viranomaisen ole antanut hänelle palvelussuhteesta johtuvaa taloudellista etuutta sellaisena kuin se olisi ollut hänelle suoritettava, saa tehdä virkamieslain 52 §:n 1 momentissa tarkoitetun oikaisuvaatimuksen ja 2 momentissa tarkoitetun valituksen hallintotuomioistuimeen tähän annetusta päätöksestä, vaikka vaatimuksen ratkaiseminen edellyttää virkaehtosopimuksen tulkintaa, jos virkamies ei työtuomioistuimesta annetun lain 13 §:n vuoksi voi saattaa asiaa työtuomioistuimen ratkaistavaksi.

Oikeuskäytännön perusteella työtuomioistuimen ja hallintotuomioistuimen toimivallan raja on selkeytynyt. Valtion virkaehtosopimuksen ulkopuolella olevan virkamiehen oikeus saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi on kuitenkin mainitun oikeuskäytännön varassa. Asiaa ei voida pitää lainsäädännön tasolla selkeänä, sekä virkaehtosopimuslaki, että virkamieslaki sisältävät käytännössä valtion virkaehtosopimuksen ulkopuolella olevan valtion virkamiehen osalta valituskiellot.

Apulaisoikeuskansleri on katsonut 17.8.2012 antamassaan päätöksessä (Dnro OKV/14/50/2010), että järjestäytymättömän valtion virkamiehen lakisääteiset oikeussuo-

jakeinot eivät ole tältä osin sellaiset, että heidän perustuslain 21 §:n mukainen oikeusturvansa toteutuisi riittävästi tai yhdenvertaisesti. Apulaisoikeuskansleri oli jo tätä ennen vuonna 2010 antanut päätöksen kahteen asiaan liittyvään kanteluun, jotka koskivat kunnallista virka- ja työehtosopimusta ja yhdenvertaisuutta. Apulaisoikeuskansleri saattoi tällöin päätöksen myös valtiovarainministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön harkittavaksi, oliko esillä olevassa asiassa ilmenneiden seikkojen valossa kunnallisen virka- ja työehtosopimuksen ulkopuolella olevien viranhaltijoiden ja työntekijöiden perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien katsottava toteutuneen riittävässä määrin tilanteessa, jossa sopimuksen ulkopuolella olevilla on rajoitettu mahdollisuus saattaa kysymys sopimuksen syrjivyydestä työtuomioistuimeen.

Virkaehtosopimuksen ulkopuolella oleville virkamiehille avattaisiin nyt säännöksissä oikaisuvaatimus- ja valitustie. Työtuomioistuimeen tällainen virkamies ei voisi asiaansa saattaa. Tämä vastaa työsuhteessa olevia henkilöitä koskevaa sääntelyä. Työehtosopimuksen ulkopuolella olevalla työsopimus- suhteisella henkilöllä ei ole toissijaista kanteoikeutta työtuomioistuimessa, joten myöskään hän ei voi itse ajaa kannetta työtuomioistuimessa. Työehtosopimuksen ulkopuolella olevan työsopimussuhteisen henkilön oikeudesta ajaa kannetta työtuomioistuimessa ei ole myöskään erityistä säännöstä, mutta työehtosopimuslaissa ei ole myöskään asiaan liittyvää valituskieltoa. Yleisten tuomioistuinten toimivalta on yleinen ja asia voidaan ratkaista työehtosopimuksen ulkopuolella olevan virkamiehen kanteesta myös yleisessä alioikeudessa.

Muutoksenhaku-aika virkamieslain 27 §:n perusteella tehtyyn irtisanomispäätökseen

Virkamies voi virkamieslain 14 luvun 57 §:n mukaan valittaa irtisanomispäätöksestä siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Valitusaika on hallintolainkäyttölain 22 §:n mukainen 30 päivää irtisanomispäätöksen tiedoksisaannista. Viranomaisen irtisanoessa virkamiehen, irtisanomisaika on 1–6 kuukautta, palvelussuhteen kestosta

riippuen. Kun nykyisin muutoksenhaku-aika alkaa kulua heti irtisanomista koskevan päätöksen tiedoksisaannista lukien, ei irtisanomisaikana mahdollisesti tapahtuvia olosuhteiden muutoksia ole kaikissa tilanteissa voida ottaa huomioon arvioitaessa irtisanomista koskevan valituksen tekemistä. Tämä on saattanut lisätä tarpeettomien valitusten tekemistä. Virkamieslain 27 §:n irtisanomisperusteiden täyttymistä arvioidaan virkasuhteen päättymiseen saakka, toisin sanoen irtisanomisajan loppuun asti. Irtisanomispäätöksen tekeminen ajoitetaan irtisanomisajan pituuden perusteella siten, että virkamieslain 27 §:n perusteet irtisanomiselle täyttyvät irtisanomisajan loppuessa.

Virantoimituksesta pidättäminen

Virkamies pidätetään virantoimituksesta virkamieslain 40 §:n 1 momentin perusteella, jos virkamiehen irtisanomista koskeva päätös ei ole saanut lainvoimaa silloin, kun irtisanomisaika on kulunut loppuun. Irtisanomisaika on yhdestä kuuteen kuukautta palvelusuhteen kestosta riippuen. Virkamiehen hakieissa muutosta irtisanomispäätökseen päätös ei pääsääntöisesti ehdi tulla lainvoimaiseksi irtisanomisajan päättymiseen mennessä, vaikka asia on virkamieslain 57 §:n mukaan käsiteltävä hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa kiireellisenä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Valtion ylin virkamiesjohto

Valtion johtajapolitiikkaa on kehitetty ja ylimmän virkamiesjohdon asemaan liittyviä uudistuksia on toteutettu pitkäjänteisellä työllä nykyisen virkamieslain voimassaoloaikana. Viimeaikaiset uudistukset perustuvat valtioneuvoston vuonna 2008 tekemään periaatepäätökseen valtion johtajapolitiikasta, sen toteutumisen arvioon vuodelta 2011 ja hallituksen iltakoulukannanottoon vuodelta 2012. Valtiovarainministeriö on toteuttanut uudistuksia yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa. Esitettyjen arvioiden mukaan kehityksen suunta on ollut oikea, mutta tarvitaan

uusia joustavuutta lisääviä toimenpiteitä. Toimintaympäristön ja hallinnon muutokset ovat tehneet ylimmän virkamiesjohdon valintaan ja kehittämiseen liittyvän uudistuksen aikaisempaa ajankohtaisemmaksi.

Esityksen tavoitteena on, että uudistuksen piiriin kuuluvat virkamiehet muodostavat nykyistä selkeämmin valtionhallinnon yhteisen voimavaran, jota tuetaan tarkoituksenmukaisella virka- ja tehtäväarakenteella ja kehittämistoimilla.

Ministeriöiden toimivaltaa esimerkiksi virkanimitysten esittelyssä ja päätöksenteossa ei ole tarkoitus muuttaa.

Esityksen lisäksi uudistuksia on tarkoitus toteuttaa myös muuten kuin lainsäädännöllä. Näiden tavoitteina ja yleisinä lähtökohtina ovat 1) poikkihallinnollisuuden, liikkuvuuden ja hallinnon toimintakyvyn edistäminen, 2) ammattimaisen ja tuloksellisen johtamisen varmistaminen sekä 3) valtionhallinnon tuotavuuden ja kestävän kehityksen turvaaminen.

Esitettävällä uudistuksella tuetaan sekä hallintopolitiikan yleisiä tavoitteita että valtion tavoitteita työnantajana. Esityksen välittöminä tavoitteina on edistää valtion kykyä työnantajana rekrytoida päteviä johtajia, johdon liikkuvuutta ja käytettävyyttä valtionhallinnon eri tehtävissä sekä yhtenäistä johtamiskulttuuria valtionhallinnossa.

Uudistuksen välittömänä kohteena on noin 110 ylimmän johdon virkaa, jotka säädettäisiin laissa vastaavalla tavalla kuin ne ovat nyt säädettyinä virkamieslain 26 §:ssä. Tarkoituksena on kuitenkin luoda nykyistä laajempi toiminnallinen kokonaisuus, jossa olisi joustavat siirtymismenettelytavat myös ylimmän johdon ja sitä lähinnä olevan ylempään keski-johdon välillä, koska kokonaisuus muodostaa noin 700 valtionhallinnon keskustason johtamistehtävää ja on iso potentiaali.

Uudistuksen valmistelussa on ollut esillä vaihtoehto, jossa ylimmän johdon virka- ja tehtävärakennetta muutettaisiin nykyiseen verrattuna merkittävästi. Virat ja tehtävät erotettaisiin toisistaan ja virkaan nimittämisen lisäksi henkilö määrättäisiin erikseen ylimmän johdon tehtävään (esim. kansliapäällikkö, ministeriön osastopäällikkö, tietyn viraston pääjohtaja). Ylimpien virkamiesten valinta ja nimittäminen, kehittäminen ja arvi-

ointi olisivat nykyistä enemmän valtioneuvoston vastuulla. Tässä vaihtoehdossa esimerkiksi nimittämismenettelyssä näkökulma olisi yksittäisen ministeriön näkökulmaa laajempi ja tavoitteena olisi löytää parhaat mahdolliset henkilöt koko valtioneuvoston näkökulmasta. Esitettävä vaihtoehto on uudistuksena suppeampi kuin edellä mainittu vaihtoehto. Kuitenkin tavoitteet ovat samat ja niitä on mahdollista toteuttaa esitykseen sisältyvillä säännöksillä. Säännösten lisäksi uudistukseen kuuluu muun muassa valintaprosessin kehittäminen ja yhdenmukaistaminen ja johdon tukiyksikön vahvistaminen siten, että se voi toimia todellisena kehittämis-, rekrytointi- ja ura-asiantuntijana, joka tukee johtajia uran eri vaiheissa.

Keskeiset lainsäädännölliset ehdotukset ovat

— ylimmän johdon yhteisten kelpoisuusvaatimusten määrittely virkamieslaissa

— nimittäminen pääsääntöisesti viiden vuoden määräajaksi virkaan ja vain erityisestä syystä lyhyemmäksi ajaksi, mahdollisuus jatkaa määräaikaan enintään vuodella, ja uudistuksen piiriin kuuluvien virkamiesten määrittely

— mahdollisuus nimittää muuhun tehtävään ilman viranhakumenettelyä ylimmän johdon määräaikaisen kauden päätyttyä

— määräajaksi ylimmän johdon virkaan nimitetyn katsomista eronneeksi aikaisemmasta valtion virasta (ns. taustavirasta) siitä ajankohdasta lukien, josta hänet on toisen kerran nimitetty ylimmän johdon virkaan määräajaksi, jollei viranomaisen erityisestä syystä toisin päättä.

Sidonnaisuudet

Virkamieslakiin esitetään lisättäväksi säännös, jonka mukaan tiedot virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettujen valtion ylimpien virkamiesten sidonnaisuuksista ja sivutoimista, siltä osin kuin ne ovat julkisia, julkaistaan yhdessä paikassa yleisessä tietoverkossa. Tämä edistää osaltaan valtionhallinnon avoimuutta.

Virkamieslakiin esitetään lisättäväksi säännös, jonka mukaan valtiovarainministeriöllä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tieto virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettu-

jen virkamiesten sivutoimista ja niistä kertyvistä sivuansioista sekä myös virka-aseman perusteella tulleiden muiden ulkopuolisten tehtävien mahdollisista sivuansioiden määrästä. Esitetyn muutoksen tavoitteena on saada nykyistä parempi kokonaiskuva valtion ylimpien virkamiesten kokonaisansiotasosta ja vertailtavuudesta.

Viran tai virkasuhteen hakumenettelyä ja nimittämistä koskevista pääsäännöistä säättäminen

Esityksessä siirretään virkamiesasetuksesta virkamieslakiin viran hakumenettelyä ja nimittämistä koskevat pääsäännöt, jolloin lainsäädäntö muutetaan vastaamaan perustuslakivaliokunnan aiemmin mainitussa lausunnossaan toteamia perustuslain vaatimuksia. Virka olisi edelleen ennen sen täyttämistä julistettava haettavaksi. Esityksen mukaan haettavaksi julistaminen edellyttää valtakunnallista hakuilmoitusta. Myös hakuajan vähimmäiskestosta säädettäisiin jatkossa laissa. Esityksen mukaan yli vuoden määräaikaisten virkasuhteitten haettavaksi julistamisesta säädettäisiin tarvittaessa asetuksella, mutta muut esityksen hakumenettelyä ja nimittämistä koskevat säännökset koskisivat yleisesti myös määräaikaisia virkasuhteita. Ylimpien virkamiesten ilmoittautumismenettelystä luovuttaisiin ja siirryttäisiin yleiseen hakumenettelyyn.

Perustuslain vaatimusten täyttämisen lisäksi muutokset selkeyttäisivät ja yhdenmukaisaisivat virkojenhakumenettelyä.

Sopimus palvelussuhteen jälkeisestä ajasta

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi mahdollisuus sopia (karenssisopimus) myös palvelussuhteen jälkeiseen aikaan sijoittuvasta määräajasta, jonka aikana rajoitetaan virkamiehen oikeutta siirtyä toiseen palvelussuhteeseen tai tehtävään valtionhallinnon ulkopuolelle taikka aloittaa elinkeinon- tai ammatinharjoittaminen tai ansiotoimintaan rinnastettava muu toiminta. Sopimuksen tekeminen voitaisiin asettaa myös nimittämisen edellytykseksi viranomaisen toimintaan liittyvästä

perustellusta syystä. Rajoitusajan kesto olisi enintään 12 kuukautta palvelussuhteen päättymisestä ja sen ajalta maksettaisiin kuukausittain palkkausta vastaava korvaus. Sopimukseen voitaisiin ottaa määräys sopimuskosta, jonka enimmäismäärä voisi olla maksettu korvaus kaksinkertaisena. Virkamiehellä olisi virkasuhteen aikana ja 12 kuukautta sen päättymisen jälkeen ilmoittamisvelvollisuus, jos hän siirtyy toiseen palvelussuhteeseen tai tehtävään taikka aloittaa elinkeinon tai ammatinharjoittaminen tai muu toiminta. Karensisopimus ei kuitenkaan sitoisi virkamiestä, jos palvelussuhde päättyisi työnantajasta johtuvasta syystä.

Virkamiehen taloudellista etuutta koskeva muutoksenhaku

Esityksen tavoitteena on siirtää valtion virkamiesten muutoksenhakua ja sen rajoituksia koskevat säännökset kokonaisuudessaan virkamieslakiin. Esityksen mukaan uudessa 58 §:ssä säädetään kokoavasti kiellosta tehdä oikaisuvaatimus tai hakea asiaan muutosta valittamalla tai saattaa se hallintoriita-asiana käsiteltäväksi, jos virkamiehellä tai virkamiesyhdistyksellä on oikeus panna asia viireille työtuomioistuimessa, jollei työtuomioistuin ole päättänyt olla ratkaisematta asiaa. Samalla virkamieslain 52 §:n 1 momentista voidaan poistaa kielto oikaisuvaatimuksen tekemiseen ja kumota virkaehtosopimuslain 25 §. Muutosten seurauksena säädetään lain tasolla myös virkaehtosopimuksen ulkopuolella olevan virkamiehen oikeudesta tehdä oikaisuvaatimus ja hakea oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen muutosta valittamalla, jos virkamies ei voi työtuomioistuimesta annetun lain 13 §:n vuoksi saattaa asiaa työtuomioistuimen ratkaistavaksi. Käytännössä hallintolainkäytössä joudutaan virkaehtosopimukseen perustuvia oikeuksia koskevia valituksia käsiteltäessä ottamaan kantaa virkaehtosopimuksen tulkintaan. Työtuomioistuimen ja muiden tuomioistuinten, kuten hallinto-oikeuksien, yhtenäisen tulkintalinjan takaamiseksi, työtuomioistuimesta annetun lain 39 §:ssä säädetään lausuntomenettelystä, jossa muu tuomioistuin voi pyytää työtuomioistuimen lausuntoa virkaehtosopimuksen tulkinnasta. Lausunnon pyytämällä

vältetään se, että virkaehtosopimusmääräyksen tulkinnassa päädytään erilaisiin ratkaisuihin työtuomioistuimessa ja hallintotuomioistuimessa.

Muutoksenhaku aika virkamieslain 27 §:n perusteella tehtyyn irtisanomispäätökseen

Virkamieslain 57 §:ään ehdotetaan otettavaksi uusi säännös virkamieslain 27 §:n mukaisilla perusteilla tapahtuneiden irtisanomispäätösten muutoksenhakuajan alkamisesta. Ehdotuksen mukaan muutoksenhaku aika alkaisi hallintolainkäyttölain 22 §:n säännöksistä poiketen kuluu vasta irtisanomisajan päättymisestä. Muutoksella varmistettaisiin, että myös irtisanomisaikana muuttuneet olosuhteet voitaisiin huomioida tilanteen kokonaisarvioinnissa. Osaltaan tällä pyritään myös takaamaan virkamiehen perustuslain 21 §:n mukainen oikeus saada asiansa asianmukaisesti tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Virantoimituksesta pidättäminen

Myös virkamieslain 40 §:ää esitetään muutettavaksi 57 §:n muutosesityksen johdosta. Esityksen mukaan, irtisanottaessa virkamies virkamieslain 27 §:n perusteella, valitusaika irtisanomispäätöksestä alkaisi hallintolainkäyttölain 22 §:n säännöksistä poiketen kuluu vasta irtisanomisajan päättymisestä. Esityksen mukaan virkamieslain 27 §:n mukaisissa irtisanomistilanteissa irtisanomispäätöksen lainvoimaisuus tulisi näin ollen arvioitavaksi vasta irtisanomisajan päättymisen jälkeen. Esityksen mukaan 40 §:ää muutetaan siten, että näissä tilanteissa virkamies pidätetään virantoimituksesta irtisanomisajan päättymistä seuraavan muutoksenhakuajan ajaksi, ja jos virkamies on valittanut 57 §:n mukaisesti 27 §:n perusteella tehdystä irtisanomisesta, kunnes päätös tulee lainvoimaiseksi.

Valtion virkaehtosopimuksen tekninen muutos

Valtion virkaehtosopimuslain 11 §:n 1 momentissa viitataan lain 8 §:n 2 momenttiin, vaikka siinä tulisi viitata sen 3 momenttiin. Viittausvirhe korjataan.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä on arvion mukaan vain vähän välittömiä vaikutuksia valtionhallinnon talouteen tai yksittäisten virastojen talouteen.

Karenssisopimus

Yksittäisille virastoille saattaa aiheutua jonkin verran taloudellisia vaikutuksia esityksen 44 a §:n mukaisista karenssisopimuksista ja sopimusten perusteella rajoitusajalta maksettavista korvauksista. Valtiovarainministeriö on ohjeistanut karenssiajasta sopimista vuodesta 2007 alkaen. Tiedossa ei ole kuitenkaan yhtään virastojen tekemää karenssisopimusta. Karenssisopimuksista ja rajoitusajalta maksettavista korvauksista arvioidaan aiheutuvan vuosittain koko valtionhallinnossa enintään muutaman henkilötyövuoden kustannuksia vastaava määrä. Virastojen tulee budjetoida karenssisopimuksista aiheutuvat kustannukset ja kattaa ne toimintamäärärahoista.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Viranhakuprosessista säättäminen lain tasolla selkeyttää ja yhdenmukaistaa viranomaisen toimintaa ja hallinnollisia menettelyjä. Samalla se lisää viranomaisen toiminnan avoimuutta ja minimoi henkilövalintoihin liittyvät riskit ja riskien toteutuessaan mukaan tuomat kustannukset ja lisätyön.

Oikaisuvaatimus- ja valitusmahdollisuuden ulottuessa esityksen mukaisesti kattavasti myös virkaehtosopimuksen ulkopuolelle jääviin virkamiehiin virastot voivat noudattaa myös heidän osaltaan ennalta suunniteltuja yhtenäisiä toimintatapoja. Virkamiehen oikaisuvaatimus- ja muutoksenhakuoikeuden selkeyttäminen virkamieslaissa ei välittömästi lisää viranomaisen työmäärää, vaan vahvistaa oikeuskäytännössä muodostuneen linjauksen ja ohjaa oikaisuvaatimukset ja valitukset yhtenäisiin prosesseihin. Muutos ei arvion mukaan lisää olennaisesti oikaisuvaatimusten tai valitusten vuosittaisia määriä. Prosessien

yhtenäistäminen voi osaltaan myös helpottaa viranomaisen tiedottamisvelvollisuutta. Muutos ei tuo viranomaiselle uusia tehtäviä ja henkilöstön kouluttaminen tältä osin rajoittuu muutoksesta tiedottamiseen.

4.3 Henkilöstöön kohdistuvat vaikutukset

Esitys kokoaa valtion virkamiestä koskevaa sääntelyä yhteen, yhtenäistää oikeusturvaa ja nostaa oikeuksia ja velvollisuuksia koskevan tarpeellisen sääntelyn lain tasolle. Säännösten keskittäminen virkamieslakiin helpottaa myös säännösten soveltamista ja lisää oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta.

4.4 Vaikutukset yhdenvertaisuuteen

Ehdotettu muutos virkamieslain 52 §:ään ja uuden 58 §:n säättäminen asettavat valtion virkaehtosopimuksen piiriin kuuluvat ja sen ulkopuolella olevat virkamiehet yhdenvertaiseen asemaan niin, että molemmat voivat saattaa itseään koskevan päätöksen perustuslain 21 §:n edellyttämällä tavalla tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Viranhakijoiden kannalta valtion virantäyttö saatetaan perustuslain edellyttämälle tasolle säättämällä siitä lain tasolla. Tämä lisää virantäytön prosessin läpinäkyvyyttä ja lisää viranhakijoiden yhdenvertaisuutta.

5 Asian valmistelu

Asiaa on valmisteltu valtiovarainministeriössä virkatyönä. Valtiovarainministeriö asetti osana valtioneuvoston uudistamista (KEHU) hankkeen valtion ylimmän virkamiesjohdon valinnan ja aseman uudistamista varten tammiukuussa 2014. Hankkeeseen asetettiin laajapohjainen ohjausryhmä, joka on ohjannut esityksen valmistelua. Lisäksi valtioneuvoston uudistamista varten asetettu parlamentaarinen komitea on antanut linjauksia ohjausryhmän tekemistä ehdotuksista. Esityksestä on käyty valtion yhteistoimintalain edellyttämät yhteistoimintaneuvottelut valtion henkilöstöä edustavien pääsopijajärjestöjen kanssa.

5.1 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausuntoa ministeriöiltä, Tietosuojavaltuutetun toimistolta sekä Elinkeinoelämän keskusliitolta. Ministeriöitä pyydettiin huolehtimaan myös oman hallinnonalansa kuulemisesta. Korkeimmalle oikeudelle, korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja työtuomioistuimelle varattiin tilaisuus antaa lausuntonsa esitysluonnoksesta.

Lausunnon antoivat korkein hallinto-oikeus, työtuomioistuin, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, puolustusministeriö, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoasiainministeriö, ympäristöministeriö, valtioneuvoston kanslia, Elinkeinoelämän keskusliitto, Opetushallitus, Taitteen edistämiskeskus, Museovirasto, Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Metsähallitus, Tilastokeskus, Verohallinto, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus sekä Itä-, Pohjois- ja Lounais-Suomen ja Lapin aluehallintovirastot.

Lausuttavana olleesta esitysluonnoksesta on sittemmin poistettu ehdotus virkamieslain 6 e §:ksi, eikä esityksessä käsitellä lausuntoja tältä osin.

Ehdotettuja muutoksia pidettiin lausunnoissa pääosin kannatettavina. Lausunnoissa esitetyt muutosehdotukset on pyritty ottamaan huomioon hallituksen esityksessä.

Lausunnoissa pidettiin perusteltuna sitä, että hakumenettelyä ja nimittämistä koskevat pääsäännöt siirretään valtion virkamiesasetuksesta valtion virkamieslakiin.

Hakuajan päättymistä ja hakuilmoituksen sisältöä koskevia säännöksiä ja perusteluja täsmennettiin kommenttien perusteella.

Ylimmän virkamiesjohdon asemaa koskevat säännökset ovat 8, 8 a—8 d, 9 a ja 9 b sekä 65 §:ssä. Lausunnoissa kannatettiin ylintä johtoa koskevien kelpoisuusvaatimusten keskittämistä virkamieslain 8 §:ään. Työ- ja elinkeinoministeriö esitti valtakunnansovittelijan viran jättämistä 8 §:n ulkopuolelle ja sisäministeriö esitti rajavartiolaitoksen virkojen rajaamista 8 §:n 3 momentin ulkopuolelle.

Sidonnaisuuksien julkaisemista koskevasta 8 d §:stä ei tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnon mukaan käy ilmi, mitä tietojen yhdessä paikassa julkaiseminen tarkoittaa. Tietosuojavaltuutetun toimisto kiinnitti huomiota siihen, että perustuslaki- ja hallinto- ja lakivaliokunta ovat lausuntokäytännössään katsoeet, että henkilötietojen suojan kannalta tärkeitä sääntelyn kohteita ovat ainakin henkilötietojen käsittelyn tavoite, käsiteltävien tietojen sisältö, henkilötietojen sallitut käyttötarkoitukset, tietojen luovutettavuus, säilytysaika ja rekisteröidyn oikeusturva. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulisi olla kattavaa ja yksityiskohtaista.

Esityksen 9 a §:n säännöstä kannatettiin pääsääntöisesti. Toisaalta eräissä lausunnoissa tuotiin esille esimerkiksi määräaikaisuutta vastustava kanta tai muutosehdotuksia kuten tarve suurempaan joustavuuteen määräajaksi nimittämisessä ja tarve säätää virkamieslaissa virkavapauden myöntämisestä ylimpiin virkoihin määräajaksi nimitetyille. Myös säännöksestä määräajaksi nimitetyn johtajan palvelussuhdeturvan toteuttamista enintään kahden vuoden nimityksellä muuhun valtioneuvoston tehtävään ja tehtävien tarjoamisen toteuttamista käytännössä esitettiin epäilyksiä.

Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota myös esityksen 44 a §:n karenssisopimukseen. Lain tasoista sääntelyä kannatettiin eräissä lausunnoissa, koska karenssisopimuksella puututaan henkilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Ulkoasiainministeriö totesi launnonssaan, että karenssisopimuksen edellytykseksi tulisi asettaa erityisen painavat syyt. Tämä sen vuoksi, että karenssisopimuksen tarpeen arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös perustuslain 18 §:n mukainen oikeus työhön ja elinkeinovapaus. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan karenssisopimuksen ottamista virkamieslakiin on tarpeen vielä harkita. Puolustusministeriö toteaa esityksen 44 a §:stä, että tulisi harkita mainintaa siitä, ettei kyseistä lainkohtaa sovelleta Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 29 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa. Oikeusministeriö kiinnitti huomiota pykälän kohdeyhtymän rajaamiseen ja sopimuksen asettamiseen nimityksen edellytykseksi. Lausuntojen perusteella 44 a §:n tekstiä ja perusteluja täydennettiin.

Esityksen mukaan virkamieslaissa säädetään kokoavasti kiellosta tehdä oikaisuvaatimus tai hakea asiaan muutosta valittamalla tai saattaa sitä hallintoriita-asiana käsiteltäväksi, jos virkamiehellä tai virkamiesyhdistyksellä on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa, jollei työtuomioistuin ole päättänyt olla ratkaisematta asiaa. Lausuttavaksi lähteneessä esitysluonnoksessa muutokset oli tarkoitus toteuttaa kokonaisuudessaan 52 §:ssä. Lausuntojen johdosta asiasta ehdotetaan säädettäväksi uudessa 58 §:ssä ja perusteluja täydennettiin. Työtuomioistuin piti lausunnossaan perusteltuna, että voimassa oleva oikeustila kirjataan selkeästi valtion virkamieslakiin ja kumotaan valtion virkaehtosopimuslain valitus- ja oikaisuvaatimuskielto. Työtuomioistuin totesi, että työtuomioistuimesta annetun lain 39 §:ssä on säädetty lausuntonenettelystä, jonka perusteella hallinto-oikeus voi tarvittaessa pyytää työtuomioistuimen lausuntoa virkaehtosopimuksen tulkinnasta. Korkeimmalla hallinto-oikeudella ei ollut lausunnossaan huomautettavaa siihen, että hallinto-oikeudellisia oikeussuojakeinoja ja niiden käytön rajoituksia koskeva sääntely pyritään kokoamaan virkamieslakiin. Korkein hallinto-oikeus piti hyvin perusteltuna myös sitä, että järjestäytymättömien virkamiesten oikeussuojakeinoista säädettäisiin nimenomaisesti.

Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota myös 57 §:n muutokseen. Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi säännös virkamieslain 27 §:n mukaisilla perusteilla tapahtuneiden irtisanomispäätösten muutoksenhakuajan alkamisesta. Sisäministeriö totesi lausunnossaan, että muutos parantaisi virkamiehen oikeusturvaa ja selkeyttäisi samalla työnantajan menettelyä irtisanomistilanteissa.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Oikeusministeriössä on valmisteltu esitys laiksi tuomareiden sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä sekä eräksi siihen liittyviksi

laeiksi (HE 224/2014 vp). Esityksillä on yhtymäkohtia muun muassa virkamiesten sidonnaisuuksia koskevan sääntelyn tarkistamisen osalta. Tässä esityksessä ehdotetaan tarkistuksia esimerkiksi lain 8 a §:n 1 momenttiin, jota sovelletaan lakiin tuomareiden nimittämisestä (205/2000) 14 ja 19 §:n perusteella myös tuomariin. Oikeusministeriö on esittänyt muutettavaksi myös virkamieslain 18 a §:ää. Esityksen 70 §:ään ehdotetaan sisällytettäväksi 18 a §:ää koskeva valtuutus säätää valtioneuvoston asetuksella tarkemmat säännökset sivutoimiluvan hakemisesta, sivutoimiluvan myöntävästä viranomaisesta ja sivutoimituloa koskevan ilmoituksen antamisesta.

Oikeusministeriön esitys on otettu huomioon tätä esitystä valmisteltaessa, mutta esitysten yhteensovittamisesta on varmistuttava eduskuntakäsittelyssä.

Ylimmän virkamiesjohdon yhteisiä kelpoisuusvaatimuksia koskevat säännökset ehdotetaan keskitettäväksi virkamieslain 8 §:n 3 ja 4 momenttiin. Tämän vuoksi esityksen yhteydessä annetaan esitykset niiden virastolaisissa olevien säännösten kumoamisesta, joissa nyt säädetään viraston päällikköä koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä eräitä virastojen yhdistämistä tai muuttamista koskevia lakeja, joiden osalta tämä yhteensovittaminen tulisi tehdä eduskuntakäsittelyssä.

Ylimmän virkamiesjohdon kelpoisuusvaatimuksia koskevat säännökset ministeriöiden ja virastojen hallintoasetuksissa tulevat kumottaviksi nyt annettavan esityksen seurauksena siltä osin kuin niissä säädetään yhteisiä vaatimuksista.

Eduskunnassa on käsiteltävänä valtiovarainministeriössä valmisteltu esitys laiksi rahoitusvakausvirastosta (HE 175/2014 vp). Viraston ylijohtajaa koskevien säännösten ja tämän esityksen ylintä virkamiesjohtoa koskevien säännösten yhteensopivuudesta on varmistuttava eduskuntakäsittelyssä mahdollisuuksien mukaan.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Valtion virkamieslaki

Lukujen 3 ja 11 otsikkoja muutetaan vastaamaan lukujen sisältöä.

6 a §. Pykälässä säädettäisiin viran hakumenettelyn pääsäännöistä. Aiemmin virkamiesasetuksessa säädetty pääsääntö viran haettavaksi julistamisesta siirrettäisiin lain tasolle. Pykälässä säädettäisiin myös vaatimuksesta julkaista ilmoitus valtakunnallisesti sekä hakuajan vähimmäisajasta.

Virka olisi julistettava haettavaksi lukuun ottamatta esityksen 6 b §:n mukaisia tilanteita. Hakuaja alkaisi ilmoituksen julkaisemishetkellä ja päättyisi hakuilmoituksessa mainitun hakuajan päättyessä. Hakuaja tulisi asettaa niin, että se päättyy arkipäivänä.

Tarkemmat säännökset viran haettavaksi julistamisesta annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella säädettäisiin myös määräaikaisten virkasuhteiden hakumenettelystä.

6 b §. Pykälään on koottu tilanteet, joissa nimittäminen virkaan voidaan tehdä ilman julkista haettavaksi julistamista. Nykyisin virkamiesasetuksen 10 §:ssä säädettyyn tapaan pykälän 1 momentissa säädetään nimitämisestä ilman haettavaksi julistamista. Palvelussuhteen vakinaistaminen ilman haettavaksi julistamista edellyttäisi nykyisestä poiketen, että se on yli vuoden pituinen. Muutoksen tarkoituksena on kiinnittää huomiota virkamieslain 9 §:n 1 momentissa säädettyihin määräaikaisuuden perusteisiin. Tarkoituksena on myös mahdollistaa virkaan nimittäminen tilanteissa, joissa määräaikainen nimitys on tehty työn luonteen perusteella, mutta tilanne on muuttunut niin, että tehtävä on pysyvä.

Pykälän 3 momenttiin siirrettäisiin virkamiesasetuksen tarkentavat säännökset valtiosihteerin virasta ja ministerin erityisavustajan määräaikaisestä virkasuhteesta, jotka voidaan täyttää haettavaksi julistamatta. Valtiosihteerillä tarkoitetaan valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 6 §:ssä säädettyjä valtiosihteejiä.

Pykälän 4 momenttiin siirrettäisiin virkamiesasetuksen säännökset viroista, joiden täyttämistä haettavaksi julistamatta säädetään erikseen lailla.

6 c §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin esityksen 6 a §:ssä tarkoitettussa ilmoituksessa mainittavista virkaan liittyvistä asioista. Ilmoituksessa tulee mainita hakuajan päättymisaika, viran tehtävät ja se viranomaisen, jolle hakemus on osoitettava. Ilmoituksessa tulee mainita myös, onko virka perustettu tiettyyn yksikköön vai onko se viraston yhteinen. Hakuajan päättymisajalla tarkoitetaan hakuajan päättymispäivää ja tarvittaessa kelloaika.

Pykälän 2 momentin mukaan aikaisemmin virkamiesasetuksella säädetyn mukaisesti perustellusta syystä virka tai virkasuhde voidaan tarvittaessa ilmoittaa uudelleen haettavaksi tai hakuajaa jatkaa. Viran tai virkasuhteen aikaisemmat hakijat otettaisiin tällöin huomioon ilman uutta hakemusta. Peruste uudelleen haettavaksi julistamiselle tai hakuajan jatkamiselle voisi olla muun muassa tilanteessa, jossa virkaan tai virkasuhteeseen ei ole tullut riittävästi kelpoisuusvaatimukset ja muut tehtävän edellyttämät vaatimukset täyttäviä hakijoita. Perusteena eivät saa olla epäasialliset syyt.

Pykälän 3 momentin mukaan hakemukseen on liitettävä tarvittavat selvitykset. Selvityksillä tarkoitetaan viranomaisen tarvitsemia selvityksiä nimittämisperusteiden, yleisten sekä erityisten kelpoisuusvaatimusten sekä muuten hakuilmoituksessa mainittujen kriteerien mukaiseen valintamenettelyyn sekä muita lainsäädäntöön perustuvat selvityksiä. Muu selvitys voi olla esimerkiksi 8 b §:n tarkoittama tehtävän hoidon terveydellisiä edellytyksiä koskeva tieto. Pykälän 3 momentin mukaan hakemusta, joka ei ole saapunut ilmoituksessa mainitun hakuajan päättymiseen mennessä, ei oteta huomioon.

Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset viranomaisesta, jolle hakemus osoitetaan.

6 d §. Pykälän 1 momentin mukaan virkaan voidaan nimittää vain sitä hakenut henkilö, lukuun ottamatta 6 b §:ssä säädettyä.

Pykälän 2 momentin mukaan nimityspäätöksen tehneen viranomaisen olisi ilmoitettava viivytyksettä nimityksestä niille, jotka ovat virkaa tai virkasuhdetta hakeneet. Ilmoituksessa olisi mainittava täytettävänä ollut virka tai virkasuhde, päätöksen tehnyt viranomainen, nimityspäivä sekä virkaan tai virkasuhteeseen nimitetty. Ilmoituksen voisi toimittaa sähköisessä muodossa, muun muassa sähköpostilla.

Pykälän 3 momentin mukaan virkaan nimitetyn hakemuksesta nimittävä viranomainen voi peruuttaa nimityksen ennen sitä ajankohdtaa, josta lukien asianomainen on virkaan nimitetty. Jos nimittäminen on peruutettu, toinen virkaa hakenut saadaan nimittää virkaan ilmoittamatta sitä uudelleen haettavaksi.

Pykälän 4 momentin mukaan samoin kuin nykyisen asetuksen 15 §:ssä, virkasuhde alkaa siitä ajankohdasta, josta lukien asianomainen on nimitetty virkaan tai virkasuhteeseen.

8 §. Pykälän 1 momentti säilyisi nykyisellään. Pykälän 2 momentti ehdotetaan siirrettäväksi uuteen 5 momenttiin. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin valtion ylimmän johdon yhteisistä erityisistä kelpoisuusvaatimuksista. Momenttia ei sovellettaisi valtioneuvostosta annetussa laissa (175/2003) tarkoitettuihin valtiosihteereihin.

Valtion ylimmän johdon yhteiset erityiset kelpoisuusvaatimukset ovat ylempi korkeakoulututkinto, tehtävän edellyttämä monipuolinen kokemus, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus.

Johdon virkojen säädettäviin kelpoisuusvaatimukseen kuuluu ensinnäkin *ylempi korkeakoulututkinto*. Tämä vaatimus määrittelee ylimmältä virkamiesjohdolta vaadittavan koulutuksen tason. Sovellettaessa ylemmän korkeakoulututkinnon vaatimusta otetaan huomioon asetus korkeakoulututkintojen järjestelmästä (464/1998), jossa säädetään eräiden ammattikorkeakoulututkintojen rinnastamisesta ylempään korkeakoulututkintoon.

Toisena vaatimuksena oleva *tehtävän edellyttämä monipuolinen kokemus* tarkoittaa työkokemusta erilaisissa tehtävissä ja eri organisaatioissa. Kokemukselle ei aseteta yksiselitteisiä mittareita, vaan vaatimuksen täyttymistä on harkittava kulloinkin täytettävänä olevan viran tehtävien kannalta. Kokemuk-

sen tulee olla sellaista, että siitä voidaan arvioida olevan etua viran menestykselliselle hoitamiselle. Monipuolisen kokemuksen laajuus ja painoarvo arvioidaan kussakin nimitämistilanteessa erikseen. Kokemusta on voitua hankkia esimerkiksi valtion, kunnallishallinnon, yksityisen sektorin tai kansainvälisissä tehtävissä. Tavoitteena on, että henkilöllä on kokemusta useammasta kuin yhdestä tehtävästä tai organisaatiosta.

Monipuolisen kokemuksen määrä ja laatu on arvioitava täytettävänä olevan viran näkökulmasta. Tavoite kokemuksesta useammasta kuin yhdestä tehtävästä tai organisaatiosta ei tarkoita, että kokemusta tulisi ehdottomasti olla hankittuna useamman organisaation palveluksessa. Virkanimitystilanteet ja säännöksessä tarkoitetut virat ovat keskenään erilaisia ja kelpoisuusvaatimusta tehtävän edellyttämästä monipuolisesta kokemuksesta sovelletaan kussakin yksittäistapauksessa viran tehtävien ja niistä menestykselliselle viranhoidolle johtuvien edellytysten mukaan. Huomioon otettavia näkökohtia saattavat olla esimerkiksi kysymyksessä olevan toimialan laaja-alainen ja monipuolinen tuntemus sekä hyvän hallinnon käytäntöjen ja menettelytapojen tuntemus.

Käytännössä osoitetun johtamistaidon määrittelyä ja arviointiperusteita käytetään kunkin virkaan ilmoittautuneen henkilön johtamisvalmiuksia arvioitaessa. Tarkoituksena on valintatilanteessa varmistaa se, että henkilö on käytännössä osoittanut omaavansa johtamisen valmiudet. Valintatilanteessa on laaja-alaisesti arvioitava henkilön onnistumista ja valmiuksia varsinaisissa johdon tehtävissä. Johtamistaito voidaan hankkia muussakin kuin varsinaisessa johtamistehtävässä, kuten esimerkiksi vaativan hankkeen johtamisesta.

Käytännössä osoitettu johtamistaito jaetaan kelpoisuusvaatimuksena seitsemään osa-alueeseen. Nimitysharkinnassa on arvioitava, miten eri johtamistaidon osa-alueet painottuvat kysymyksessä olevan viran tehtävissä. Arviointiin vaikuttavat erityisesti viraston luonne, viran asema organisaatioissa ja asianomaisessa tehtävässä edellytettävän toimialan tuntemuksen laajuus ja syvyys.

Johtamistaitoa on arvioitava seuraavassa kuvattavien osatekijöiden kannalta jokaisessa

nimittämistilanteessa erityisesti asianomaisen tehtävän vaatimusten näkökulmasta.

1. *Henkilöjohtaminen ja työyhteisön rakentaminen* ovat johtamisen peruselementit kaikessa johtamisessa. Henkilöjohtaminen tarkoittaa ensisijaisesti kykyä ymmärtää omaa ja muiden käyttäytymistä ja kykyä toimivaan vuorovaikutukseen. Se sisältää kyvyn vaikuttaa henkilöstön suorituksiin ja niiden parantamiseen käyttäen keinoina arviointia, kannustamista ja kehittämistä. Hyvä henkilöjohtaminen on tuloksellisen toiminnan edellytys. Henkilöjohtamiseen kuuluvia ja valintamenettelyssä arvioitavia asioita ovat erityisesti ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot. Johtajalla on oltava kiinnostusta ja kykyä toimia henkilöstön kautta ja kanssa. Esimerkillinen, oikeudenmukainen ja avoin ihmisten kohtaaminen ja kohtelu luovat pohjan johtajan ja henkilöstön motivaatiolle. Työyhteisöjen rakentaminen tarkoittaa kykyä rakentaa toimivia työyhteisöjä ja luoda edellytyksiä työyhteisön ja sen jäsenten oppimiselle, innovatiivisuudelle ja hyvinvoinnille. Johtajan on hallittava konflikteja ja vahvistettava eettisiä toimintatapoja työyhteisössä. Hänen on kyettävä toimimaan roolimallina ja kannustavan johtamiskulttuurin esimerkkinä.

2. *Prosessien tehokkuuden ja laadun parantaminen, toimintojen valvonta ja voimavarojen johtaminen* tarkoittaa johtajalta vaadittavaa kykyä seurata ja kehittää sekä oman että organisaation työskentelyn tehokkuutta niin, että kaikki voimavarat ovat parhaalla mahdollisella tavalla käytössä. Siihen kuuluu myös organisaation tuloksellisuuden, laadun ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden seuranta ja toiminnan kehittäminen. Tehostamisen lisäksi johtajan on kyettävä valvomaan toimintaa niin, että se täyttää hyväksytyjen säännösten ja toimintaperiaatteiden vaatimukset. Hänen on kyettävä organisoimaan ja johtamaan erilaisia, muun muassa poikkihallinnollisia, hankkeita. Samoin hänen on kyettävä sovittamaan yhteen eri toimintoja ja verkostoja. *Toimintojen koordinointi* tarkoittaa johtajalta edellytettävää kykyä toimia verkostoissa ja koordinoida eri toimintoja.

3. *Tulosten aikaansaaminen ja organisaation ohjaaminen* tarkoittaa ennen kaikkea johtajalta edellytettävää näkemyksellisyyttä ja kykyä asettaa tavoitteita sekä kommuni-

koida ne. Johtajan on kyettävä rakentamaan toimiva organisaatio ja jakamaan vastuuta ja päätösvaltaa tarkoituksenmukaisesti. Keskeisenä vaatimuksena on kyky saada aikaan tuloksia ja kyky edistää tuloksellista työympäristöä. Tämä edellyttää sitä, että johtaja hallitsee myös oman ajankäyttönsä ja jaksamisensa.

4. *Vaikuttaminen toimintaympäristössä ja muutosten johtaminen* sisältää sen, että valtionhallinnon ylimpään johtoon kuuluva johtaja kykenee hankkimaan ja ylläpitämään vaikutusvaltaa, muun muassa viestimällä tehokkaasti johtamisen eri kentillä. Uudistajana hänen on kyettävä laaja-alaiseen käsitteelliseen ajatteluun ja yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä luovaan ongelmanratkaisuun. Johtajan on toisaalta kyettävä itse sopeutumaan muutoksiin ja toisaalta kyettävä edistämään organisaation muutuskulttuuria johtamalla muutoksia. Johtajalta on edellytettävä kykyä ennakoida organisaation tulevaisuuden ja pitkän aikavälin menestymisen mahdollisuuksia.

5. *Julkishallinnon yleisasantuntemus* sisältyy myös käytännössä osoitettuun johtamistaitoon. Julkishallinnon yleisasantuntemusta tarvitaan, jotta tavoite tasapainosta laaja-alaisen johtamisosaamisen ja asianomaisen toimialan ammatillisen osaamisen välillä voisi toteutua. Asiantuntemukselle on tarvetta edelleen ja se kuuluu kelpoisuusvaatimuksissa asiallisesti osaksi johtamistaitoa. Tämän vuoksi julkishallinnon yleisasantuntemus on liitetty osaksi käytännössä osoitettua johtamistaitoa. Se tarkoittaa uudentyypeistä asiantuntemusta, joka koostuu valtionhallinnon tai muun julkisen hallinnon yleisasantuntemuksesta ja toimintaympäristön tuntemuksesta. Se ei välttämättä edellytä aikaisempaa työskentelyä julkishallinnon organisaatioissa. Valtionhallinnon ylimmiltä johtajilta edellytetään myös talouselämän ja yleensä yhteiskunnallisten ilmiöiden laaja-alaista ymmärrystä. Asiantuntemukseen kuuluu myös johtajilta vaadittava kyky tehokkaasti hyödyntää tietoa ja osaamista organisaatioiden voimavaroina ja toimia yhteistyössä hallinnonalarajat ylittäen.

6. *Tehtävän edellyttämä perehtyneisyys EU-asioiden johtamiseen* määräytyy täytettävänä olevan viran vaatimusten perusteella

yksittäistapauksessa. Osa-alueen perusosaaminen vaaditaan kuitenkin kaikilta ylimmän johdon tehtäviin nimitettäviltä.

7. *Kyky jatkuvaan kehittymiseen* kuuluu myös johtamistaitoon. Se viittaa henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, jotka osoittavat, että johtajalla on ensinnäkin tahto kehittyä johtajana ja toiseksi kyky olla avoin ja oppia kokemuksistaan. Tähän kuuluu myös valmius liikkua tehtävästä toiseen.

Edellä selostettujen johtamistaidon seitsemän osatekijän painotukset voivat poiketa toisistaan riippuen johtamistehtävästä. Mitä korkeampi johtamistehtävän vaativuustaso on, sitä enemmän siinä korostuvat strateginen johtajuus, kyky vaikuttaa toimintaympäristöön ja kyky toimia roolimallina ja koko organisaatiokulttuurin edustajana. Ministeriöiden kansliapäälliköiden tehtävissä korostuvat kyky toimia yhteistyössä poliittisen päättäjän kanssa ja kyky välittää hallituksen ohjelmat ja yhteiskunnalliset tavoitteet hallinnonalan strategioiksi ja tavoitteiksi.

Neljäntenä vaatimuksena on *johtamiskokemus*. Johtamiskokemus voidaan hankkia vain todellisessa johtamis- ja esimiestehtävässä toisin kuin johtamistaito, joka voidaan hankkia esimerkiksi projektinjohtamisen kautta. Johtamistaito karttuu kokemuksen myötä. Valinnan kannalta merkittävää johtamiskokemusta voidaan saada linjavastuullisessa tai muussa johtamistehtävässä, johon sisältyy myös henkilöjohtamista. Johtamiskokemuksen vaatimus ei täyty, jollei henkilöllä ole kokemusta esimiehenä toimimisesta. Kokemus voidaan hankkia missä tahansa johtamistehtävässä, ei vain valtionhallinnossa. Valinnan kannalta johtamistehtävän tuloksellisuuden ja laadun arviointi on keskeistä eikä niinkään se, kuinka pitkään henkilö on ollut johtamistehtävässä. Johtamiskokemuksen merkityksellisyyttä arvioidaan selvittämällä, onko henkilö saanut sovitut laatuvaatimukset täyttäviä tuloksia aikaan käyttäen henkilöstöä voimavarana.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta tarkentaa 2 momentissa säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia virastoa koskevassa valtioneuvoston asetuksessa. Yhteisiä kelpoisuusvaatimuksia koskevan säännöksen tarkoituksena ei ole estää mahdollisesti joissakin viroissa tarpeellisten lisävaatimusten

säättämistä organisaatiota koskevassa valtioneuvoston asetuksessa. Tällaisia erityisvaatimuksia voivat olla esimerkiksi tutkimuslaitoksen johtajalta ylemmän korkeakoulututkinnon sijasta vaadittava tohtorin tutkinto. Tarve poikkeuksiin voi olla erityisesti niissä ylimmän johdon viroissa, jotka eivät 9 a §:n 2 momentin mukaan kuulu tuon pykälän soveltamisalaan, kuten rajavartiolaitoksen ja poliisitoimen virat. Lisäksi voi olla perusteltua asettaa vaatimukseksi esimerkiksi jokin yksilöity ylempi korkeakoulututkinto, jos tehtävät sellaista tosiasiallisesti edellyttävät. Koska yhteisten kelpoisuusvaatimusten sisällöt ovat laajat, muiden kelpoisuusvaatimusten säättämisen tulisi kuitenkin olla poikkeuksellista.

Pykälän uusi 4 momentti vastaa nykyistä 2 momenttia lukuun ottamatta erivapauden antamista koskevaa säännöstä, joka siirretään uuteen 5 momenttiin.

Pykälän uuteen 5 momenttiin ehdotetaan siirrettäväksi nykyisen 2 momentin erivapautta koskeva säännös. Lisäksi uudessa 5 momentissa säädetään yksittäisestä poikkeuksesta uudessa 2 momentissa säädettyyn mahdollisuuteen antaa erivapaus kelpoisuusvaatimuksista. Poikkeus koskisi valtakunnansovittelijan virkaa, jonka kelpoisuusvaatimukset säädettäisiin nyt lailla muun ylimmän virkamiesjohdon tapaan. Valtakunnansovittelijan työssä korostuu vahva työmarkkinajärjestelmän toimintaan liittyvä osaaminen, joka karttuu käytännön kokemuksen kautta. Tämän viran erityisluonteen vuoksi on perusteltu tarve varautua siihen, että erityisesti laissa säädetyistä ylemmän korkeakoulututkinnon vaatimuksesta voidaan tarvittaessa myöntää erivapaus.

8 a §. Pykälän 1 momentin viittausta virkamieslain 26 §:ään täsmennetään koskemaan kyseisen säännöksen kohtia 1–4. Virkamieslain 26 §:n 5 kohdan säännös ministerin erityisavustajaa koskevana ei kuulu pykälässä tarkoitettuun virkamiesryhmään. Lisäksi momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan virkamieslain 26 §:n 1–4 kohdissa tarkoitettuun virkaan nimitettäväksi esitetyn henkilön pitäisi liittää selvitykseen lain 18 §:n tarkoitetuista sivutoimilupaa edellyttävistä sivutoimista tieto myös niistä saaduista tuloista.

Ehdotettu säännös laajentaisi valtion ylimmän johdon virkaan nimitettäväksi esitetyn henkilön ilmoitusvelvollisuutta lain 18 §:ssä tarkoitettujen sivutoimilupaa koskevien sivutoimien osalta koskemaan myös niistä saatuja tuloja. Ilmoitus voitaisiin edelleen pyytää vain nimitettäväksi ehdotettavalta, nimitysperusteiden valossa ansioituneimmalta hakijalta. Samoin ilmoitusvelvollisuus koskisi edelleen vain sellaisia sivutoimia, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa henkilön edellytyksiä hoitaa täytettävänä olevan viran tai määräämisen virkasuhteen tehtäviä.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten uusista sivutoimista kertyvä tulotieto kerättäisiin sivutoimilupahakemuksessa kuten nykyisinkin. Valtiovarainministeriön voimassa olevan sivutoimia koskevan ohjeen mukaan sivutoimilupahakemukseen tulee liittää myös tieto sivutoimesta saatavasta korvauksesta.

Asianomaisen viranomaisen tehtävänä on selvittää ilmoitusvelvolliselle, milloin kyse on sivutoimilupaa edellyttävästä sivutoimesta. Virkamieslain 18 §:n mukaisen sivutoimiluvan valtion ylimmälle virkamiesjohdolle myöntää pääsääntöisesti asianomainen ministeriö.

Harkittaessa sivutoimiluvan myöntämistä on otettava huomioon, että virkamies ei saa sivutoimien vuoksi tulla esteelliseksi tehtävässään. Sivutoimi ei myöskään saa vaarantaa luottamusta tasapuolisuuteen tehtävän hoidossa tai muutenkaan haitata tehtävän asianmukaista hoitamista. Tämän arvioinnissa voitaisiin jatkossa yhtenä tekijänä käyttää myös sivutoimesta kertyvää tuloa. Mikäli sivutoimista maksettavat palkkiot ovat merkittäviä suhteessa virkamiehelle virkatehtävistä maksettavaan palkkaan, voi tämä osaltaan vaikuttaa harkintaan siitä, ovatko viran tehtävät ja sivutoimet keskenään oikeassa suhteessa.

Pykälän 2 momentti vastaisi sisällöltään voimassa olevaa 2 momenttia.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan tässä tarkoitettuun valtion ylimmän virkamiesjohdon virkaan nimitetyn velvollisuus olisi ilmoittaa asianomaiselle viranomaiselle virka-aseman perusteella tulleista ulkopuolista tehtävistä mahdollisesti kertyvästä tulosta.

Ehdotettu säännös laajentaisi valtion ylimmän johdon virkaan nimitettyjen virkamiesten nykyisen ilmoitusvelvollisuuden koskemaan myös virka-aseman perusteella tulleita tehtäviä ja niistä saatuja tuloja. Tällaisia oman organisaation ulkopuolisia tehtäviä ovat esimerkiksi erilaiset jäsenyydet muiden organisaatioiden johtokunnissa, neuvottelukunnissa tai hallituksissa. Osa näistä tehtävistä kuuluu viran toimenkuvaan, osa on viran asemasta tai virkamiehen henkilöstä johtuvia.

Pykälän 4 momentin ensimmäinen lause vastaisi sisällöltään voimassa olevaa 4 momenttia. Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi valtiovaraministeriölle oikeus salassapitosäännösten estämättä saada asianomaiselta viranomaiselta tieto virkamieslain 8 a §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin virkoihin ja tehtäviin nimitettyjen virkamiesten virkamieslain 18 §:ssä tarkoitetuista sivutoimilupaa edellyttävistä sivutoimista ja niistä saadusta tulosta sekä virka-aseman perusteella tulleista ulkopuolista tehtävistä ja niistä mahdollisesti saadusta tulosta.

Julkisuuslain 26 §:ssä on säädetty perusteet, joiden mukaan salassa pidettäväksi säädetystä asiakirjasta voidaan antaa tieto. Lähdekohtana on, että salassa pidettävän tiedon saa luovuttaa vain, jos siitä säädetään lailla. Näin ollen viranomaisten tietojensaantioikeus määräytyy pääsääntöisesti erityislainsäädännön perusteella.

Yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) 4 §:n mukaan työnantajan on kerättävä työntekijää koskevat henkilötiedot ensi sijassa työntekijältä itseltään. Valtion ylimmän virkamiesjohdon työnantajana toimii pääsääntöisesti asianomainen ministeriö. Valtiovarainministeriön toimialaan kuuluu valtion ylimmän virkamiesjohdon palvelussuhteen ehtojen, kuten palkan, määrääminen. Tämän vuoksi on perusteltua, että tieto sivutoimiluvan edellyttämistä sivutoimista kertyneestä tulosta ja muista virka-aseman perusteella kertyneistä tuloista on asianomaisen ministeriön ohella myös valtiovaraministeriön käytettävissä.

Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset pykälässä säädetyn ilmoituksen antamisesta.

8 d §. Virkamieslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 8 d §, jossa säädetään sidonnaisuustietojen luovuttamisesta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin virkamieslain 8 a §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin virkoihin ja tehtäviin nimitettyjen virkamiesten sidonnaisuusilmoitusten, siltä osin kuin ne ovat julkisia, sekä sivutoimilupien ja -ilmoitusten julkaisemisesta yhdessä paikassa yleisessä tietoverkossa. Koska sivutoimista saatu tulo on salassa pidettävää tietoa, sitä ei julkaista.

Asianomainen ministeriö siirtää julkaistavat sidonnaisuustiedot sekä tiedot sivutoimiluvista ja -ilmoituksista yleiseen tietoverkkoon. Asianomainen ministeriö myös vastaa osaltaan siitä, että julkaistavat tiedot ovat ajan tasalla ja että ne poistetaan tietoverkosta sen jälkeen, kun sivutoimi on päättynyt. Virkamieslain 8 a §:n 3 momentin mukaan ylimpään virkamiesjohtoon kuuluvan on viivytyksettä annettava asianomaiselle viranomaiselle tieto sidonnaisuuksissa tapahtuneista muutoksista ja niissä havaituista puutteista sekä muutoinkin annettava vastaava selvitys asianomaisen viranomaisen sitä pyytäessä. Asianomaisen viranomaisen on huolehdittava siitä, että muuttuneet tiedot päivitetään viivytyksettä. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset tietojen julkaisemisesta.

9 §. Kumotaan pykälän 4 momentti, jossa viitataan asetukseen aina määräajaksi täytettävistä viroista. Asetus on tarkoitus kumota tämän lain voimaantulon yhteydessä.

9 a §. Pykälässä säädettäisiin ylimmän johdon määräajaksi nimittämisestä. Pääsääntönä olisi nimittäminen viiden vuoden määräajaksi virkaan. Säännös antaisi mahdollisuuden nimittää myös tätä lyhyemmäksi ajaksi, jos siihen olisi erityinen peruste. Tällainen peruste voisi olla esimerkiksi laissa säädetyn eroamisiansaavuttaminen ennen viiden vuoden täyttymistä tai tieto siitä, että virkamies on jäämässä eläkkeelle viisivuotiskauden aikana. Perusteena voisi myös olla tieto viisivuotiskauden aikana alkavasta muusta tehtävästä, johon hakija on siirtymässä. Perusteena voisi olla myös asianomaiseen virastoon liittyvä peruste, joka voi olla esimerkiksi tiedossa oleva organisaatiomuutos.

Erityinen syy on aina perusteltava. Säännös olisi erityissäännös verrattuna lain 9 §:n 2 momenttiin. Ylimmän johdon virkaan ei voisi säännöksen mukaan nimittää missään tilanteessa viittä vuotta pitemmäksi ajaksi.

Ylimmän johdon piiriin kuuluvat ministeriön virat sekä viraston päällikön virat säädetään virkamieslain 26 §:n 3 ja 4 kohdassa. Pykälässä rajattaisiin osa virkamieslain 26 §:ssä tarkoitetuista viroista soveltamisalan ulkopuolelle. Muut pykälän soveltamisalan ulkopuolelle jäävät ylimmän johdon virat eivät edellytä erikseen säätämistä tässä pykälässä, koska ne eivät nykyisinkään kuulu virkamieslain 26 §:n soveltamisen piiriin. Uudistus ei siten edellä todetuilla perusteilla koske ulkoasiainhallinnon, puolustusvoimien eikä rajavartiolaitoksen virkoja, joissa on omat urajärjestelmänsä, eikä myöskään poliisihallinnon, tuomarin, valtiosihteerin, valtakunnansyyttäjän ja valtakunnansovittelijan virkoja. Säännös ei koskisi myöskään Energiaviraston ylijohdajan virkaa, koska sitä koskevat sähkö- ja maakaasumarkkinadirektiivissä edellytetyt erityisvaatimukset on toteutettu Energiavirastosta annetulla lailla (870/2013).

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta jatkaa 1 momentissa tarkoitettua virkamiehen virkakautta enintään vuodella määräajan päättymisestä lukien. Perusteena jatkamiselle voisi olla vain organisaation toimintaan liittyvä perusteltu syy eikä virkamiehestä itsestään johtuva tai hänen aloitteeseensa perustuva syy. Tällainen tilanne voi olla kysymyksessä, kun virkamies on hoitanut johtamistehtävän hyvin ja täyttäisi edelleen viran valintaperusteet, mutta viraston toimintaan liittyvästä syystä on perusteltua lykätä uutta nimittämistä enintään vuodella.

9 b §. Pykälän mukaan 9 a §:ssä tarkoitettuun virkaan määräajaksi nimitetty voitaisiin määräajan päättymisen jälkeen nimittää muuhun valtioneuvoston virkaan tai ottaa työsuhteeseen enintään kahden vuoden määräajaksi ilman hakumenettelyä. Säännöksen tarkoituksena on turvata määräajaksi virkaan nimitetyille virkamiehelle mahdollisuus työskennellä valtioneuvoston palveluksessa tilanteessa, jossa häntä ei voida määräaikaisen virkakauden päättyessä heti nimittää joko ylimmän johdon tai muuhun hänen ammatti-

taitoaan vastaavaan soveltuvaan tehtävään virantäyttömenettelyssä. Tavoitteena on, että ylimmän johdon virkaan nimitetty voi määräaikaisen tehtävänsä päätyttyä tulla valituksi muuhun johtamis- tai asiantuntijatehtävään. Sopivien tehtävien haettavana oleminen on kuitenkin tilannekohtaista eikä etukäteen voida tietää, mitä virkoja on haettavana minkin aikaan. Säännöksen on tarkoitus tuoda joustoa tähän ennakoimattomissa olevaan välivaiheeseen. Jollei henkilöä voida nimittää muuhun tehtävään, palvelussuhde valtioon lakkaa määräajan päättyessä.

Tätä pykälää ei kuitenkaan 3 momentin mukaan sovelleta tapauksissa, joissa virkamies on virkavapaana toistaiseksi voimassa olevasta valtion virasta. Koska viranomaisen myöntämä virkavapaus toistaiseksi voimassa olevasta virasta turvaa virkamiehen palvelussuhteen jatkuvuuden, hänellä ei ole enää tarvetta erityiseen muuhun tehtävään nimittämisellä saavutettavaan turvaan.

18 §. Pykälään lisättäisiin 6 momentti, jonka mukaan sivutoimiluvan myöntävästä viranomaisesta voitaisiin säätää asetuksella.

23 §. Pykälän 4 momenttia muutetaan siten, että virkavapauden myöntävästä viranomaisesta voitaisiin jatkossa säätää valtioneuvoston asetuksella. Nykyinen pykälän 4 momentti, jossa viitataan asetukseen aina määräajaksi täytettävistä viroista, poistetaan. Asetus on tarkoitus kumota tämän lain voimaantulon yhteydessä.

40 §. Samoin kuin nykyisen pykälän mukaan, virkamies on pidätettävä virantoimituksesta, jos 25, 26 tai 26 a §:ssä tarkoitettu irtisanomista koskeva päätös ei ole saanut lainvoimaa silloin, kun irtisanomisaika on kulunut loppuun. Pykälää muutetaan siltä osin, että 27 §:ssä tarkoitettua irtisanomispäätöksen ollessa kyseessä, virkamies pidätetään virantoimituksesta irtisanomisajan päättyessä, kunnes irtisanomispäätös on saanut lainvoiman. Virantoimituksesta pidättäminen koskee 27 §:n tarkoittamissa irtisanomistilanteissa esityksen 57 §:n mukaisesti irtisanomisajan päättymisestä alkavaa valitusaikaa ja jos virkamies on valitusajan puitteissa valittanut 57 §:n perusteella 27 §:n tarkoittamasta irtisanomisesta, kunnes päätös tulee lainvoimaiseksi.

Nykyisen pykälän mukaisesti, hallinto-oikeus tai, jos hallinto-oikeuden päätöksestä on tehty valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen, korkein hallinto-oikeus, voi erityisestä syystä määrätä toisin.

44 a §. Pykälässä säädettäisiin viranomaisen mahdollisuudesta sopia sopimuksella (karenssisopimus) määräajasta, jonka aikana rajoitetaan virkamiehen oikeutta siirtyä toisiin tehtäviin. Sopimuksen tarpeen viranomaisen harkitsisi tapauskohtaisesti. Säännös ei kuitenkaan velvoittaisi virkamiestä tekemään sopimusta, vaikka virasto katsoisi sopimuksen tekemisen tarpeelliseksi.

Pykälän 1 momentin mukaan asianomainen viranomaisen voisi kirjallisesti sopia karenssisopimuksella nimitettäväksi esitettävän henkilön kanssa määräaikaisesta rajoitusajasta siirtyä toiseen palvelussuhteeseen tai tehtävään taikka aloittaa elinkeinon- tai ammatinharjoittaminen tai muu toiminta, kuten toimiminen toimitusjohtajana tai hallitusammattilaisena. Sopimus tehtäisiin pääsääntöisesti ennen nimittämistä, mutta tarvittaessa myös virkasuhteen aikana, ennen kuin virkamies aloittaa tehtävissä, jotka edellyttävät rajoitusajasta sopimista. Viranomaisen voisi asettaa sopimuksen viranomaisen toiminnasta johtuvasta perustellusta syystä virkaan tai virkasuhteeseen nimittämisen tai uusiin tehtäviin siirtymisen edellytykseksi. Perustellun syyn harkinnassa tulisi ottaa huomioon muun muassa se, voisiko virkamies käyttää hyödyksi virkasuhteessa ja -asemassaan saamia tietoja esimerkiksi kilpailevista yrityksistä tai kyseisen toimialan olosuhteista tai markkinoista ja onko virkamiehellä virkasuhteestaan tai asemastaan johtuen sellaista tietoa tai osaamista, jota alalla toimivilla yrityksillä ei ole yleisesti käytössä. Nimityksen edellytyksenä oleva karenssisopimus on suositeltavaa mainita jo viran tai virkasuhteen hakuilmoituksessa. Pykälä koskisi kaikkia valtion virkamiehiä. Pykälän kohderyhmää ei ole mahdollista rajata vain osaan virkamiehistä tai viroista, koska pykälässä tarkoitettuja tehtäviä voi olla kaikilla hallinnonaloilla ja eri organisaatiotasoilla. Karenssisopimuksen tekemistä ja sen asettamista nimittämisen tai uusissa tehtävissä aloittamisen edellytykseksi tulisi harkita erityisesti, jos virkamiehen tulevissa tehtävissä työskenneltäisiin valtion tai

yritystoiminnan kannalta erityisen arkaluonteisten tietojen parissa. Myös palvelussuhteen kestäessä karensisopimus tulisi solmia ennen kuin virkamiehen tehtävät muutetaan sellaisiksi, joissa virkamies on tekemisissä erityisen arkaluonteisten tietojen parissa. Karensisopimuksen tarpeen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon kuitenkin myös perustuslain 18 §:n 1 momentin mukainen oikeus työhön ja elinkeinovapaus.

Pykälän 2 momentin mukaan rajoitusajaksi voitaisiin sopia enintään 12 kuukautta virkasuhteen päättymisestä. Rajoitusajan keston harkinnassa on otettava huomioon, voisiko virkamies käyttää hyödyksi virkasemassaan saamia tietoja esimerkiksi kilpailevista yrityksistä tai kyseisen toimialan olosuhteista tai markkinoista, ja onko virkamiehellä sellaista tietoa tai osaamista, jota alalla toimivilla yrityksillä ei ole yleisesti käytössä. Virkamiehelle voidaan maksaa rajoitusajan aikana palvelussuhteen päättyessä maksettavaa kuukausipalkkaa vastaava korvaus. Korvaus maksettaisiin kuukausierissä. Korvaus tarkoittaa sopimukseen perustuvalta rajoitusajalta maksettavaa korvausta, eikä se ole rajoitusajalta maksettavaa palkkausta. Pykälän 2 momentin mukaan karensisopimuksessa voidaan sopia myös sopimussakosta, joka voi enimmäismäärältään vastata kaksinkertaisesti rajoitusajalta maksettavaa korvausta. Jos tällaista sopimusta ei ole, määrättyisi sopimuksen rikkomisesta virkamiehen maksettavaksi tuleva korvaus vahingonkorvausta koskevien säännösten mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan virkamiehellä olisi virkasuhteen aikana ja 12 kuukauden ajan virkasuhteen päättymisestä lukien velvollisuus ilmoittaa viranomaiselle siirtymisestä toiseen palvelussuhteeseen tai tehtävään taikka elinkeinon-, ammatinharjoittamisen tai muun toiminnan aloittamisesta. Karensisopimus ei koskisi virkamiestä, jos virkasuhde päättyisi työnantajasta johtuvasta syystä kuten esimerkiksi taloudellisesta tai tuotannollisesta irtisanomisesta. Jos virkasuhde päättyy virkamiehestä johtuvasta perusteesta, pysyisi karensisopimus virkamiestä velvoittavana. Samoin sopimus sitoisi, jos virkamies irtisanoutuu virkasuhteesta työnantajasta riippumattomasta syystä.

Jos virkamiehen kanssa on tehty karensisopimus, viranomaisen käy irtisanoutuvan virkamiehen kanssa rajoitusajan tarpeellisuuden arvioimiseksi keskustelun, jossa arvioidaan tarve karensisopimuksen mukaiselle rajoitusajalle. Jos virkamies on siirtymässä sellaisen työnantajan palvelukseen tai aloittamassa muissa sellaisissa tehtävissä, joissa virkamies voisi hyödyntää virkasuhteesta tai -asemassaan saamia erityisen arkaluonteisia tietoja, sopimuksen ehto karensista tulee voimaan. Jos virkamies on siirtymässä tai rajoitusaikana aloittamassa sellaisissa tehtävissä, joissa hän ei voi hyödyntää saamiaan erityisen arkaluonteisia tietoja tai viranomaisen toiminnan kannalta rajoitusaikaan ei ole muuten tarvetta, viranomaisen voi päättää, että virkasopimuksen ehto karensiajasta ei toteudu, eikä viranomaisella ole velvoitetta maksaa virkamiehelle virkasuhteen päättymisen jälkeisen rajoitusajan korvausta. Tällöin virkamies ei ole estynyt työskentelemästä uuden työnantajan palveluksessa tai muussa tehtävässä. Samoin toimitaan, jos rajoitusajan kestäessä sopimuksen tehnyt virkamies aloittaa tai ilmoittaa aloittavansa toisessa palvelussuhteessa tai uusissa tehtävissä. Lisäksi valtion tai yritystoiminnan kannalta erityisen arkaluonteisten tietojen parissa työskentelevän virkamiehen tehtäviä tulee muuttaa välittömästi irtisanomisajaksi niin, että hän ei käsittele tietoja, joita voisi käyttää hyödyksi siirtymässään pois valtion palveluksesta.

Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset karensisopimuksesta.

52 §. Uudessa 58 §:ssä säädetään kokoaivasti kiellosta tehdä oikaisuvaatimus tai hakea asiaan muutosta valittamalla tai saattaa sitä hallintoriita-asiana käsiteltäväksi, jos virkamiehellä tai virkamiesyhdistyksellä on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa, jollei työtuomioistuin ole päättänyt olla ratkaisematta asiaa. Samalla virkamieslain 52 §:n 1 momentista voidaan poistaa kiello oikaisuvaatimuksen tekemiseen.

57 §. Pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi säännös esityksen 27 §:n mukaisilla perusteilla tapahtuneiden irtisanomispäätösten muutoksenhakuajan alkamisesta. Ehdotuksen mukaan aika alkaisi hallintolainkäyttölain 22 §:n säännöksistä poiketen kulua irtisanomisan päätymisestä.

Pykälässä tarkoitettun valitusajan alkaminen vasta esitetystä ajankohdasta lukien on perusteltua sen vuoksi, että virkamieslain 27 §:n irtisanomisperusteiden täyttymistä arvioidaan virkasuhteen päättymiseen saakka, toisin sanoen irtisanomisajan loppuun. Kun nykyisin muutoksenhakuaika alkaa kulua heti irtisanomista koskevan päätöksen tiedoksisaannista lukien, ei irtisanomisaikana mahdollisesti tapahtuvia olosuhteiden muutoksia ole voitu ottaa huomioon arvioitaessa irtisanomista koskevan valituksen tekemistä. Tämä on saattanut lisätä tarpeettomien valitusten tekemistä. Ehdotetun muutoksen jälkeen sekä työnantaja että virkamies voivat paremmin arvioida irtisanomispäätöksen perusteiden täyttymistä 27 §:n säännösten kannalta.

58 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi nykyistä virkaehtosopimuslain 25 §:ää vastaavasti kiellosta tehdä 52 §:n mukainen oikaisuvaatimus tai hakea 57 §:n mukaan asiaan muutosta valittamalla sekä lisäksi kiellosta saattaa asia hallintoriita-asiana käsiteltäväksi, jos virkamiehellä tai virkamiesyhdistyksellä on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa. Työtuomioistuin on siitä annetun lain 1 §:n mukaisesti pääasiallinen tuomioistuin virkaehtosopimukseen perustuvissa asioissa, myös silloin kuin sopimuksen mukaisia palvelussuhteen ehtoja on noudatettava virkaehtosopimuslain 7 §:n perusteella sopimuskauden jälkeen. Esityksen 58 §:n kiellosta koskisi sellaisia virkamiehiä, jotka ovat järjestäytyneet yhdistykseen, joka voi panna asian vireille työtuomioistuimessa tai sen alayhdistykseen. Virkamies, joka ei ole edellä todetulla tavalla järjestäytynyt, voisi puolestaan tehdä palvelussuhteesta johtuvien taloudellisten etuuskien osalta 52 §:n mukaisen oikaisuvaatimuksen ja muissa virkaehtosopimukseen perustuvissa asioissaan hakea asiaan muutosta 57 §:n mukaan tai saattaa asian hallintoriita-asiana käsiteltäväksi. Tämä koskee sekä voimassaolevaan virkaehtosopimukseen että virkaehtosopimuslain 7 §:ssä tarkoitettuun virkasuhteen ehtojen jälkivaikutukseen perustuvia asioita. Säännöksessä tarkoitettut asiat liittyvät usein virkaehtosopimuksen tulkintaan. Näissä tapauksissa on perusteltua, että hallintotuomioistuin pyytää

ennen asian ratkaisemista lausunnon työtuomioistuimelta.

65 §. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin ylimmän johdon määräajaksi nimittämiseen liittyvästä aikaisemman valtion virkasuhteen lakkaamisesta ja viranomaisen mahdollisuudesta erityisestä syystä päättää virkavapauden myöntämisestä. Pääsääntönä on, että ylimmän johdon virkaan nimitetyllä voisi olla niin sanottu taustavirka valtiolla enintään ensimmäisen viisivuotiskauden ajan. Säännös merkitsee muutosta nykytilaan, jossa henkilölle pääsääntöisesti myönnetään virkavapautta uuden virkanimityksen ajaksi. Jos henkilö nimitetään välittömästi viiden vuoden kauden jälkeen uudeksi kaudeksi johonkin ylimmän johdon virkaan, aikaisempi toistaiseksi voimassa oleva virkasuhde lakkaisi pääsäännön mukaan suoraan lain nojalla. Säännöksen tarkoituksena on estää pitkien virkavapausketjujen muodostuminen, koska ne ovat epätarkoituksenmukaisia ja estävät johtajien sijaisten pysyvän nimittämisen taustavirkoihin ja luovat siten mielikuvaa tilapäisistä tehtävistä. Säännöksen tavoitteena on myös edistää ylimmän johdon tehtävien houkuttelevuutta ja luoda laajemminkin ylimmästä johdosta ja yleimmästä keskijohdosta mahdollisimman ammatillinen resurssipooli. Säännöksellä annettaisiin kuitenkin viranomaiselle mahdollisuus erityisistä syistä päättää toisin. Se virasto, jossa taustavirka on, voisi päättää, että virkamiehelle myönnetään virkavapautta edelleen lailla säädetyn viiden vuoden jälkeen. Kysymyksessä olisi viranomaisen tarpeista lähtevä syy, eikä virkamies hakisi virkavapautta vaan antaisi vain suostumuksensa sen myöntämiseen. Jollei virkamies antaisi suostumusta, viranomainen ei voisi myöntää virkavapautta. Säännöksen tarkoituksena on tarvittaessa mahdollistaa virkamiehen osaamisen saaminen viraston käyttöön esimerkiksi kansainvälisissä tehtävissä kertyneen kokemuksen jälkeen. Virkavapautta ei voida myöntää virkamiehen itsensä aloitteesta.

70 §. Nykyistä 70 §:ää muutetaan. Pykälässä säädetään jatkossa virkavalan ja virkavaikutuksen säätämisestä valtioneuvoston asetuksella.

1.2 Valtion virkaehtosopimuslaki

11 §. Lain 11 §:n 1 momentissa on säädetty, ettei virkamies ole velvollinen suorittamaan sallitun työnsulun, lakon tai 2 §:n mukaan sopimuksenvaraisia asioita koskevan saarron alaisia tehtäviä. Työtaistelun piiriin kuulumattoman virkamiehen on täytettävä tavanomaiset virkavelvollisuutensa, minkä lisäksi hän on velvollinen tekemään suojelutyötä. Momentin jälkimmäisen virkkeen mukaan, mitä 8 §:n 2 momentissa on säädetty, ei estä työtaistelun piiriin kuuluvaa virkamiestä tekemästä suojelutyötä. Tämä viittaus 8 §:n 2 momenttiin sisältyi virkaehtosopimuslakiin sen alkuperäisessä, vuonna 1970 säädettyssä muodossa.

Lain 8 §:n 2 momentin, 1.1.1988 alkaen 3 momentin mukaan *työnsululla* tarkoitetaan valtion toimeenpanemaa ja *lakolla* virkamiesyhdistyksen valtioon kohdistamaa työnsaisausta, jonka tarkoituksena on vastapuolen painostaminen työriidassa keskeyttämällä työnsaisauksen piiriin kuuluvien virkamiesten kaikkien virkatehtävien suorittaminen. momentissa. Näin ollen 11 §:n 1 momentin jälkimmäinen virke merkitsi alun perin, että työnsulku tai lakko ei tullut kielletyksi, vaikka virkamies olisi tehnyt suojelutyötä, kunhan työnsaisauksen piiriin kuuluvien virkamiesten virkatehtävien suorittaminen keskeytettiin kaikilta muilta osin.

Virkaehtosopimuslain 8 §:ää muutettiin lailla 1.1.1988 alkaen (764/1986). Tällöin sen aikaisempi 1 momentti jaettiin 1 ja 2 momentiksi ja aikaisempi 2 momentti siirtyi sellaisenaan 3 momentiksi. Mutta 11 §:n 1 momentissa olevaa viittausta 8 §:n 2 momenttiin ei muutettu, vaikka tarkoitus ei ollut muuttaa säännöstä, jonka mukaan kaikkien virkatehtävien keskeyttämisvaatimus ei estä suojelutyön tekemistä. Lakiin syntyi täten virheellinen viittaus 2 momenttiin, vaikka viittaus olisi pitänyt muuttaa kohdistumaan 3 momenttiin. Viittaus uuteen 2 momenttiin ei ole mielekäs.

Tämä virheellinen viittaus on siis ollut laissa vuodesta 1988 alkaen. Edita Publishing Oy, joka ylläpitää Finlexin ja Edilexin säädöstietokantoja ja julkaisee Suomen säädöskokoelmaa, havaitsi virheen ja kiinnitti siihen

valtiovarainministeriön huomiota kesäkuussa 2014.

Käytännön tilanteissa taikka oikeuskäytännössä asiaan ei ole jouduttu ottamaan kantaa.

Näistä syistä esitetään virkaehtosopimuslain 11 §:n 1 momentti muutettavaksi siten, että siitä viitataan 8 §:n 2 momentin asemesta 8 §:n 3 momenttiin.

Muutos on virheen tekninen oikaisu, eikä sillä näin ollen ole muita vaikutuksia.

25 §. Esitetään kumottavaksi.

1.3 Laki poliisin hallinnosta

15 j §. *Poliisimiehen viran täyttämisen haettavaksi julistamatta.* Poliisin hallinnosta annettuun lakiin (110/1992) ehdotetaan lisättäväksi uusi 15 j §. Valtion virkamieslain ehdotetun 6 b §:n 4 momentin mukaan muun muassa poliisin virkojen täyttämisestä haettavaksi julistamatta säädetään erikseen lailla. Poliisin hallinnosta annetun asetuksen (158/1996) 20 §:ssä säädetään nykyisin, että vanhemman konstaapelin, vanhemman rikoskonstaapelin ja nuoremman konstaapelin virka voidaan täyttää sitä haettavaksi julistamatta. Asetustason säädös ehdotetaan nostettavaksi muuttamattomana lain tasolle.

1.4 Eräiden muiden lakien muuttaminen

Joillakin hallinnonaloilla ylimmän johdon erityisistä kelpoisuusvaatimuksista on säädetty virastoja koskevissa laeissa. Koska jatkossa ylimmän johdon yhteiset kelpoisuusvaatimukset sisältyisivät jatkossa valtion virkamieslakiin, niitä koskevat erityissäännökset voitaisiin pääsääntöisesti kumota. Valtiovarainministeriö on yhdessä ministeriöiden kanssa arvioinut hallinnonalakohtaisten ylimmän johdon kelpoisuusvaatimuksia koskevien säännösten tarpeellisuuden suhteessa yhteisiä kelpoisuusvaatimuksia koskevaan virkamieslakiin ehdotettavaan säännökseen. Tämän tuloksena voitaisiin ylimmän johdon kelpoisuusvaatimuksia koskevat säännökset kumota seuraavista laeista: laki hätäkeskustoiminnasta (692/2010) 8 §, laki Verohallinnosta (503/2010) 8 §, laki aluehallintovirastoista (896/2009) 14 §, laki Geologian tutkimuskeskuksesta (167/2011) 5 §, laki Energiavirastosta (870/2013) 3 §, laki Patentti- ja

rekisterihallituksesta (578/2013) 4 §, laki Maanmittauslaitoksesta (900/2013) 8 § sekä laki Luonnonvarakeskuksesta (561/2014) 4 §.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivästä maaliskuuta 2015.

3 Suhde perustuslakiin ja sääätämisjärjestys

Valtion virkamiesten hakumenettelyä ja nimittämistä koskevien pääsääntöjen siirtämisellä asetuksesta lain tasolle saatetaan valtion virkamiehiä koskeva lainsäädäntö vastaamaan perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 19/2011 vp) mukaisesti perustuslain vaatimuksia. Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Säännöksen todetaan perustuslain esitöissä (HE 1/1998 vp) kattavan myös virkamiesten oikeusaseman perusteet. Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan todennut, että valtion vi-

rantäyttöä koskevan sääntelyn kannalta on perusteltua, että virantäyttöä koskeva pääsääntö viran haettavaksi julistamisesta säädetään lain tasolla eikä asetuksessa kuten nykyisin.

Oikeus hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet on perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan turvattava lailla. Virkamieslain 52 §:n muutosesityksellä, uuden 58 §:n säätämällä ja samassa yhteydessä tehtävällä virkaehtosopimuslain 25 §:n kumoamisella pyritään takaamaan kattavasti valtion virkamiesten, myös valtion virkaehtosopimuksen ulkopuolella olevien, mahdollisuus saattaa perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaisesti oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Lakiehdotus voidaan hallituksen mielestä käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**valtion virkamieslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 4 momentti,
muutetaan 3 luvun otsikko, 8 ja 8 a §, 23 §:n 4 momentti, 40 §:n 1 momentti, 11 luvun otsikko, 52 §, 57 §:n 1 momentti ja 70 §,
 sellaisina kuin niistä ovat 8 § osaksi laissa 281/2000, 8 a § laissa 604/1997, 40 §:n 1 momentti ja 57 §:n 1 momentti laissa 177/2013 ja 52 § osaksi laissa 604/1997, sekä
lisätään lakiin uusi 6 a—6 d, 8 d, 9 a ja 9 b §, 18 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 387/2001, uusi 6 momentti, lakiin uusi 44 a §, lakiin siitä lailla 177/2013 kumotun 58 §:n tilalle uusi 58 § sekä 65 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 604/2007 ja 1088/2007, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

3 luku

Viran ja määräaikaisen virkasuhteen hakumenettely, nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset

6 a §

Virka on ennen sen täyttämistä julistettava haettavaksi.

Ilmoitus haettavaksi julistamisesta on julkaistava valtakunnallisesti, jollei tässä laissa toisin säädetä. Hakuaika on vähintään 14 kalenteripäivää.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset viran ja määräaikaisen virkasuhteen haettavaksi julistamisesta.

6 b §

Työsopimussuhteen tehtävän tai yli vuoden kestäneen määräaikaisen virkasuhteen tilalle perustettu virka voidaan ensi kertaa täytettäessä täyttää virkaa haettavaksi julistamatta, jos virkaan nimitetään kyseistä tehtävää hoitava työntekijä tai kyseisessä määräaikaisessa virkasuhteessa työskentelevä virkamies.

Viran täyttämistä eräissä tilanteissa haettavaksi julistamatta säädetään 5 c §:n 1 momentissa, 9 b §:n 1 momentissa, 27 §:n 4 momentissa ja 32 §:n 1 momentissa.

Valtiosihteerin virka täytetään sitä haettavaksi julistamatta tai sen avoinna olemisesta

ilmoittamatta. Samaa menettelyä noudattaen nimitetään ministerin erityisavustaja määräaikaiseen virkasuhteeseen.

Puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen, poliisitoimen ja ulkoasiainhallinnon virkojen, tuomarin virkojen ja Suomen Akatemian tutkimusvirkojen täyttämistä haettavaksi julistamatta säädetään erikseen lailla.

6 c §

Edellä 6 a §:ssä tarkoitettussa ilmoituksessa on mainittava viran tehtävät ja säädetyt kelpoisuusvaatimukset, hakuajan päättämisaika sekä se viranomaisen, jolle hakemus on osoitettava. Ilmoituksessa on mainittava, onko virka perustettu tiettyyn yksikköön vai onko se viraston yhteinen.

Perustellusta syystä virka tai virkasuhde voidaan tarvittaessa ilmoittaa uudelleen haettavaksi tai hakuaikaa jatkaa. Viran tai virkasuhteen aikaisemmat hakijat otetaan tällöin huomioon ilman uutta hakemusta.

Hakemukseen on liitettävä tarvittavat selvitykset. Hakemusta, joka ei ole saapunut ilmoituksessa mainitun hakuajan päättämiseen mennessä, ei oteta huomioon.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset viranomaisesta, jolle hakemus osoitetaan.

6 d §

Edellä 6 b §:ssä tarkoitettuja tapauksia lukuun ottamatta virkaan voidaan nimittää vain sitä hakenut henkilö. Nimitettäessä virkaan 6 b §:n 1—3 momentissa säädetyllä tavalla virkaan voidaan nimittää myös henkilö, joka on antanut nimittämiseen suostumuksensa.

Nimityspäätöksen tehneen viranomaisen on ilmoitettava viivytyksettä nimityksestä niille, jotka ovat virkaa tai virkasuhdetta hakeneet. Ilmoituksessa on mainittava täytettävänä ollut virka tai virkasuhde, päätöksen tehnyt viranomaisena, nimityspäivä sekä virkaan tai virkasuhteeseen nimitetty.

Virkaan nimitetyn hakemuksesta nimittävä viranomaisena voi peruuttaa nimityksen ennen sitä ajankohtaa, josta lukien asianomainen on virkaan nimitetty. Jos nimittäminen on peruutettu, toinen virkaa hakenut saadaan nimittää virkaan ilmoittamatta sitä uudelleen haettavaksi.

Virkasuhde alkaa siitä ajankohdasta, josta lukien asianomainen on nimitetty virkaan tai virkasuhteeseen.

8 §

Virkamieheksi nimitettävän tulee olla täyttänyt 18 vuotta. Virkamieheksi voidaan kuitenkin nimittää 15 vuotta täyttänyt ja oppivelvollisuutensa suorittanut henkilö, jos nimitämistä voidaan virkamiehen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta pitää sopivana.

Sen lisäksi, mitä yleisistä kelpoisuusvaatimuksista säädetään, 26 §:n 3 ja 4 kohdassa tarkoitettujen virkojen, lukuun ottamatta valtiosihteeriä, erityisinä kelpoisuusvaatimuksina ovat ylempi korkeakoulututkinto, tehtävän edellyttämä monipuolinen kokemus, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus.

Yksittäiseen 2 momentissa tarkoitettuun virkaan vaadittavasta tutkinnoista tai muista erityisistä kelpoisuusvaatimuksista voidaan tarvittaessa säätää erikseen asianomaista virastoa koskevassa valtioneuvoston asetuksessa.

Jollei valtion virkaan vaadittavista tutkinnoista ja muista erityisistä kelpoisuusvaatimuksista säädetä laissa, niistä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella, jos se on asian-

omaiseen virkaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi perusteltua.

Valtioneuvosto voi antaa erivapauden edellä 2 momentissa säädetyistä kelpoisuusvaatimuksista valtakunnansovittelijan virkaa hakemalle. Valtioneuvosto voi lisäksi erityisistä syistä antaa erivapauden valtioneuvoston asetuksella säädetyistä kelpoisuusvaatimuksista, ei kuitenkaan tuomarin virkaan pääsemistä varten.

8 a §

Jäljempänä 26 §:n 1—4 kohdassa tarkoitettuun virkaan nimitettäväksi esitettävän henkilön on ennen nimitämistä annettava selvitys elinkeinotoiminnastaan, omistuksistaan yrityksissä ja muusta varallisuudestaan, kyseyseen virkaan kuulumattomista tehtävistään, 18 §:ssä tarkoitetuista sivutoimistaan sekä muista sidonnaisuuksistaan, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen edellytyksiään hoitaa täytettävänä olevan viran tehtäviä. Ilmoitukseen pitää 18 §:ssä tarkoitettujen sivutoimilupaa edellyttävien sivutoimien osalta sisällyttää tieto niistä saaduista tuloista.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös nimitettäessä henkilö 9 §:n 1 momentin nojalla hoitamaan 1 momentissa tarkoitettuun virkaan kuuluvia tehtäviä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin virkoihin ja tehtäviin nimitettyjen virkamiesten on ilmoitettava viivytyksettä 1 momentissa tarkoitetuissa tiedoissa tapahtuneet muutokset ja niissä havaitut puutteet sekä myös muutoin annettava vastaava selvitys asianomaisen viranomaisen sitä pyytäessä. Lisäksi virkamiesten on ilmoitettava asianomaiselle viranomaiselle virka-aseman perusteella tulleet ulkopuoliset tehtävät ja niistä mahdollisesti saatu tulo.

Viranomaiselle annetut henkilön taloudellista asemaa koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä. Valtiovarainministeriöllä on kuitenkin salassapitosäännösten estämättä oikeus saada asianomaiselta viranomaiselta 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin virkoihin ja tehtäviin nimitettyjen virkamiesten osalta tiedot 18 §:ssä tarkoitetuista sivutoimilupaa edellyttävistä sivutoimista ja niistä saadusta tulosta sekä virka-aseman perusteella tulleista ulkopuolisista tehtävistä ja niistä mahdollisesti saadusta tulosta.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tässä pykälässä säädetyn ilmoituksen antamisesta.

8 d §

Edellä 8 a §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettut sidonnaisuusilmoitukset sekä sivutoimiluvat ja -ilmoitukset voidaan julkaista yleisessä tietoverkossa siltä osin kuin ne ovat julkisia.

Asianomainen viranomainen vastaa 1 momentissa tarkoitettujen tietojen ajantasaisuudesta.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tietojen julkaisemisesta.

9 a §

Sen lisäksi, mitä 9 §:ssä säädetään määräajaksi nimittämisen perusteista, 26 §:n 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuihin virkoihin nimitetään viiden vuoden määräajaksi, jollei erityisestä syystä ole perustetta nimittää tätä lyhyemmäksi määräajaksi.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske ulkoasiainhallinnon, rajavartiolaitoksen, poliisihallinnon, valtiosihteerin, valtakunnansyyttäjän, Energiaviraston ylijohdajan ja valtakunnansovittelijan virkoja.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua määräaikaa voidaan jatkaa enintään yhdellä vuodella nimittävän viranomaisen aloitteesta, jos siihen on viraston toimintaan liittyvä perusteltu syy.

9 b §

Edellä 9 a §:ssä tarkoitettuun virkaan määräajaksi nimitetty voidaan säädetyn määräajan päättymisen jälkeen nimittää muuhun valtionhallinnon virkaan tai virkasuhteeseen taikka ottaa työsuhteeseen enintään kahden vuoden määräajaksi ilman hakumenettelyä.

Jollei henkilöä voida nimittää tai ottaa 1 momentissa tarkoitettuun virkaan tai tehtävään, palvelussuhde valtioon lakkaa määräajan päättyessä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta virkamieheen, joka on virkavapaana valtion toisesta virasta, johon hänet on nimitetty toistaiseksi.

18 §

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset sivutoimiluvan myöntävästä viranomaisesta.

23 §

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset virkavapauden myöntävästä viranomaisesta.

40 §

Virkamies on pidätettävä virantoimituksesta 25, 26 tai 26 a §:n perusteella irtisanottaessa, jos irtisanomista koskeva päätös ei ole saanut lainvoimaa silloin, kun irtisanomisaika on kulunut loppuun. Irtisanottaessa virkamies 27 §:n perusteella hänet on pidätettävä virantoimituksesta irtisanomisajan päättyessä, kunnes irtisanomis päätös on saanut lainvoiman. Hallinto-oikeus tai, jos hallinto-oikeuden päätöksestä on tehty valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen, korkein hallinto-oikeus, voi erityisestä syystä määrätä toisin. Jos virkamies on pantu viralta tai virkasuhde on purettu, hänet on heti pidätettävä virantoimituksesta, vaikkei päätös ole saanut lainvoimaa.

11 luku

Sopimus palvelussuhteen ehdoista ja rajotusajasta

44 a §

Viranomainen voi tehdä nimitettäväksi esittävän henkilön kanssa ennen virkaan tai virkasuhteeseen nimittämistä tai virkamiehen kanssa virkasuhteen aikana kirjallisen sopimuksen (*karenssisopimus*), jolla rajoitetaan tietyksi ajaksi virkamiehen oikeutta siirtyä toiseen palvelussuhteeseen tai tehtävään taikka aloittaa elinkeinon- tai ammatinharjoittaminen tai muu toiminta. Viranomainen voi toimintaansa liittyvästä perustellusta syystä asettaa sopimuksen tekemisen virkaan tai virkasuhteeseen nimittämisen tai virkasuhteen aikana uuteen tehtävään siirtymisen edellytykseksi.

Rajoitusajaksi voidaan sopia enintään 12 kuukautta palvelussuhteen päättymisestä. Sopimuksessa voidaan sopia rajoitusajalta maksettavasta palkkaa vastaavasta korvauksesta. Sopimukseen voidaan ottaa määräys sopimussakosta, jonka enimmäismäärä saa olla rajoitusajalta maksettava korvaus kaksinkertaisena.

Virkamiehen on virkasuhteen aikana ja virkasuhteen päättymistä seuranneen 12 kuukauden aikana ilmoitettava viranomaiselle 1 momentissa tarkoitettua siirtymisestä. Karenssisopimus ei kuitenkaan sido virkamiestä, jos virkasuhde on päätynyt työnantajasta johtuvasta syystä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset karenssisopimuksesta.

52 §

Virkamies, joka katsoo, ettei viranomainen ole antanut hänelle virkasuhteesta johtuvaa taloudellista etuutta sellaisena kuin se olisi ollut hänelle suoritettava, saa, jollei laissa toisin säädetä, kirjallisesti vaatia siihen oikeusasiaan asianomaiselta viranomaiselta. Viranomaisen on annettava asiassa päätös.

Oikeusvaatimukseen annettuun viranomaisen päätökseen saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

57 §

Valtioneuvoston tai viraston tekemään virkamiestä koskevaan päätökseen virkamies saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Tuomioistuimen tekemään virkamiehen sivutointa koskevaan päätökseen haetaan kuitenkin muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitusajaksi 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua irtisanomista koskevasta päätöksestä alkaa kuitenkin kulu vastavasta irtisanomajan päättymisestä. Päätös tulee noudatettavaksi siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin

päätä. Edellä 53 §:ssä tarkoitettu asia on käsiteltävä hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa kiireellisenä.

58 §

Virkamies ei saa tehdä 52 §:n mukaista oikeusvaatimusta tai hakea päätökseen muutosta 57 §:ssä säädettyllä tavalla taikka saattaa asiaa hallintoriita-asiana käsiteltäväksi, jos virkamiehellä tai virkamiesyhdistyksellä on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa, jollei työtuomioistuin työtuomioistuimesta annetun lain (646/1974) 1 §:n 2 momentin nojalla ole päättänyt olla ratkaisematta asiaa. Mitä edellä tässä pykälässä säädetään, sovelletaan vain virkamieheen, joka on jäsen sellaisessa virkamiesyhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa, tai sen alayhdistyksessä.

65 §

Virkamies katsotaan kuitenkin eronneeksi aikaisemmasta virasta siitä ajankohdasta lukien, josta hänet on toisen kerran nimitetty 9 a §:ssä tarkoitettuun virkaan määräajaksi, jollei viranomainen erityisestä syystä toisin päätä.

70 §

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset virkavalasta ja virkavaikutuksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa avoimena oleviksi ilmoitetut 9 a §:ssä tarkoitettuja virkoja vastaavat virat ja määräaikaiset virkasuhteet täytetään noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki

valtion virkaehtosopimuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan valtion virkaehtosopimuslain (664/1970) 25 § sekä
muutetaan 11 § seuraavasti:

11 §

Virkamies ei ole velvollinen suorittamaan sallitun työnsulun, lakon tai 2 §:n mukaan sopimuksenvaraisia asioita koskevan saannon alaisia tehtäviä. Työtaistelun piiriin kuuluttoman virkamiehen on täytettävä tavanomaiset virkavelvollisuutensa, minkä lisäksi hän on velvollinen tekemään suojelutyötä. Mitä 8 §:n 3 momentissa säädetään, ei estä työtaistelun piiriin kuuluvaa virkamiestä tekemästä suojelutyötä.

Suojelutyöllä tarkoitetaan työtä, jonka suorittaminen työtaistelua toimeenpantaessa on välttämätöntä kansalaisten hengen tai terveyden vaarantumisen ehkäisemiseksi taikka sellaisen omaisuuden suojelemiseksi, joka työtaistelun johdosta erityisesti vaarantuu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

3.

Laki

häätäkeskustoiminnasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan häätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 8 § seuraavasti:

8 §

Nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset

Hätäkeskuslaitoksen johtajan nimittää valtioneuvosto. Häätäkeskuslaitoksen muun henkilöstön nimittää Häätäkeskuslaitoksen johtaja, jollei työjärjestyksessä toisin määrätä.

Päivystystehtävää hoitavan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Päivystystehtävää hoitavalla henkilöstöllä tarkoitetaan Häätäkeskuslaitoksen virkamiehiä, jotka suorittavat 12 §:ssä säädettyjä tehtäviä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

4.

Laki**Verohallinnosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 8 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 881/2012, seuraavasti:

8 §

Pääjohtaja

Verohallintoa johtaa pääjohtaja.

Pääjohtaja päättää Verohallinnon toimivaltaan kuuluvien määräysten antamisesta. Pääjohtaja päättää määräysten antamisesta asianomaisen virkamiehen esittelystä. Esityksen valmistelun tulee tapahtua erillään sen soveltamiseen liittyvien hallintopäätösten tekemisestä.

Pääjohtaja vahvistaa Verohallinnon työjärjestyksen.

Pääjohtaja voi ottaa ratkaistavakseen asian, joka 9 §:n mukaan kuuluu Verohallinnon yksikön ratkaistavaksi. Pääjohtaja ei kuitenkaan voi ottaa ratkaistavakseen verotusta koskevaa yksittäistä asiaa eikä 24—29 §:ssä tarkoitettua veronsaajien oikeudenvilvontaan liittyvää asiaa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____.

5.

Laki**aluehallintovirastoista annetun lain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan aluehallintovirastosta annetun lain (896/2009) 14 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 507/2013, seuraavasti:

14 §

Virkojen täyttäminen

Valtioneuvosto nimittää aluehallintoviraston johtajan valtiovarainministeriön esityksestä. Aluehallintoviraston vastuualueiden päälliköt, lukuun ottamatta työsuojelun tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikköä, nimetään määräajaksi. Vastuualueiden päälliköt ja 18 §:ssä tarkoitetun kielivähemmistön palveluyksikön päällikön nimittää vastuualueen toiminnallisesta ohjauksesta päävastuussa oleva ministeriö tai se keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus on erikseen säädetty. Nimittävän ministeriön tai keskushal-

linnon viraston tulee kuulla muita vastuualueen toiminnalliseen ohjaukseen osallistuvia ministeriöitä tai keskushallinnon virastoja sekä aluehallintovirastoa ennen päätöksentekoa.

Aluehallintoviraston työsuojelun, ympäristölupa-asioiden sekä pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavien vastuualueiden päälliköt nimittävät vastuualueidensa henkilöstön. Viraston muun henkilöstön nimittää viraston johtaja, jollei viraston työjärjestyksessä toisin määrätä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

6.

Laki**Geologian tutkimuskeskuksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Geologian tutkimuskeskuksesta annetun lain (167/2011) 5 § seuraavasti:

5 §

Pääjohtaja

Tutkimuskeskuksessa on pääjohtaja, jonka nimittää valtioneuvosto. Pääjohtaja johtaa ja kehittää tutkimuskeskuksen toimintaa sekä

vastaa toiminnan tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta työ- ja elinkeinoministeriölle ja tutkimuskeskuksen johtokunnalle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

7.

Laki**Energiavirastosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Energiavirastosta annetun lain (870/2013) 3 § seuraavasti:

3 §

Ylijohtaja

Energiaviraston päällikkönä on ylijohtaja.
 Ylijohtajan nimittää valtioneuvosto. Ylijohtajan virka täytetään määräajaksi, jonka pituus on vähintään viisi ja enintään seitsemän vuotta. Sama henkilö voidaan nimittää

ylivohtajan virkaan enintään kahdeksi toisinaan seuraavaksi toimikaudeksi.

Valtion virkamieslain (750/1994) 22 §:n säännöstä mahdollisuudesta määrätä virkamies määräajaksi valtioneuvoston käyttöön ei sovelleta ylijohtajaan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

8.

Laki**Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain 4 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain (578/2013) 4 §.

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

9.

Laki**Maanmittauslaitoksesta annetun lain 8 §:n kumoamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §	2 §
Tällä lailla kumotaan Maanmittauslaitok-	Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta
sesta annetun lain (900/2013) 8 §.	20 .

10.

Laki**Luonnonvarakeskuksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta**Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Luonnonvarakeskuksesta annetun lain (561/2014) 4 § seuraavasti:

4 §	_____
<i>Pääjohtajan nimittäminen</i>	Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta
Pääjohtajan nimittää valtioneuvosto.	20 .

11.**Laki****poliisin hallinnosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään poliisin hallinnosta annettuun lakiin (110/1992) uusi 15 j § seuraavasti:

15 j §

virka voidaan täyttää sitä haettavaksi julistamatta.

*Poliisimiehen viran täyttäminen haettavaksi
julistamatta*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 _____ .

Vanhemman konstaapelin, vanhemman rikoskonstaapelin ja nuoremman konstaapelin

Helsingissä 4 päivänä joulukuuta 2014

Pääministeri

ALEXANDER STUBB

Liikenne- ja kuntaministeri *Paula Risikko*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

valtion virkamieslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 4 momentti,
muutetaan 3 luvun otsikko, 8 ja 8 a §, 23 §:n 4 momentti, 40 §:n 1 momentti, 11 luvun otsikko, 52 §, 57 §:n 1 momentti ja 70 §,
 sellaisina kuin niistä ovat 8 § osaksi laissa 281/2000, 8 a § laissa 604/1997, 40 §:n 1 momentti ja 57 §:n 1 momentti laissa 177/2013 ja 52 § osaksi laissa 604/1997, sekä
lisätään lakiin uusi 6 a—6 d, 8 d, 9 a ja 9 b §, 18 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 387/2001, uusi 6 momentti, lakiin uusi 44 a §, lakiin siitä lailla 177/2013 kumotun 58 §:n tilalle uusi 58 § sekä 65 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 604/2007 ja 1088/2007, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

3 luku

Nimittäminen ja yleiset kelpoisuusvaatimukset

Viran ja määräaikaisen virkasuhteen hakumenettely, nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset

6 a §

Virka on ennen sen täyttämistä julistettava haettavaksi.

Ilmoitus haettavaksi julistamisesta on julkaistava valtakunnallisesti, jollei tässä laissa toisin säädetä. Hakuaika on vähintään 14 kalenteripäivää.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset viran ja määräaikaisen virkasuhteen haettavaksi julistamisesta.

6 b §

Työsopimussuhteisen tehtävän tai yli vuoden kestäneen määräaikaisen virkasuhteen tilalle perustettu virka voidaan ensi kertaa täytettäessä täyttää virkaa haettavaksi julistamatta, jos virkaan nimitetään kyseistä tehtävää hoitava työntekijä tai kyseisessä määräaikaisessa virkasuhteessa työskentelevä virkamies.

Viran täyttämisestä eräissä tilanteissa haettavaksi julistamatta säädetään 5 c §:n 1

momentissa, 9 b §:n 1 momentissa, 27 §:n 4 momentissa ja 32 §:n 1 momentissa.

Valtiosihteerin virka täytetään sitä haettavaksi julistamatta tai sen avoinna olemisesta ilmoittamatta. Samaa menettelyä noudattaen nimitetään ministerin erityisavustaja määräaikaiseen virkasuhteeseen.

Puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen, poliisitoimen ja ulkoasiainhallinnon virkojen, tuomarin virkojen ja Suomen Akatemian tutkimusvirkojen täyttämistä haettavaksi julistamatta säädetään erikseen lailla.

6 c §

Edellä 6 a §:ssä tarkoitetussa ilmoituksessa on mainittava viran tehtävät ja säädetyt kelpoisuusvaatimukset, hakuajan päättymisaika sekä se viranomaisen, jolle hakemus on osoitettava. Ilmoituksessa on mainittava, onko virka perustettu tiettyyn yksikköön vai onko se viraston yhteinen.

Perustellusta syystä virka tai virkasuhde voidaan tarvittaessa ilmoittaa uudelleen haettavaksi tai hakuaikaa jatkaa. Viran tai virkasuhteen aikaisemmat hakijat otetaan tällöin huomioon ilman uutta hakemusta.

Hakemukseen on liitettävä tarvittavat selvitykset. Hakemusta, joka ei ole saapunut ilmoituksessa mainitun hakuajan päättymiseen mennessä, ei oteta huomioon.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset viranomaisesta, jolle hakemus osoitetaan.

6 d §

Edellä 6 b §:ssä tarkoitettuja tapauksia lukuun ottamatta virkaan voidaan nimittää vain sitä hakenut henkilö. Nimitettäessä virkaan 6 b §:n 1–3 momentissa säädetyllä tavalla virkaan voidaan nimittää myös henkilö, joka on antanut nimittämiseen suostumuksensa.

Nimityspäätöksen tehneen viranomaisen on ilmoitettava viivytyksettä nimityksestä niille, jotka ovat virkaa tai virkasuhdetta hakeneet. Ilmoituksessa on mainittava täytettävänä ollut virka tai virkasuhde, päätöksen tehnyt viranomaisen, nimityspäivä sekä virkaan tai

virkasuhteeseen nimitetty.

Virkaan nimitetyn hakemuksesta nimittävä viranomaislainen voi peruuttaa nimityksen ennen sitä ajankohtaa, josta lukien asianomainen on virkaan nimitetty. Jos nimittäminen on peruutettu, toinen virkaa hakenut saadaan nimittää virkaan ilmoittamatta sitä uudelleen haettavaksi.

Virkasuhde alkaa siitä ajankohdasta, josta lukien asianomainen on nimitetty virkaan tai virkasuhteeseen.

8 §

Virkamieheksi nimitettävän tulee olla täyttänyt 18 vuotta. Virkamieheksi voidaan kuitenkin nimittää 15 vuotta täyttänyt ja oppivelvollisuutensa suorittanut henkilö, jos nimittämistä voidaan virkamiehen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta pitää sopivana.

Jollei valtion virkaan vaadittavista tutkinnoista ja muista vastaavista erityisistä kelpoisuusvaatimuksista ole laissa säädetty, niistä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella, jos se on asianomaiseen virkaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi perusteltua. Valtioneuvosto voi erityisistä syistä antaa erivapauden asetuksella säädetyistä kelpoisuusvaatimuksista, ei kuitenkaan tuomarin virkaan pääsemistä varten.

8 §

Virkamieheksi nimitettävän tulee olla täyttänyt 18 vuotta. Virkamieheksi voidaan kuitenkin nimittää 15 vuotta täyttänyt ja oppivelvollisuutensa suorittanut henkilö, jos nimittämistä voidaan virkamiehen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta pitää sopivana.

Sen lisäksi, mitä yleisistä kelpoisuusvaatimuksista säädetään, 26 §:n 3 ja 4 kohdassa tarkoitettujen virkojen, lukuun ottamatta valtiosihteeriä, erityisinä kelpoisuusvaatimuksina ovat ylempi korkeakoulututkinto, tehtävän edellyttämä monipuolinen kokemus, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus.

Yksittäiseen 2 momentissa tarkoitettuun virkaan vaadittavasta tutkinnosta tai muista erityisistä kelpoisuusvaatimuksista voidaan tarvittaessa säätää erikseen asianomaista virastoa koskevassa valtioneuvoston asetuksessa.

Jollei valtion virkaan vaadittavista tutkinnoista ja muista erityisistä kelpoisuusvaatimuksista säädetä laissa, niistä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella, jos se on asianomaiseen virkaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi perusteltua.

Valtioneuvosto voi antaa erivapauden edellä 2 momentissa säädetyistä kelpoisuusvaatimuksista valtakunnansovittelijan virkaa hakevalle. Valtioneuvosto voi lisäksi erityisistä syistä antaa erivapauden valtioneuvoston asetuksella säädetyistä kelpoisuusvaatimuksista, ei kuitenkaan tuomarin virkaan pääsemistä varten.

8 a §

Jäljempänä 26 §:ssä tarkoitettuun virkaan nimitettäväksi esitettävän henkilön on ennen nimittämistä annettava selvitys elinkeinotoiminnastaan, omistuksistaan yrityksissä ja muusta varallisuudesta sekä kyseiseen virkaan kuulumattomista tehtävistään, 18 §:ssä tarkoitetuista sivutoimistaan ja muista sidonnaisuuksistaan, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen edellytyksiään hoitaa täytettävänä olevan viran tehtäviä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös nimitettäessä henkilö 9 §:n 1 momentin nojalla hoitamaan 1 momentissa tarkoitettuun virkaan kuuluvia tehtäviä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin virkoihin ja tehtäviin nimitettyjen virkamiesten on ilmoitettava viivytyksettä 1 momentissa tarkoitetuissa tiedoissa tapahtuneet muutokset ja niissä havaitut puutteet sekä myös muutoin annettava vastaava selvitys asianomaisen viranomaisen sitä pyytäessä.

Viranomaiselle annetut henkilön taloudellista asemaa koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä.

Ilmoituksen antamista koskevat tarkemmat säännökset annetaan asetuksella.

8 a §

Jäljempänä 26 §:n 1–4 kohdassa tarkoitettuun virkaan nimitettäväksi esitettävän henkilön on ennen nimittämistä annettava selvitys elinkeinotoiminnastaan, omistuksistaan yrityksissä ja muusta varallisuudesta, kyseiseen virkaan kuulumattomista tehtävistään, 18 §:ssä tarkoitetuista sivutoimistaan sekä muista sidonnaisuuksistaan, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen edellytyksiään hoitaa täytettävänä olevan viran tehtäviä. *Ilmoitukseen pitää 18 §:ssä tarkoitettujen sivutoimilupaa edellyttävien sivutoimien osalta sisällyttää tieto niistä saaduista tuloista.*

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös nimitettäessä henkilö 9 §:n 1 momentin nojalla hoitamaan 1 momentissa tarkoitettuun virkaan kuuluvia tehtäviä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin virkoihin ja tehtäviin nimitettyjen virkamiesten on ilmoitettava viivytyksettä 1 momentissa tarkoitetuissa tiedoissa tapahtuneet muutokset ja niissä havaitut puutteet sekä myös muutoin annettava vastaava selvitys asianomaisen viranomaisen sitä pyytäessä. *Lisäksi virkamiesten on ilmoitettava asianomaiselle viranomaiselle virka-aseman perusteella tulleet ulkopuoliset tehtävät ja niistä mahdollisesti saatu tulo.*

Viranomaiselle annetut henkilön taloudellista asemaa koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä. Valtiovarainministeriöllä on kuitenkin salassapitosäännösten estämättä oikeus saada asianomaiselta viranomaiselta 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin virkoihin ja tehtäviin nimitettyjen virkamiesten osalta tiedot 18 §:ssä tarkoitetuista sivutoimilupaa edellyttävistä sivutoimista ja niistä saadusta tulosta sekä virka-aseman perusteella tulleista ulkopuolisista tehtävistä ja niistä mahdollisesti saadusta tulosta.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tässä pykälässä säädetyn ilmoituksen antamisesta.

8 d §

Edellä 8 a §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettut sidonnaisuusilmoitukset sekä sivutoimiluvat ja -ilmoitukset voidaan julkaista yleisessä tietoverkossa siltä osin kuin ne ovat julkisia.

Asianomainen viranomaisen vastaa 1 momentissa tarkoitettujen tietojen ajantasaisuudesta.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tietojen julkaisemisesta.

9 §

Virat, joihin on aina nimitettävä määräajaksi, säädetään asetuksella.

9 §

(4 mom. kumotaan)

9 a §

Sen lisäksi, mitä 9 §:ssä säädetään määräajaksi nimittämisen perusteista, 26 §:n 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuihin virkoihin nimitetään viiden vuoden määräajaksi, jollei erityisestä syystä ole perustetta nimittää tätä lyhyemmäksi määräajaksi.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske ulkoasiainhallinnon, rajavartiolaitoksen, poliisihallinnon, valtiosihteerin, valtakunnansyyttäjän, Energiaviraston ylijohtajan ja valtakunnansovittelijan virkoja.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua määräaikaa voidaan jatkaa enintään yhdellä vuodella nimittävän viranomaisen aloitteesta, jos siihen on viraston toimintaan liittyvä perusteltu syy.

9 b §

Edellä 9 a §:ssä tarkoitettuun virkaan määräajaksi nimitetty voidaan säädetyn määräajan päättymisen jälkeen nimittää muuhun valtionhallinnon virkaan tai virkasuhteeseen taikka ottaa työsuhteeseen enintään kahden vuoden määräajaksi ilman hakumenettelyä.

Jollei henkilöä voida nimittää tai ottaa 1 momentissa tarkoitettuun virkaan tai tehtävään, palvelussuhde valtioon lakkaa määräajan päättyessä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta virkamieheen, joka on virkavapaana valtion toisesta virasta, johon hänet on nimitetty toistaiseksi.

18 §

18 §

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset sivutoimiluvan myöntävästä viranomaisesta.

23 §

23 §

Asetuksella säädetään ne virat, joihin määrääjäksi nimitetty on virkavapaana muusta virasta, johon hänet on ennen tässä tarkoitettua nimitystä nimitetty muutoin kuin määrääjäksi.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset virkavapauden myöntävästä viranomaisesta.

40 §

Jos virkamiehen irtisanomista koskeva päätös ei ole saanut lainvoimaa silloin, kun irtisanomisaika on kulunut loppuun, hänet on pidätettävä virantoimituksesta, jollei hallinto-oikeus tai, jos hallinto-oikeuden päätöksestä on tehty valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen, korkein hallinto-oikeus erityisestä syystä toisin määrää. Jos virkamies on pantu viralta tai virkasuhde on purettu, hänet on heti pidätettävä virantoimituksesta, vaikkei päätös ole saanut lainvoimaa.

40 §

Virkamies on pidätettävä virantoimituksesta 25, 26 tai 26 a §:n perusteella irtisanottaessa, jos irtisanomista koskeva päätös ei ole saanut lainvoimaa silloin, kun irtisanomisai-ka on kulunut loppuun. Irtisanottaessa virkamies 27 §:n perusteella hänet on pidätettävä virantoimituksesta irtisanomisajan päättyessä, kunnes irtisanomispäätös on saanut lainvoiman. Hallinto-oikeus tai, jos hallinto-oikeuden päätöksestä on tehty valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen, korkein hallinto-oikeus, voi erityisestä syystä määrätä toisin. Jos virkamies on pantu viralta tai virkasuhde on purettu, hänet on heti pidätettävä virantoimituksesta, vaikkei päätös ole saanut lainvoimaa.

11 luku

Sopimus palvelussuhteen ehdoista

11 luku

Sopimus palvelussuhteen ehdoista ja rajoitustajasta

44 a §

*Viranomainen voi tehdä nimitettäväksi esitettävän henkilön kanssa ennen virkaan tai virkasuhteeseen nimittämistä tai virkamiehen kanssa virkasuhteen aikana kirjallisen sopimuksen (**karenssisopimus**), jolla rajoitetaan tietyksi ajaksi virkamiehen oikeutta siirtyä toiseen palvelussuhteeseen tai tehtävään taikka aloittaa elinkeinon- tai ammatinharjoittaminen tai muu toiminta. Viranomainen voi toimintaansa liittyvästä perustellusta*

syystä asettaa sopimuksen tekemisen virkaan tai virkasuhteeseen nimittämisen tai virkasuhteen aikana uuteen tehtävään siirtymisen edellytykseksi.

Rajoitusajaksi voidaan sopia enintään 12 kuukautta palvelussuhteen päättymisestä. Sopimuksessa voidaan sopia rajoitusajalta maksettavasta palkkaa vastaavasta korvauksesta. Sopimukseen voidaan ottaa määräys sopimussakosta, jonka enimmäismäärä saa olla rajoitusajalta maksettava korvaus kaksinkertaisena.

Virkamiehen on virkasuhteen aikana ja virkasuhteen päättymistä seuranneen 12 kuukauden aikana ilmoitettava viranomaiselle 1 momentissa tarkoitettua siirtymisestä. Karensisopimus ei kuitenkaan sido virkamiestä, jos virkasuhde on päättynyt työnantajasta johtuvasta syystä.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset karensisopimuksesta.

52 §

Virkamies, joka katsoo, ettei viranomainen ole antanut hänelle palvelussuhteesta johtuvaa taloudellista etuutta sellaisena kuin se olisi ollut hänelle suoritettava, saa, jollei laissa tai asetuksessa toisin säädetä, kirjallisesti vaatia siihen oikaisua asianomaiselta viranomaiselta. Viranomaisen on annettava asiassa päätös. Oikaisuvaatimusta ei saa tehdä asiassa, joka kuuluu työtuomioistuimen toimivaltaan, jollei työtuomioistuimen työtuomioistuimesta annetun lain 1 §:n 2 momentin nojalla ole päättännyt olla ratkaisematta asiaa.

Oikaisuvaatimukseen annettuun viranomaisen päätökseen saadaan hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

57 §

Valtioneuvoston tai viraston tekemään virkamiestä koskevaan päätökseen virkamies saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Tuomioistuimen tekemään virkamiehen sivutointa koskevaan päätökseen haetaan kuitenkin muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Päätös tulee noudatettavaksi siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomai-

52 §

Virkamies, joka katsoo, ettei viranomainen ole antanut hänelle virkasuhteesta johtuvaa taloudellista etuutta sellaisena kuin se olisi ollut hänelle suoritettava, saa, jollei laissa toisin säädetä, kirjallisesti vaatia siihen oikaisua asianomaiselta viranomaiselta. Viranomaisen on annettava asiassa päätös.

Oikaisuvaatimukseen annettuun viranomaisen päätökseen saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

57 §

Valtioneuvoston tai viraston tekemään virkamiestä koskevaan päätökseen virkamies saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Tuomioistuimen tekemään virkamiehen sivutointa koskevaan päätökseen haetaan kuitenkin muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitusaikea 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua irtisanomista koskevasta päätök-

nen toisin päättää. Edellä 53 §:ssä tarkoitettu asia on käsiteltävä hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa kiireellisenä.

sestä alkaa kuitenkin kulua vasta irtisanomisajan päättymisestä. Päätös tulee noudatettavaksi siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin päättää. Edellä 53 §:ssä tarkoitettu asia on käsiteltävä hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa kiireellisenä.

58 §

Virkamies ei saa tehdä 52 §:n mukaista oikaisuvaatimusta tai hakea päätökseen muutosta 57 §:ssä säädetyllä tavalla taikka saattaa asiaa hallintoriita-asiana käsiteltäväksi, jos virkamiehellä tai virkamiesyhdistyksellä on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa, jollei työtuomioistuin työtuomioistuimesta annetun lain (646/1974) 1 §:n 2 momentin nojalla ole päättänyt olla ratkaisematta asiaa. Mitä edellä tässä pykälässä säädetään, sovelletaan vain virkamieheen, joka on jäsen sellaisessa virkamiesyhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa, tai sen alayhdistyksessä.

65 §

65 §

Virkamies katsotaan kuitenkin eronneeksi aikaisemmasta virasta siitä ajankohdasta lukien, josta hänet on toisen kerran nimitetty 9 a §:ssä tarkoitettuun virkaan määrääjäksi, jollei viranomainen erityisestä syystä toisin päättää.

70 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

70 §

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset virkavalasta ja virkavakuutuksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa avoinna oleviksi ilmoitetut 9 a §:ssä tarkoitettuja virkoja vastaavat virat ja määräaikaiset virkasuhteet täytetään noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki**valtion virkaehtosopimuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan valtion virkaehtosopimuslain (664/1970) 25 § sekä
muutetaan 11 § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

11 §

Virkamies ei ole velvollinen suorittamaan sallitun työnsulun, lakon tai 2 §:n mukaan sopimuksenvaraisia asioita koskevan saarron alaisia tehtäviä. Työtaistelun piiriin kuuluttamattoman virkamiehen on täytettävä tavanomaiset virkavelvollisuutensa, minkä lisäksi hän on velvollinen tekemään suojelutyötä. Mitä 8 §:n 2 momentissa on säädetty, ei estä työtaistelun piiriin kuuluvaa virkamiestä tekemästä suojelutyötä.

Suojelutyöllä tarkoitetaan työtä, jonka suorittaminen työtaistelua toimeenpantaessa on välttämätöntä kansalaisten hengen tai terveyden vaarantumisen ehkäisemiseksi taikka sellaisen omaisuuden suojelemiseksi, joka työtaistelun johdosta erityisesti vaarantuu.

25 §

Virkamies ei saa valittamalla hakea muutosta 2 §:ssä tarkoitettussa asiassa taikka saattaa sitä oikaisuvaatimuksin käsiteltäväksi, jos hänellä tai virkamiesyhdistyksellä on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa.

11 §

Virkamies ei ole velvollinen suorittamaan sallitun työnsulun, lakon tai 2 §:n mukaan sopimuksenvaraisia asioita koskevan saarron alaisia tehtäviä. Työtaistelun piiriin kuuluttamattoman virkamiehen on täytettävä tavanomaiset virkavelvollisuutensa, minkä lisäksi hän on velvollinen tekemään suojelutyötä. Mitä 8 §:n 3 momentissa säädetään, ei estä työtaistelun piiriin kuuluvaa virkamiestä tekemästä suojelutyötä.

Suojelutyöllä tarkoitetaan työtä, jonka suorittaminen työtaistelua toimeenpantaessa on välttämätöntä kansalaisten hengen tai terveyden vaarantumisen ehkäisemiseksi taikka sellaisen omaisuuden suojelemiseksi, joka työtaistelun johdosta erityisesti vaarantuu.

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
 ta 20 .

3.

Laki**hätäkeskustoiminnasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hätäkeskustoiminnasta annetun lain (692/2010) 8 § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

8 §

8 §

*Nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset**Nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset*

Hätäkeskuslaitoksen johtajan nimittää valtioneuvosto. Hätäkeskuslaitoksen muun henkilöstön nimittää Hätäkeskuslaitoksen johtaja, jollei työjärjestyksessä toisin määrätä.

Hätäkeskuslaitoksen johtajan nimittää valtioneuvosto. Hätäkeskuslaitoksen muun henkilöstön nimittää Hätäkeskuslaitoksen johtaja, jollei työjärjestyksessä toisin määrätä.

Hätäkeskuslaitoksen johtajan viran kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto, perehtyneisyys valtionhallintoon sekä johtamiskokemus ja käytännössä osoitettu johtamistaito.

Päivystystehtävää hoitavan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Päivystystehtävää hoitavan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Päivystystehtävää hoitavalla henkilöstöllä tarkoitetaan Hätäkeskuslaitoksen virkamiehiä, jotka suorittavat 12 §:ssä säädettyjä tehtäviä.

Päivystystehtävää hoitavalla henkilöstöllä tarkoitetaan Hätäkeskuslaitoksen virkamiehiä, jotka suorittavat 12 §:ssä säädettyjä tehtäviä.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

4.

Laki**Verohallinnosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 8 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 881/2012, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

8 §

8 §

*Pääjohtaja**Pääjohtaja*

Verohallintoa johtaa pääjohtaja.

Pääjohtajan kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto, tehtävän edellyttämä monipuolinen kokemus sekä käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus.

Pääjohtaja päättää Verohallinnon toimivaltaan kuuluvien määräysten antamisesta. Pääjohtaja päättää määräysten antamisesta asianomaisen virkamiehen esittelystä. Esityksen valmistelun tulee tapahtua erillään sen soveltamiseen liittyvien hallintopäätösten tekemisestä.

Pääjohtaja vahvistaa Verohallinnon työjärjestyksen.

Pääjohtaja voi ottaa ratkaistavakseen asian, joka 9 §:n mukaan kuuluu Verohallinnon yksikön ratkaistavaksi. Pääjohtaja ei kuitenkaan voi ottaa ratkaistavakseen verotusta koskevaa yksittäistä asiaa eikä 24—29 §:ssä tarkoitettua veronsaajien oikeudenvilvontaan liittyvää asiaa.

Verohallintoa johtaa pääjohtaja.

Pääjohtaja päättää Verohallinnon toimivaltaan kuuluvien määräysten antamisesta. Pääjohtaja päättää määräysten antamisesta asianomaisen virkamiehen esittelystä. Esityksen valmistelun tulee tapahtua erillään sen soveltamiseen liittyvien hallintopäätösten tekemisestä.

Pääjohtaja vahvistaa Verohallinnon työjärjestyksen.

Pääjohtaja voi ottaa ratkaistavakseen asian, joka 9 §:n mukaan kuuluu Verohallinnon yksikön ratkaistavaksi. Pääjohtaja ei kuitenkaan voi ottaa ratkaistavakseen verotusta koskevaa yksittäistä asiaa eikä 24—29 §:ssä tarkoitettua veronsaajien oikeudenvilvontaan liittyvää asiaa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

5.

Laki**aluehallintovirastoista annetun lain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan aluehallintovirastosta annetun lain (896/2009) 14 §, sellaisena kuin se on osaksi
 laissa 507/2013, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

14 §

Virkojen täyttäminen

Virkojen täyttäminen

Valtioneuvosto nimittää aluehallintoviraston johtajan *määrääjäksi* valtiovarainministeriön esityksestä. Aluehallintoviraston vastuualueiden päälliköt, lukuun ottamatta työsuojelun tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikköä, nimitetään määrääjäksi. Vastuualueiden päälliköt ja 18 §:ssä tarkoitetun kielivähemmistön palveluyksikön päällikön nimittää vastuualueen toiminnallisesta ohjauksesta päävastuussa oleva ministeriö tai se keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus on erikseen säädetty. Nimittävän ministeriön tai keskushallinnon viraston tulee kuulla muita vastuualueen toiminnalliseen ohjaukseen osallistuvia ministeriöitä tai keskushallinnon virastoja sekä aluehallintovirastoa ennen päätöksentekoa.

Aluehallintoviraston työsuojelun, ympäristölupa-asioiden sekä pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavien vastuualueiden päälliköt nimittävät vastuualueidensa henkilöstön. Viraston muun henkilöstön nimittää viraston johtaja, jollei viraston työjärjestyksessä toisin määrätä.

Aluehallintoviraston virkojen kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvosto nimittää aluehallintoviraston johtajan valtiovarainministeriön esityksestä. Aluehallintoviraston vastuualueiden päälliköt, lukuun ottamatta työsuojelun tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikköä, nimitetään määrääjäksi. Vastuualueiden päälliköt ja 18 §:ssä tarkoitetun kielivähemmistön palveluyksikön päällikön nimittää vastuualueen toiminnallisesta ohjauksesta päävastuussa oleva ministeriö tai se keskushallinnon virasto, jonka tehtäväksi ohjaus on erikseen säädetty. Nimittävän ministeriön tai keskushallinnon viraston tulee kuulla muita vastuualueen toiminnalliseen ohjaukseen osallistuvia ministeriöitä tai keskushallinnon virastoja sekä aluehallintovirastoa ennen päätöksentekoa.

Aluehallintoviraston työsuojelun, ympäristölupa-asioiden sekä pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavien vastuualueiden päälliköt nimittävät vastuualueidensa henkilöstön. Viraston muun henkilöstön nimittää viraston johtaja, jollei viraston työjärjestyksessä toisin määrätä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta
 20 .

6.

Laki**Geologian tutkimuskeskuksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Geologian tutkimuskeskuksesta annetun lain (167/2011) 5 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

5 §

Pääjohtaja

Tutkimuskeskuksessa on pääjohtaja, jonka nimittää valtioneuvosto. Pääjohtaja johtaa ja kehittää tutkimuskeskuksen toimintaa sekä vastaa toiminnan tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta työ- ja elinkeinoministeriölle ja tutkimuskeskuksen johtokunnalle.

Kelpoisuusvaatimuksina pääjohtajan virkaan on ylempi korkeakoulututkinto, perehtyneisyys viraston toimialaan sekä käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus.

Ehdotus

5 §

Pääjohtaja

Tutkimuskeskuksessa on pääjohtaja, jonka nimittää valtioneuvosto. Pääjohtaja johtaa ja kehittää tutkimuskeskuksen toimintaa sekä vastaa toiminnan tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta työ- ja elinkeinoministeriölle ja tutkimuskeskuksen johtokunnalle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

7.

Laki**Energiavirastosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Energiavirastosta annetun lain (870/2013) 3 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Ylijohtaja

Ylijohtaja

Energiaviraston päällikkönä on ylijohtaja. *Ylijohtajan kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto, tehtävän edellyttämä monipuolinen kokemus, käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus.*

Ylijohtajan nimittää valtioneuvosto. Ylijoh-
tajan virka täytetään määräajaksi, jonka pi-
tuus on vähintään viisi ja enintään seitsemän
vuotta. Sama henkilö voidaan nimittää ylijoh-
tajan virkaan enintään kahdeksi toisiaan seu-
raavaksi toimikaudeksi.

Valtion virkamieslain (750/1994) 22 §:n
säännöstä mahdollisuudesta määrätä virka-
mies määräajaksi valtioneuvoston käyttöön ei
sovelleta ylijohtajaan.

Energiaviraston päällikkönä on ylijohtaja.

Ylijohtajan nimittää valtioneuvosto. Yli-
johtajan virka täytetään määräajaksi, jonka
pituus on vähintään viisi ja enintään seitse-
män vuotta. Sama henkilö voidaan nimittää
ylijohtajan virkaan enintään kahdeksi toisi-
aan seuraavaksi toimikaudeksi.

Valtion virkamieslain (750/1994) 22 §:n
säännöstä mahdollisuudesta määrätä virka-
mies määräajaksi valtioneuvoston käyttöön ei
sovelleta ylijohtajaan.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

10.

Laki**Luonnonvarakeskuksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Luonnonvarakeskuksesta annetun lain (561/2014) 4 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Pääjohtajan nimittäminen ja kelpoisuusvaatimukset

Pääjohtajan nimittäminen

Pääjohtajan nimittää valtioneuvosto.

Pääjohtajan nimittää valtioneuvosto.

Pääjohtajan kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto, tehtävän edellyttämä monipuolinen kokemus sekä käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20__.